

T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

YAZ KUR'AN KURSLARI AHLAK DERSLERİNDE
ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİ

ELMAS SEVİNÇ
098102081003

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi M. FATİH TURANALP
KONYA/2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	ELMAS SEVİNÇ		
	Numarası	098102081003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi M. Fatih TURANALP		
Tezin Adı	YAZ KUR'AN KURSLARI AHLAK DERSLERİNDE ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası

Elmas SEVİNÇ

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	ELMAS SEVİNÇ
	Numarası	098102081003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi M. Fatih TURANALP
	Tezin Adı	YAZ KUR'AN KURSLARI AHLAK DERSLERİNDE ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan YAZ KUR'AN KURSLARI AHLAK DERSLERİNDE ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİ başlıklı bu çalışma 18/01/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Danışman	Dr. Öğretim Üyesi M. Fatih TURANALP	
2	Üye	Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU	
3	Üye	Dr. Öğretim Üyesi Sümeyra BİLECİK	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	ELMAS SEVİNÇ		
	Numarası	098102081003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi M. Fatih TURANALP		
Tezin Adı	YAZ KUR'AN KURSLARI AHLAK DERSLERİNDE ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEM			

ÖZET

Örnek olay incelemesi yöntemi, öğrenci merkezli, kalıcı öğrenmeyi sağlayan, problem çözme yeteneğini geliştiren, öğrencilere bildiklerini uygulama imkanı veren, bilgileri keşfetme ve içselleştirmeye yönlendirmesi sebebiyle, öğrencilerin ilgi ve güdülerine hitap eden, derse katılımı artıran, etkili bir yöntemdir.

Örnek olay incelemesi yöntemi, eğitimde geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bu çalışma ile, örnek olay incelemesi yönteminin, yaz Kur'an kursları ahlak dersine uygunluğu ve bu derste nasıl kullanılacağı, çeşitli örneklerle ortaya konulmuştur.

Bu alanda tespit edilen ihtiyaçtan ortaya çıkan ve yaz Kur'an kursları ahlak dersi öğretmenleri düşünülerek hazırlanan bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır.

Girişte; araştırmanın konusu ve problemi, sınırlılıkları, yöntemi ve konu ile ilgili yapılan araştırmalar üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde; örnek olay incelemesi yönteminin kapsamı ve önemi, faydaları, sınırlılıkları, uygulanışı, en iyi kullanım için rehber ilkeler, örnek olay incelemesi yönteminin ahlaki konularda uygulanması, örnek olay incelemesi yönteminin tercih edilme sebebi, örnek olay incelemesi yönteminin yaz Kur'an kursları ahlak dersinde uygulanabilirliği ve örnek olay incelemesi yönteminin uygulandığı ahlak dersinin din eğitim ve öğretimi açısından önemi konuları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde; uygulayıcılara yardımcı olmak amacıyla, örnek olay incelemesi yöntemi uygulanış örnekleri, yaz Kur'an kursları ahlak dersi ünitelerindeki tüm konuları kapsayacak şekilde verilmiştir.

Son kısımda; çalışmada varılan sonuca ve örnek olay incelemesi yönteminin uygulanmasına dair bazı önerilere ve çalışmada kullanılan kaynaklara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Ahlak, eğitim, örnek olay incelemesi yöntemi.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Author's	Name and Surname	ELMAS SEVİNÇ		
	Student Number	098102081003		
	Department	Philosophy and Religious Sciences / Religious Education		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. M. Fatih TURANALP		
Title of the Thesis/Dissertation	Case Study Method at Summer Quran Course Ethics Lessons			

ABSTRACT

Case study method; is student – centered, provides permanent learning, increases student participation, enhances problem – solving ability, gives students the ability to apply their knowledge, and guides students to explore and internalize the information, appeals to the interest and motives of the students so it is effective learning method. The case study method has a wide usage area in education with this study, the case study method has been revealed with various examples such as the suitability of the summer Quran courses to the ethics course and how to use it in this course. This study, which emerged from the necessity identified in this area and prepared by considering summer Quran courses ethics course teachers, consists of two parts. In the first; the subject and the problem of research, its limitations and method are emphasized. In the first chapter; the scope, the importance, the limitations, the implementations and benefits of the case study method, guiding principles for the best use, implementation of case study method in moral issues and why a case study method should be preferred? are discussed. In the second chapter; in order to help practitioners, examples of application of the case study method include all the topics in summer Quran courses ethics course units. In the last portion; some suggestions for the implementation of the case study method and the resources used in the study and the results of the study are emphasized.

Key Words: Ethics, education, case study method.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	viii
ÖNSÖZ	ix
GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu ve Problemi	1
2. Araştırmanın Amacı.....	2
3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
4. Araştırmanın Yöntemi	3
5. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİ	4
1. Örnek Olay incelemesi Yönteminin Kapsamı ve Önemi.....	4
2. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Faydaları	5
3. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Sınırlılıkları.....	7
4. Örnek Olay incelemesi Yönteminin Uygulanışı	8
4.1. Öğretmenin Örnek Olayı Hazırlayıp Sunması.....	8
4.1.1. Örnek Olayın Hazırlanması	8
4.1.2. Örnek Olayın Sunulması.....	8
4.1.3. Örnek Olayın Tartışılması	9
4.1.4. Tartışmanın Sonuçlandırılması	9
4.2. Öğrencilerin Örnek Olayı Hazırlayıp Sunması.....	10
4.2.1. Özgür Yazım Aşaması	10
4.2.2. Örnek Olayı Kaleme Alma Aşaması	10
4.2.3. Örnek Olayı Paylaşma Evresi	10
4.2.4. Grupla Çalışma Sürecinin Değerlendirilmesi ve Sonuç Aşaması	10
5. Örnek Olay İncelemesi Yöntemini En İyi Kullanım İçin Rehber İlkeler	11

6. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Ahlaki Konularda Uygulanması	12
7. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Tercih Edilme Sebebi	13
8. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Yaz Kur'an Kursları Ahlak Dersine Uygulanabilirliği	15
9. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Uygulandığı Ahlak Dersinin Din Eğitim ve Öğretimi Açısından Önemi	16
İKİNCİ BÖLÜM.....	18
YAZ KUR'AN KURSLARI AHLAK DERSİ KONULARININ ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİYLE İŞLENİŞ ÖRNEKLERİ	18
I. KUR.....	18
1. AHLAK ve AHLAKLI İNSAN.....	18
2. İSLAMIN ÖZÜ: TEMİZLİK.....	26
3. DOĞRULUKTAN AYRILMAMAK.....	32
4. ALLAH'IN İYİLERLE BERABER OLMASI.....	37
5. İSLAM DİNİ ve SEVGİ.....	41
6. İSLAM'IN TEMEL BİR İLKESİ: KUL HAKKI.....	47
II. KUR	52
1. HOŞGÖRÜLÜ VE BAĞIŞLAYICI OLMAK	52
2. YARDIMLAŞMAK	56
3. SÖZÜMÜZDE DURMAK	62
4. ADALETLİ OLMAK	66
5. ÖZVERİLİ OLMAK	71
III. KUR.....	76
1. SORUMLULUK BİLİNCİNE SAHİP OLMAK	76
2. CÖMERT OLMAK	81
3. SAYGILI OLMAK.....	85
4. BAŞKALARINI DA DÜŞÜNMEK.....	88
5. MANEVİ DEĞERLERİMİZİ SEVMEK ve KORUMAK.....	92
SONUÇ.....	97
ÖNERİLER.....	100
KAYNAKÇA.....	102
ÖZGEÇMİŞ	107

KISALTMALAR

- a.g.e** : Adı Geçen Eser
DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı
H. No : Hadis Numarası
Mad : Maddesi
Müt : Tercüme Eden
s. : Sayfa
s.a.v : Sallallahü Aleyhi ve Sellem
tsz : Tarihsiz
vb. : Ve Benzerleri
vd. : Ve Diğerleri

ÖNSÖZ

Eğitim, ihmale gelmeyen ve toplumların şekillenmesinde etkili olan bir süreçtir. Günümüzde eğitim ve öğretimden beklenen, bireylerin ezbere dayalı bilgilerle donatılmaları değil, yaparak ve yaşayarak öğrenmeleridir. Böylece bireyler, bağımsız ve güçlü bir kişilik sahibi olacak, çevreyle uyumlu, kendi kendine yeten, öğrendiğini hayata geçirebilen bireyler haline gelecektir. Eğitim ve öğretimde bireye, yaşadığı çevreyi sorgulama, problemlere somut öneriler getirme, öğrendiği bilgileri uygulama fırsatı veren eğitimcilerin bulunması da eğitimin hedeflerinin gerçekleşmesi açısından önemlidir.

Ahlak eğitimi, toplumun ayakta kalması açısından ayrı bir önem arz etmektedir. Geçmişte ve günümüzde birçok toplumun geçirdiği bunalım ve huzursuzluğun ahlaki çöküş sebebiyle ortaya çıktığı bilinen bir gerçektir. İslam’da iman ile güzel ahlak birbirinden ayrı düşünülemeyen bir bütündür. İyi ahlak toplumları yaşatan bir güç, kötü ahlak ise toplumları çökerten bir zafiyet kaynağıdır.

Ahlak eğitimi verilirken, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi sağlayan öğretim yöntemlerinden biri olan, “Örnek olay incelemesi yönteminde nasıl faydalanabiliriz?” sorusu bu çalışmanın oluşmasında etkili olmuştur.

Yaz Kur’an kurslarındaki öğretmenlere yardımcı kaynak olması amacıyla hazırlanan, örnek olay incelemesi yönteminin, yöntem olarak değerlendirilmesinin yapıldığı ve ahlaki konularda uygulama örneklerine yer verildiği bu araştırma iki bölümden oluşmaktadır.

Girişte; araştırmanın konusu ve problemi, araştırmanın amacı, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın yöntemi ve konu ile ilgili yapılan araştırmalar ortaya konmuştur.

Birinci bölümde; örnek olay incelemesi yönteminin kapsamı ve önemi, faydaları, sınırlılıkları, uygulanışı, en iyi kullanım için rehber ilkeler, ahlaki konularda uygulanışı, örnek olay incelemesi yönteminin tercih edilme sebebi, örnek olay incelemesi yönteminin yaz Kur'an kursları ahlak dersine uygulanabilirliği ve örnek olay incelemesi yönteminin uygulandığı ahlak dersinin din eğitim ve öğretimi açısından önemi konuları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde; Yaz Kur'an Kursları birinci kur ahlak dersi konularından olan; ahlak ve ahlaklı insan, İslam'ın özü: temizlik, doğruluktan ayrılmamak, Allah'ın iyilerle beraber olması, İslam dini ve sevgi, İslam'ın temel bir ilkesi: kul hakkı, ikinci kur ahlak dersi konularından olan; hoşgörülü ve bağışlayıcı olmak, yardımlaşmak, sözünde durmak, adaletli olmak ve özverili olmak ve üçüncü kur ahlak dersi konularından olan; sorumluluk bilincine sahip olmak, cömert olmak, saygılı olmak, başkalarını da düşünmek ve manevi değerlerimizi sevmek ve korumak başlıklarının örnek olay incelemesi yöntemi ile işleniş örnekleri günlük ders planı şeklinde ele alınmıştır. Günlük ders planlarındaki örnek olayların bir kısmı yaşanmış olaylardan veya dikkat çekici hikayelerden kaynağı bildirilerek alınmış, kaynağı bildirilmeyen örnek olaylar ise, araştırmacı tarafından yazılmıştır.

İkinci bölümün sonunda; sonuca, önerilere ve kaynakçaya yer verilmiştir.

Konuyla ilgili çalışırken din ve ahlak eğitiminin geniş bir boyuta sahip olduğunun farkına varıldığını belirtmeliyiz. Bu sebeple birtakım eksiklerimizin olduğunu biliyor, anlayışla karşılayacağımız ümidini taşıyoruz.

Böyle bir çalışmanın oluşmasında ve yönlendirilmesinde katkılarından dolayı muhterem hocalarım Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU'na, Prof. Dr. Muhittin Okumuşlar'a ve Dr. Öğretim Üyesi M. Fatih TURANALP'a teşekkür ederim.

Elmas SEVİNÇ

KONYA – 2019

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Din, insanoğlu ile var olmuş ve insanlık var olduğu sürece de devam edecek bir olgudur. Dinsiz bir toplum düşünülemez. Bu sebeple din eğitiminin, doğru bilgilerle ve ehil kişilerce verilmesi önem arz etmektedir.

Bir konuda eğitim verilirken; yaklaşım, yöntem ve teknikler, eğitim ve öğretimin hedeflerinin gerçekleşmesi açısından önemlidir. Özellikle ahlaki konuların eğitimi ve bu konuda eğitilmiş bireylerin toplumda var olması, o toplumun ayakta kalması için son derece gereklidir.

Yaz Kur'an Kursları, toplumumuzda kısa bir zamanda, etkili bir din eğitimi verilmesi beklentisi içinde bulunan kurumlardır. Bu kadar kısa zamanda yeterli bir din ve ahlak eğitimi vermede öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Bu açıdan din eğitimi ve öğretimi yapan eğitimcilerin; yaklaşım, yöntem ve teknik açısından ortama en uygun olanları tespit edip, kullanmaları gerekmektedir.

Günümüzde okullarda verdiğimiz derslerin müfredatına yönelik yardımcı kaynak kitaplara ulaşmak mümkün olup, bu kitaplar önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Buna rağmen, yaz Kur'an kursları müfredatına uygun yardımcı kaynağa ulaşma şansımız neredeyse hiç yok denecek seviyededir. Özellikle öğretim yöntemlerinin uygulanarak müfredatın işlendiği çalışma sayısı azdır. Örnek olay incelemesi yöntemi, bu tür çalışmalar için uygun bir yöntemdir.

Bu çalışmada, örnek olay incelemesi yöntemi ve Yaz Kur'an Kursları birinci, ikinci ve üçüncü kur ahlak dersi konularının örnek olay yöntemi ile işlenişi ele alınmaktadır. Bu çalışma ile, bu konudaki boşluğu doldurmak ve öğretmenlere yardımcı kaynak olabilecek bir çalışma ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Yaşı ne olursa olsun insanların gördüklerini, yaptıklarını ve yaşadıklarını, okuduklarından ve bilhassa işittiklerinden daha kolay öğrenip, daha zor unuttukları bilinen bir gerçektir. Örnek olay incelemesi yöntemi, kişiye olayda geçen karakterlerin yerine kendini koyma fırsatı vermesi sebebiyle, yöntem olarak etkili bir yöntemdir. Öğrenci bu yöntemle kendini olayın merkezine oturtacak ve bilgileri hazır bulmayıp, kendisi keşfedecektir. Bu durum da bilgilerin içselleştirilip, kalıcı olmasını sağlayacaktır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, yaz Kur'an kursları ahlak dersi konularını örnek olay incelemesi yöntemi ile ele alıp, yöntemin önemi üzerinde durmak ve Yaz Kuran Kurslarındaki öğretimin kalıcılığına katkıda bulunmak hedef alınmıştır. Araştırmanın öğrenme ortamlarında kullanılmak üzere öğretmenlere rehber olması ümit edilmektedir. Bilgilerin içselleştirilip, öğrencinin kendi ahlaki değerleriyle kıyaslaması ahlaki gelişim açısından önemlidir. Ahlaki konular, öğrenildiği an hayata geçirme fırsatı olan konulardır. Önemli olan, kişilerin bu bilgileri benimseyip, kendilerini ahlaki açıdan geliştirmek için çaba göstermeleridir. Bu konuda öğrencilere yardımcı olmak da din eğitimi ve öğretimi yapan eğitimcilere düşmektedir. Eğer uygun yöntemleri kullanmayı bilirsek, eğitim ve öğretim konusundaki hedeflerimiz ve elde ettiğimiz sonuçlar da ona göre şekillenecektir.

3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada, literatür taraması yapılarak; ulaşabildiğimiz eğitim kitaplarından yöntem araştırması yapılmış, örnek olay incelemesi yönteminin uygulanabilirliği farklı açılardan ele alınmıştır. Ahlaki konularda bu yöntemi uygulama örnekleri verilmiş, bu örnekler Yaz Kur'an Kursları birinci, ikinci ve üçüncü kur ahlak dersi konuları ile sınırlandırılmıştır. Bu çalışma, öğretmenlerin

teoride ve pratikte kullanabilecekleri bilgi ve becerileri içermektedir. Ülkemizde ahlaki konuları ele alan örnek olaylarla ilgili yeterli çalışmanın olmayışı da çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Bu çalışma, ahlaki konulardan; ahlak ve ahlaklı insan, İslam'ın özü: temizlik, doğruluktan ayrılmamak, Allah'ın iyilerle beraber olması, İslam dini ve sevgi, İslam'ın temel bir ilkesi: kul hakkı, hoşgörülü ve bağışlayıcı olmak, yardımlaşmak, sözünde durmak, adaletli olmak, özverili olmak, sorumluluk bilincine sahip olmak, cömert olmak, saygılı olmak, başkalarını da düşünmek, manevi değerlerimizi sevmek ve korumak konuları ile sınırlandırılmıştır. Bu çalışma teorik bir çalışmadır. Uygulayıcılara rehberlik etmek amacıyla hazırlanmıştır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın kuramsal temeli ortaya konulurken literatür taraması yapılmış olup, örnek olay incelemesi yönteminin kapsamı ve önemi, faydaları, sınırlılıkları, uygulanışı, en iyi kullanım önerileri, ahlaki konularda kullanılmasının önemi ve neden örnek olay incelemesi yönteminin tercih edilmesi gerektiği, örnek olay incelemesi yönteminin yaz Kur'an kursları ahlak dersine uygulanabilirliği ve örnek olay incelemesi yöntemini uygulandığı ahlak dersinin din eğitim ve öğretimi açısından önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, uygun örnekler bulunmaya çalışılarak, Yaz Kuran Kursları birinci, ikinci ve üçüncü kur ahlak dersi konularının örnek olay incelemesi yöntemi ile işleniş örnekleri, günlük ders planı şeklinde ortaya konulmuştur.

5. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu konuda yapılan çalışmalar arasında; Nur İçözü'ne ait, örnek olayların verildiği, Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? isimli kitap, Adem Akıncı'nın Prof. Dr. Suat Cebeci danışmanlığında hazırladığı, örnek olay incelemesi yönteminin tüm yönleriyle değerlendirildiği, Din Eğitiminde Örnek Olay İnceleme Metodu ve Latife Karlı'nın Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu danışmanlığında hazırladığı, yaz Kur'an kursları müfredatının hikayelerle ele alındığı, DİB Yaz Kur'an Kursları Müfredatının Hikaye Yöntemiyle Öğretimi konulu yüksek lisans tezleri zikredilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİ

1. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Kapsamı ve Önemi

Örnek olay incelemesi yöntemi, bir olayın ya da sorunun yazılı veya sözlü aktarıldıktan ya da bir film gösterildikten sonra konu hakkında öğrencilerin tartışarak çözüm ve önerilerini ortaya koymaları temeline dayanan bir öğretim yoludur.¹

Örnek olay incelemesi yöntemine, “örnek olay, örnek problem çözme, plan oyunu veya karar oyunu” adları da verilebilmektedir. Örnek olay incelemesi yöntemi, öğrencilerin bir olay hakkındaki gerçek ve geçerli bilgileri, analiz ederek ve değerlendirmeler yaparak elde etmelerini sağlayan bir yöntemdir.² Bu yöntem, gerçek hayatta karşılaşılan veya hayali bir olayı, sorun merkeze alınarak sınıf ortamında çözme esasına dayanır. Örnek olay incelemesi yöntemi, öğretim yaklaşımlarından “buluş (keşfetme) yoluyla öğretim yaklaşımı” içerisinde bir yöntemdir. Bu yöntem, problem çözme, dramatizasyon, yöntemleri ile gösteri, soru – cevap ve eğitsel oyun teknikleriyle birlikte kullanılabilir.³

Öğrenciler bu yöntemle gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri bir sorunu inceleme, olayın nedenlerini ortaya çıkarma ve çözüm yolları geliştirebilme becerisi kazanırlar. Öğrencilerin aktif olarak katılmalarını gerektiren bir yöntem olduğu için, konuya ilgi artar. Öğrenciler tartışarak öğrenme imkanına kavuştukları için, genellikle bu yöntemden hoşlanırlar.⁴

---

¹ Aydın, Mehmet Zeki, *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yay., Ankara 2004, s. 166.

² Akyürek, Süleyman, *Din Öğretimi Model Strateji Yöntem Teknikler*, Nobel Yay., Ankara 2009, s. 175.

³ Aydın, Mehmet Zeki, *Ahlak Öğretiminde. Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*, Nobel Yay., Ankara 2005, 2. Baskı, s. 103.

⁴ Bilgin, Beyza, Selçuk, Mualla, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün Yay., Ankara 1999, 4. Baskı, s. 149.

Bu yöntem, öğrencilere bildiklerini hayata uygulama imkanı verir. Sorunlar karşısında analiz etme, karar verme, problem çözme, değerlendirme ve ders çıkarma becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur. Özellikle ahlaki konuların öğretiminde kullanılması, ahlaki değerlerin yerleşmesine katkıda bulunur. Öğrenciler, gerçek olayla yüz yüze gelmiş gibi değerlendirmeler yaparak, sorunu çözmek için çaba gösterirler. Böylece ahlaki değerler, kitabi bilgiler olmaktan çıkıp, sorunun çözümünün temelini oluştururlar.

Ayrıca, örnek olayların incelenip, değerlendirilmesi öğrencilere kendini tanıma ve olaylar karşısındaki tepkilerini ortaya koyma fırsatı tanır. Yapılan değerlendirmeler yanlış da olsa doğruyu öğrenmek için atılan birer adım haline dönüşür. Bu durum öğretmenlere de öğrenciyi tanıma, eksik yönlerini ortaya çıkarma ve birtakım değerler kazandırma fırsatını tanır.

Örnek olaylar değerlendirilirken, çözüm yolunun tek olmadığı görülüp, farklı çözüm yollarının da olabileceği ortaya konur. Böylece, öğrencinin çok yönlü düşünmesine, farklı bakış açıları kazanmasına imkan tanınır. Öğrenciler, başkalarının fikirlerine saygı duyma, kendini ifade etme, değerlendirmeler yaparak doğruya ulaşma becerisi kazanırlar. Bu yöntemle öğrenciler, yaşamadıkları olayları yaşamış gibi düşünerek, kendilerini başkalarının yerine koyma fırsatı bulurlar. Öğrenilen kavram ve ilkeleri gerçek hayata uygulayarak, bilgilerin güncellenmesine katkıda bulunurlar. Böylece öğrenilen bilgileri hayatlarına aktarma ve sorunların çözümünde kullanma imkanına erişirler.

2. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Faydaları

1. Öğrenci merkezlidir.⁵
2. Öğrenciler belli bir sorunla ilgilendikleri için ilgi ve güduları genellikle yüksektir.
3. Öğrenciler ders kitabı dışındaki materyallerden de yararlanma imkanına kavuşurlar.

---

⁵ Doğan, Recai, Tosun, Cemal, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegem Yay., Ankara 2003, s. 217.

4. Tüm öğrencilerin tartışmaya katılması sağlanır.
5. Problem çözme yeteneği geliştirilir.
6. Konuları kavrama, anlama yeteneği geliştirilir.
7. Öğrencilere diğer öğrencilerle çalışma imkanı sağlar.⁶
8. Öğrenciler bildiklerini ve kavradıklarını gerçek bir duruma uygulama şansına sahip olurlar.⁷
9. Öğrencilerin anlama kavrama, analiz etme, sentezleme, değerlendirme ve yorumlama gibi birçok yeteneklerini geliştirmelerine fırsat tanınır.⁸
10. Olayların derinlemesine incelenmesini sağladığı için, öğrencilerin olaylara yüzeysel yaklaşımını önler.⁹
11. Kişisel sorunları kişisel olmayan bir yaklaşımla çözme alışkanlığı verir.
12. Örnek olaylar, öğrencilere olayları başkalarının bakış açısından görebilme imkanı verir.
13. Örnek olayların değerlendirilmesi esnasında öğrenciler, insanların karar verirken bazı ilkelere bağlı olduklarını fark ederler. Böylece inanç – tutum, inanç – amel ilişkisini kavrarlar.
14. Öğrencilerin tartışma sırasında konuşma ve birbirlerini dinleme alışkanlığını kazanmalarına yardımcı olur.
15. Kalıcı öğrenmeyi sağlar. Öğrenci, bilgileri kendisi bulur. Böylece bu bilgileri akılda tutması daha kolay olur.
16. Öğrencinin daha önce öğrendiklerini yeni alanlara transfer etmesini sağlar.
17. Öğrencilerin, arkadaşlarını dinleme, saygı gösterme ve hoşgörülü olma kabiliyetlerini geliştirir.

---

⁶ Küçükahmet, Leyla, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Nobel Yay., Ankara 2001, s. 87.

⁷ Doğan, Recai, Tosun, Cemal, *a.g.e.*, s. 217.

⁸ Doğan, Recai, Tosun, Cemal, *a.g.e.*, s. 217.

⁹ Aydın, Mehmet Zeki, *a.g.e.*, s. 168.

18. Derse katılmayan ve çekingen davranan öğrencilerin derse katılmalarına yardımcı olur.¹⁰

19. Öğrencileri eleştirel düşünceye alıştırmak, onların bağımsız bir kişilik geliştirmelerine yardımcı olur.

20. Örnek olay incelemesi yöntemiyle, tüm öğrencilerin canlı, hareketli ve dikkatli olmaları sağlanır.

3. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Sınırlılıkları

1. Her konu ile ilgili öğrenci düzeyine uygun örnek bulmak zordur.¹¹
2. Zaman kaybına sebep olabilir.
3. Kalabalık sınıflarda uygulanması zordur.
4. Öğretmenin önceden iyi hazırlık yapması gerekir.
5. Öğretmenin grup liderliğini yapamayacağı durumlarda olayın ayrıntısını bilen bir lidere ihtiyaç duyulur.
6. Tartışmaları yönetmede ve değerlendirmede zorlukla karşılaşılabilir.¹²
7. Olaylar ve kişiler arasında bağ kurularak öğrenciler arasında kırgınlıklara sebep olabilir.¹³
8. Örnek olay, sınıfı ilgilendiren nitelikte değilse ilgi ve dikkat sağlanamaz.
9. Olaylarda tüm bilgiler yer almadığı zaman olay, gerçeği tam ve objektif olarak yansıtamayabilir.
10. Dikkatli kullanılmazsa sınıfta gürültüye ve kargaşaya sebep olabilir.
11. Bazen soru – cevap birkaç öğrenciyle devam edebilir. Bu durumu engellemek için öğretmen dikkatli olmalı, tüm sınıfın derse katılımını sağlamalıdır.
12. Öğrencilerin uygun olmayan ve gereksiz cevap vermeleri öğretmeni zorlayabilir. Bu durumda öğretmen sinirlenmemeli, sabırlı olmalıdır.¹⁴

---

¹⁰ Aydın, Mehmet Zeki, *a.g.e.*, s. 168-170.

¹¹ Aydın, Mehmet Zeki, *a.g.e.*, s. 108.

¹² Küçükahmet Leyla, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Nobel Yay., Ankara 2001, 12. Baskı, s. 92.

¹³ Doğan, Recai, Tosun, Cemal, *a.g.e.*, s. 217.

¹⁴ Aydın, Mehmet Zeki, *a.g.e.*, s. 108.

4. Örnek Olay inceleme Yönteminin Uygulanışı

Örnek inceleme yönteminde dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri, dersin ve konunun önemine uygun bir örnek olayın seçilmesidir. Seçilen örnek olayda çözülmesi gereken bir sorun olmalı ve tartışmaya zemin oluşturmalıdır. Olay, öğrencileri hem zihinsel yönden geliştirmeye yardımcı olmalı, hem de olumlu bir ahlaki tutum sergilemelerine vesile olmalıdır. Olayın, gerçek veya gerçeğe yakın olması; anlamlı hale gelmesi ve çözüm için çaba gösterilmesi açısından etkilidir. Öğrencinin seviyesine uygun, anlamlı, sorunlu bir örnek olay, yöntemin etkin bir şekilde kullanılması için önemlidir.

Örnek olayın hazırlanıp, sunulmasında iki yol vardır:

- 1.Öğretmenin Örnek Olayı Hazırlayıp Sunması
- 2.Öğrencilerin Örnek Olayı Hazırlayıp Sunması

4.1. Öğretmenin Örnek Olayı Hazırlayıp Sunması

4.1.1. Örnek Olayın Hazırlanması

Öncelikle sınıf düzeyine, dersin konu ve hedefine uygun bir örnek olay seçilmelidir. Seçilecek örnek olay, öğrencileri zihinsel yönden geliştirmeye yardımcı olduğu gibi, öğrencilerde olumlu bir ahlaki tutum geliştirmeye de yardımcı olmalıdır. Örnek olay, yalnız başına bir anlam ifade etmez. Konuyu tartışmaya açacak ve analiz edecek kilit soruların hazırlanması gerekir. Örnek olay için hazırlanan yönlendirici tartışma soruları önceden belirlenerek, olayın nedeni, oluş şekli ve sonuçları üzerinde tartışmaya imkan vermelidir.

4.1.2. Örnek Olayın Sunulması

Konu ile ilgili örnek olay, öğrencilere değişik biçimlerde sunulabilir; örnek olay yazılı olarak verilebilir. Bilgisayar yardımıyla yansıtılıp, okutulabilir. Öğretmen örnek olayı okuyabilir veya anlatabilir. Örnek olay öğrenciler tarafından dramatize edilebilir veya örnek olay film şeklinde gösterilerek, yöntem daha etkin bir hale

getirilebilir. Örnek olay, oyunla öğretim tekniklerinden, kart oyunu tekniği ile de sunulabilir. Örnek olayın sunulmasında, resim, slayt, film, video, televizyon gibi öğretim araçları da kullanılabilir. Önemli olan, örnek olayın öğrenciler tarafından iyi anlaşılmasıdır.

4.1.3. Örnek Olayın Tartışılması

Örnek olay sınıfa sunulduktan sonra, grup tartışmasına açılması ve soruların cevaplanması gerekir. Önce, örnek olaydaki önemli düşünceler ve çözüm yolları belirlenmeli, sonra da bütün çözüm yolları ve görüşler tartışılmalıdır. Örnek olayın tartışılmasında, kalabalık sınıflarda 5 – 6 kişilik gruplar oluşturularak, grubun kendi arasında tartışıp, grup başkanının, grubun görüşünü ortaya koyması, yöntemin başarı şansını artırmaktadır.

Öğrencilerin örnek olay konusunda tartışma yapabilmeleri için, konu ile ilgili temel kavram ve ilkeleri edinmiş olmaları gereklidir. Örnek olayın tartışılması sırasında, olayın oluş şekli ve sonuçları üzerinde tartışmalar yoğunlaşırken, tartışma sonunda ortaya çıkan ilke ve sonuçlar ile en çok görüş birliğine varılan öneriler belirlenip, kaydedilmelidir. Öğretmen, öğrenci merkezli olmalı, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine imkan vermelidir. Tartışmayı yönlendirmeli, konunun dağılmasına engel olmalıdır. Öğrencilerin serbestçe tartışmalarına, kendilerini ifade etmelerine fırsat vermelidir.

4.1.4. Tartışmanın Sonuçlandırılması

Örnek olayın tartışılması sonucu elde edilen düşünce ve görüşler, toparlanıp, özetlenerek, ilkeler, genellemeler, yargılar, çözüm yolları sonuç olarak ortaya konmalıdır. Bu tartışmalarda bazen, doğru cevap aranmadan iyi analizlere esas olacak, uygun alternatiflerin ortaya konmasına çalışılmalıdır.

4.2. Öğrencilerin Örnek Olayı Hazırlayıp Sunması

4.2.1. Özgür Yazım Aşaması

Öğrenciler bir grup oluştururlar ve grup içerisinde beyin jimnastiği yaparak, çeşitli düşünceleri not alırlar, bir taslak oluşturmaya çalışırlar.

4.2.2. Örnek Olayı Kaleme Alma Aşaması

Öğrenciler, tespit ettikleri bir olay veya durumla ilgili, yaklaşık bir sayfalık bir yazı kaleme alırlar.

4.2.3. Örnek Olayı Paylaşma Evresi

Bu aşamada gruptaki öğrenciler, kendi yazdıkları örnek olaylarını anlatırlar, diğer örnek olayları dinlerler ve tartışırlar.

4.2.4. Grupla Çalışma Sürecinin Değerlendirilmesi ve Sonuç Aşaması

Grup içerisinde hikaye yazma, diğer hikayeleri dinleme ve kendi hikayelerini arkadaşlarıyla paylaşma faaliyetleri değerlendirilir ve öneriler geliştirilir. Ayrıca, grup üyeleri varılan sonuçlar hakkında birbirlerine geri bildirim sağlarlar.¹⁵

Örnek olay incelemesi yapılırken şu adımlar izlenebilir:

1. Olguları ortaya koyma: Bu adımda, örnek olayda geçen olgular ortaya konur; kişiler, ahlaki davranışlar, sorular ve çözümleri.

2. Tartışmaya başlamak için açık uçlu sorular kullanma: Bu adımda müzakerenin yapılabilmesi ve öğrencilerin görüşlerinin ortaya konması için açık uçlu sorular kullanılır. Örneğin, x kişisi ne yapmakta? Niçin böyle davranıyor? veya bu davranışının temel sebepleri nelerdir? gibi.

3. Alternatif sonuçlar: A,B veya C kişisi şöyle davransa ne olabilirdi? gibi.

4. Rol eşleştirme: Siz olsaydınız ne yapardınız? gibi.

---

¹⁵ Aydın, Mehmet Zeki, *a.g.e.*, s. 174-177.

5. Duygular ve hisler: x kişinin duygularının ne olduğunu düşünüyorsun? Böyle bir durumda sen ne hissederdin? gibi.

6. Kişisel deneyim: Daha önce böyle bir şey başına geldi mi?

7. Anahtar bir unsuru değiştirme: Bu durumdaki kişi senin tanıdığın değil de, bilmediğin biri olsa değişen ne olurdu?

8. Bazıları şöyle diyor... Bu görüşe senin cevabın ne olurdu?

9. Konuşulanları birbirine cevaplatmak: Ahmet'e cevabın ne olur? gibi.

10. Sonuca ulaşma: Örnek olay incelemesinin sonunda sınıfça bir sonuca ulaşmanın yolları aranır. Örnek olayda geçen sorun, çözüm yolları, davranışlar ve sonuçları tartışılarak belirlenen ilke ve kurallar ortaya konur. Konu ilişkili sorular sorulur; Anahtar unsurlar nelerdir? gibi. Adalet ilişkili sorular sorulur; En iyi çözüm ne olurdu? gibi.

Örnek olay incelemesinin sonunda elde edilen sonuçlar ve ulaşılan çözümler not edilir. Bilişsel süreçlerin analizi yapılarak, öğrencinin öğrenmeyi öğrenmesine yardım edilir.¹⁶

5. Örnek Olay İncelemesi Yöntemini En İyi Kullanım İçin Rehber İlkeler

Örnek olay incelemesi yönteminin iyi kullanılabilmesi için rehber ilkeler şöyle özetlenebilir:

1. Öğrencilerin seviyelerine ve olgunluk düzeylerine uygun bir örnek olay oluşturma.

2. Olayın istenilen yönde tartışılmasına yarayacak kilit sorular hazırlama.

3. Öğrencilerin olayı iyice anlamalarını sağlama.

4. Öğrencilerin yanlış çözümlere gitmelerini önleme.

5. Olayın tüm olarak değerlendirmesini yapma.

6. Öğrencilerin tecrübelerini değerlendirmelerine yardım etme.

7. Bu yöntemle birlikte diğer yöntemlerin uygulanmasına özen gösterme.

---

¹⁶ Akyürek, Süleyman , *a.g.e.*, s. 178-179.

Örnek olay incelemesi yapılırken, sayılan ilkelere dikkat edilirse, öğrencilerin bilgiye kendilerinin ulaşmasına fırsat verilmiş olup, bilgiler içselleştirilir ve bilgilerin kalıcılığı sağlanır.¹⁷

6. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Ahlaki Konularda Uygulanması

Örnek olay incelemesi yöntemi, ilk defa iş çevrelerinde, sosyal çalışma alanlarında, tıp, hukuk, psikoloji vb. alanların öğretiminde daha sonra sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü, konusunu çalışma ortamından ve toplumdan alan olaylar, bu yöntem için uygundur. Ahlak eğitimi de sosyal bir konu olup, insan ilişkilerini ve sosyal olayları çalışma alanına alır. Bu sebeple ahlaki davranışların öğretiminde bu yöntem, başarılı bir şekilde kullanılabilir.¹⁸

Ahlak, insanın iyi ve kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır.¹⁹

Ahlakın konusu insan davranışlarıdır. İnsan, davranışlarını iradeli, bilinçli bir şekilde sınırlandırabilir. İnsanın fitratı, hakkı ve gerçeği kabule meyillidir. Çocuklar, hem iyiliği hem de kötülüğü almaya ve benimsemeye müsait olarak dünyaya gelmektedirler. Ailenin ve çevrenin etkisiyle, bir takım ahlaki değerleri benimseyip, hayata geçirmektedirler. Öyle ise, çocuğun anne – baba ve ailedeki diğer fertlerden, öğretmenlerinden başlayarak, kendisini etkileme durumunda olan bütün kişi, kurum ve kuruluşların etkileme maksat ve çabalarına göre hayatına yön verilmektedir. Bu demektir ki çocuklar, okulda kendilerine kazandırılmaya çalışılacak ahlaki değerleri ve davranış biçimlerini almaya müsait ve hazırdırlar. Her tür ahlaki değer kendilerine kazandırılabilir.²⁰

---

¹⁷ Bilgin, Beyza, Selçuk, Mualla, *a.g.e.*, s. 151.

¹⁸ Aydın, Mehmet Zeki, *a.g.e.*, s. 171.

¹⁹ Aydın, Mehmet, "Ahlak" Mad., *DİA*, TDV Yay., İstanbul 1989, II, s. 1.

²⁰ Öcal, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, TDV Yay., Ankara 1999, s. 104.

Ahlak eğitimi verirken, İslam tarihindeki olaylardan, peygamber veya din büyüğünün hayatından örnekler sunmak çocukları etkiler. Örnek olayların seçiminde peygamberlerin hayatlarından, yaşanmış olaylardan tercihte bulunmak dikkatleri toplamak ve örnek olay incelemesi yöntemini etkili kullanmak açısından önem arz etmektedir. Bunun yanında güncel örneklerle de konuyu zenginleştirmek, ahlaki konuların içselleşmesi açısından önem kazanır.

Örnek olay incelemesi yönteminde öğrenci, olayları başkasının bakış açısından görür, başkalarının duygularını anlayabilir ve kendisini bir başkasının yerine koymayı öğrenebilir.

Örnek olay incelemesi yöntemini ahlaki konuların öğretiminde kullanmanın temelinde; öğrencilerin ahlaki davranışları, sadece öğretmenin etkili olduğu anlatma yöntemi ile öğrenmeleri yerine, davranışları bir örnek olay içinde ve tartışarak kendilerinin bulmalarının daha kalıcı ve etkili olduğu düşüncesi yatmaktadır.²¹

7. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Tercih Edilme Sebebi

İnsanların yaptıklarını ve yaşadıklarını, okuduklarından ve bilhassa işittiklerinden daha kolay ve daha çabuk öğrendikleri ve bunları daha zor unuttukları, daha çabuk hatırladıkları bilinen bir gerçektir.

Geleneksel eğitim anlayışında birey, eğitim programının merkezinde değildir. Ancak, bireyi merkeze alan günümüz eğitim anlayışı, öğrenmenin kalıcılığı ve verimliliği açısından önemlidir. Öğrencinin merkeze alındığı her türlü yöntem, öğretimin amacına uygunluğu açısından önemlidir.

Öğretimde kullanılan birçok yöntem vardır. Ahlak öğretiminde kullanabileceğimiz bazı öğretim yöntemleri şunlardır; takrir yöntemi, tartışma yöntemi, küme çalışması yöntemi, dramatizasyon yöntemi, gösteri yöntemi, örnek olay incelemesi yöntemi, gösterip yaptırma yöntemi, problem çözme yöntemi, gezi gözlem yöntemi, bireysel çalışma yöntemi, buldurma yöntemi ve eğitsel oyunlar.

---

²¹ Aydın, Mehmet Zeki, *a.g.e.*, s. 171.

Örnek olay incelemesi yöntemi, bilgilerin ezberlenmesi değil, anlaşılması ve yeni bilgiler üretilmesinde geçerli bir yöntemdir. Öğretmen, bilgiyi aktaran değil, öğrenciyi yönlendiren, öğrenciyi rehberlik eden, öğrenciyi güdümlenip, öğrenmesini kolaylaştıran konumundadır.

Öğretim, etkin bir süreçtir. Bu süreç içinde öğrenci de mümkün olduğunca etkin kılınmalıdır. Öğrencinin katılmadığı bir ders ortamında öğrenme azalmakta, hazırcılık gelişmekte, ezbere yönelim artmaktadır. Öğrencilerin yeteneklerinin ortaya çıkması için konuşması ve derse etkin katılımı sağlanmalıdır.²²

Örnek olay incelemesi yönteminde öğrenci, bilgilere öğretmenin rehberliğinde kendisi ulaşır. Kazandırılmak istenen davranışlar sadece bilgi düzeyinde kalmayıp, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyinde öğrenilebilir.

Öğrencinin daha önceki yaşantısındaki öğrendiklerini kullanması, öğretimin bütünlüğü açısından değer kazanmaktadır. Öğretme atmosferinin yarışma, işbirliği, grup ile çalışmaya yönlendirmesi de öğrenmeye ilgiyi artırması açısından önem kazanmaktadır.

Öğrencinin seviyesine uygun bir örnek olay, öğrencinin konuya ilgisini artıracak ve öğrencinin aktif olmasına zemin hazırlayacaktır. Örnek olaya yaptığı yorumlarla derse katılan öğrencinin, kendine olan güveni artacak ve diğer derslerde de aktif olmanın hazzına varacaktır. Ayrıca, öğrencinin iletişim kabiliyeti gelişecek, kendini ifade etme, değerli bulma ve toplumda var olduğunu hissetme duyguları ön plana çıkacaktır.

Örnek olay incelemesi yöntemi, öğrencinin bilişsel ihtiyaçları yanında, duyuşsal ihtiyaçlarının karşılanması açısından da önem kazanmaktadır. Bu yöntemle öğrencinin dinlenmesi, ona saygı gösterilmesi, söylediklerinin onaylanması ve takdir edilmesi, eğitim ve öğretimin etkinliğinin başarılı ve nitelikli olması açısından önem arz etmektedir.

---

²² Aydın, Mehmet Zeki, *a.g.e.*, .s. 127.

8. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Yaz Kur'an Kursları Ahlak Dersine Uygulanabilirliği

Yaz Kur'an kursları, örgün eğitim sürecinde bulunan öğrencilere temel dini bilgilerin verildiği eğitim – öğretim merkezleridir. Yaz Kur'an kurslarında 4 – 6 yaştan başlamakla beraber, örgün eğitime devam eden her yaş grubundan öğrenci bulunmaktadır. Yaz Kur'an kurslarında öğrenciler, beş alanda bilgi ve davranış kazanırlar. Bunlar; Kur'an-ı Kerim, itikad, ibadet, siyer ve ahlak dersleridir.

Yaz Kur'an kursları ahlak dersleri; öğrencilerin iyilik, doğruluk, adalet gibi fazilet ve değerleri öğrenmelerini, sevmelerini ve davranışa dönüştürmelerini hedeflemektedir.

Yaz Kur'an kursları ahlak derslerinde kazandırılması beklenen ahlaki değerler şunlardır: Adil olma, aile kurumuna önem verme, bağımsızlık, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, diğergamlık, doğruluk, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, fedakarlık, güvenilir olmak, hoşgörü, iyilik, kardeşlik, misafirperverlik, özgürlük, özverili olmak, paylaşımcı olmak, sağlıklı olmaya önem vermek, samimiyet, saygı, sevgi, sorumluluk, sözünde durmak, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik.

Yaz Kur'an kurslarında uygulanan kur sistemi, öğrencilerin bilgi ve becerilerine göre ayrıştırılmalarını hedeflemektedir. Öğrencilerin öğrenme alanlarındaki seviyelerine göre kurlarda belirleme yapılır. Kur sistemi üç kurdan oluşmaktadır. Kur sisteminde üçüncü kur, verilmesi hedeflenen üst seviye eğitim – öğretim kademesidir.

Ahlak eğitim ve öğretiminde kolaydan zora, somuttan soyuta, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene vb. öğretim ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Derslerin işlenmesinde, konunun özelliğine göre; örnek olay incelemesi, drama, münazara, eğitsel oyunlar vb. farklı öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanılmalıdır.

Örnek olay incelemesi yöntemi ahlak dersinde uygulandığında, öğrencilerin ahlaki değerleri içselleştirmelerini sağlayacak, ahlak eğitimini kalıcı ve uygulanabilir kılacaktır.

9. Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Uygulandığı Ahlak Dersinin Din Eğitim ve Öğretimi Açısından Önemi

Ahlak, bir toplum içindeki kişilerin uymak zorunda buldukları davranış kurallarıdır. Yaz Kur'an kursları ahlak dersinde öğretimi yapılan konular, öğrencilerin hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri ahlaki davranışları ele almaktadır. Ancak, davranış kurallarının öğretilmesi, uygulamaya geçirilmesi için yeterli değildir. Önemli olan; ahlaki davranışların bireyler tarafından benimsenmesi, içselleştirilmesi ve davranışa dönüştürülmesidir. Örnek olay incelemesi yöntemi, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi sağladığı için, bu yöntemin öğrencilerde alışkanlık haline gelecek etkiler bırakması beklenilmektedir.

Bu sebeple, ahlak konuları işlenirken dersin teorik ve soyut olmaktan çıkarılması amacıyla, öğrencilerin günlük hayatlarından örnekler getirmelerine fırsat verilerek konunun somutlaştırılması ve zihinde kalıcı hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Böylece, milli birlik ve beraberliği güçlendirici; sevgi, saygı, kardeşlik ve arkadaşlık bağlarını pekiştirici; vatan, millet, bayrak, şehitlik, gazilik gibi milli ve manevi değerlerin ve kavramların öğrenciler tarafından özümsemesi gerçekleştirilmelidir.

Yaz Kur'an kurslarında; Kur'an-ı Kerim'i okuma, dualar ve sureler ezberlemenin yanı sıra temel dini bilgiler, İslam'ın inanç esasları, ibadetler, ahlaki değerler ve Hz. Peygamber'in örnek hayatından davranışlar öğretilerek muhataplara manevi hayatlarını şekillendirme noktasında önemli fırsatlar sunulmaktadır.

Yaz Kur'an kursları süresince gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri ile öğrencilerin öğrenme düzeylerine ve gelişim evrelerine uygun olarak temel düzeyde bilgi, bilinç ve beceri kazanmaları hedeflenmektedir. Aynı şekilde program kapsamında gerçekleştirilecek sosyal, kültürel, sportif etkinlikler ve ortak kullanım alanlarının sağlayacağı ortam öğrenmesiyle de öğrencilerde sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik, empati gibi değerlerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Böylece, öğrencilerin sağlıklı bir dini ve ahlaki gelişim göstermelerine katkı sağlanması hedeflenmektedir.²³

Yaz Kur'an kursları ahlak derslerinde işlenen konu başlıkları şunlardır: Ahlak ve Ahlaklı İnsan, İslam'ın Özü: Temizlik, Doğruluktan Ayrılmamak, Allah'ın İyilerle Beraber Olması, İslam Dini ve Sevgi, İslam'ın Temel Bir İlkesi: Kul Hakkı, Hoşgörülü ve Bağışlayıcı Olmak, Yardımlaşmak, Sözümüzde Durmak, Adaletli Olmak, Özverili Olmak, Sorumluluk Bilincine Sahip Olmak, Cömert Olmak, Saygılı Olmak, Başkalarını da Düşünmek, Manevi Değerlerimizi Sevmek ve Korumak.

İkinci bölümde örnek uygulamaların verildiği konular yaz Kur'an kursları ahlak dersleri müfredatında geçen tüm konuları kapsamaktadır.

---

²³ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, Ankara 2018, s. 4 – 7.

İKİNCİ BÖLÜM

YAZ KUR'AN KURSLARI AHLAK DERSİ KONULARININ ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİYLE İŞLENİŞ ÖRNEKLERİ

I. KUR

1. AHLAK ve AHLAKLI İNSAN

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 1. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Ahlak ve Ahlaklı İnsan

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Örnek olay incelemesi, tahrir ve buldurma yöntemleri, soru-cevap tekniği.

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim meali

Özel Amaç: Ahlakın önemini kavrar, ahlakını güzelleştirmeye istekli olur.

Öğrenci Kazanımları:²⁴

1. Ahlakın ne olduğunu ve ahlaklı insanın kim olduğunu kavrar.
2. Güzel davranışları Allah'ın sevdiğini ve kullarından istediğini bilir.
3. Hazreti Peygamber'in ahlakın en güzel örneği olduğunu bilir.
4. Düşünme, görme, işitme gibi insanın sahip olduğu nimetleri doğru olarak nasıl kullanması gerektiğini açıklar.
5. İnanma, ibadet etme ve güzel davranışlarda bulunmanın Allah'a olan sevgimizin bir göstergesi olduğunu kavrar.
6. İyi olan davranışlar ile kötü olan davranışları ayırt eder.
7. Ahlakla ilgili bir ayet söyler / yazar.
8. Ahlakla ilgili bir hadis söyler / yazar.

---

²⁴ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 43.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Kur'an-ı Kerim'de ismi geçip, adına sure bulunan Lokman (a.s) hakkında ne biliyoruz? diyerek, dikkatler konuya toplanır. Lokman (a.s)'ın Allah'ın salih bir kulu olduğu, Allah'ı sevdiği ve Allah'ın da onu sevdiği, iyi görüşlü, çok susan bir kul olduğu²⁵ hatırlatılır.

Örnek Olay:

Lokman (a.s) köle iken, Efendisi O'na:

“Benim için bir koyun boğazla!” demiş, Lokman (a.s) da boğazlamıştı.

Efendisi:

“Onun içindeki en iyi olan iki küçük parçasını çıkarıp, bana getir!” dedi.

Lokman (a.s) koyunun dilini ve kalbini çıkarıp getirdi.

Efendisi:

“Bu koyun etinin içinde, bunlardan daha iyi olan parçası yok mu? diye sordu.

Lokman (a.s):

“Hayır!” dedi.

Efendisi, bir müddet sustuktan sonra:

“Benim için bir koyun daha boğazla!” dedi.

Lokman (a.s) da boğazladı.

Efendisi:

“Onun içinde, en işe yaramaz ve en kötü olan iki küçük parçasını çıkar at!” dedi.

Lokman (a.s) yine dilini ve kalbini çıkarıp attı.

Bunun üzerine, Efendisi, Lokman (a.s)'a:

“Ben, sana, koyunun içindeki en iyi olan iki küçük parçasını çıkarıp getirmeni emretmişim. Bana, dil ile kalbi getirmiştin. Sonra sana, onun içindeki en işe yaramaz ve en kötü olan iki küçük parçasını da çıkarıp atmanı, emretmişim. Sen, yine dili ve kalbi çıkarıp attın! ” dedi.

---

²⁵ Köksal, M.Asım, *Peygamberler Tarihi I-II*, TDV Yay. , Ankara 2004, 8. Baskı, II, s. 231.

Lokman (a.s):

“ İyî olduğu zaman, bu ikisinden daha iyî ve güzel olan bir Şey yoktur! İŞe yaramaz ve kötü olduğu zaman da bu ikisinden daha Őe yaramaz ve kötü olan bir Şey yoktur! ” dedi.²⁶

Güdüleme: Öğretmen,” Şimdi, Lokman (a.s)’ın bu sözler ile neyi kastettiğini bulmaya çalışacağız.” diyerek konuya giriş yapar. Dersin hedefini aşağıdaki cümleler ile ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu dersin sonunda iyî ve kötü huyların neler olduğunu öğrenip, ahlakımızı güzelleŐtirmenin yollarının farkına varmıŐ olacağız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Sizce ahlak ne demektir? sorusuyla konuya giriş yapılır. Gelen cevapların ardından, ahlakın ne olduğu tahtaya yazılır. Ahlak; huylar, iyî ve kötü davranış biŐimleri, insanın manevi yapısını belirleyen özellikler vb. anlamlara gelir.²⁷ Huy denilen Şey, insanda yerleŐmiŐ bulunan bir özelliktir. Buna göre ahlak, “ Nefiste yerleŐmiŐ olan ve insan fiillerinin kendisinden, fikri bir zorlamaya ve düŐünüp taŐınmaya lüzum kalmaksızın kolayca ortaya koyduğu bir özelliktir.”²⁸ Demek ki ahlak, nefiste yerleŐmiŐ olan bir keyfiyettir. Akıl ve dil bakımından güzel ve övülen fiiller meydana geldiği zaman bu duruma güzel ahlak, kötü iŐler meydana geldiği zaman ise kötü ahlak ismi verilir.²⁹ Kısaca ahlak, bir toplumdaki iyî ya da kötü sayılan davranışlar bütünüdür.³⁰ Ahlak, bir hayat tarzı olduğu için, ahlaki güzelliklerin bir ŐahıŐta alışkanlık; tutum ve davranış haline gelmesi gerekir.³¹

²⁶ Köksal, M.Asım, *a.g.e.*, s. 233-234.

²⁷ ağırcı, Mustafa, “Ahlak” Mad., *DİA*, II, s. 1;

Akseki, Ahmet Hamdi, *Ahlak Dersleri*, dal Neş, 2. Baskı, İstanbul 1968, s. 15;

Kiraz, Celil, *Kur’an da Ahlak İlkeleri Tevrat, Zebur ve İncille Mukayeseli Bir alıŐma*, Emin Yay, Bursa 2007, s. 31.

²⁸ Gazali, Muhammed, *İhyâu Ulumi’d – din*, Mt: Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yay, İstanbul, 1986, I – IV, III, s. 125.

²⁹ Gazali, Muhammed, *a.g.e.* s. 125.

³⁰ Türer, Celal, Kuşat, Ali, *Temel İslam Bilgileri Ahlakım*, DİB Yay., Ankara 2007, s.10.

³¹ Türer, Celal, Kuşat, Ali, *a.g.e.*, s. 40.

Hangi davranışlar güzel ahlak kapsamına girer? sorusuyla, İslam ahlakında iyi ve övülen tutum ve davranışlar buldurulmaya çalışılır. Öğretmen, iyi ve kötü sayılan ahlaki özellikler özetler.

Ara Özet:

Dinimizce güzel sayılan ahlaki özellikler şunlardır:

İyilik ve doğruluk

Başkalarına maddi yardımda bulunmak

Namuslu olmak

Emanete riayet etmek

Adil olmak

Kardeşlik

Hoşgörü ve bağışlama

Sabır

Alçakgönüllülük

Sözünde durmak

Görgülü olmak

İnsanlara iyi davranmak ve güzel söz söylemek

Yardımlaşmak vb.

Bu davranışların ne anlama geldiği kısaca değerlendirildikten sonra, İslam ahlakında kötü olan ve yerilen davranışların neler olduğu buldurulmaya çalışılır:

Ara Özet:

Dinimizce kötü sayılan ahlaki özellikler şunlardır:

Cimrilik

İftira

Yapılan iyiliği başa kakma

Gıybet

Kibir

Bozgunculuk

Haset

Adam öldürmek
Yalan söylemek
Savurganlık
Hırsızlık yapmak
İnsanları küçük düşürmek
Gösteriş yapmak
Zina ve fuhuş
İçki ve kumar
Büyücülük ve büyüye başvurmak
Rüşvet almak, vermek vb.

Lokman (a.s)'ın kıssasında ne demek istediği sorusuyla, bu kıssadan çıkarılacak hikmetler değerlendirilir. Öğretmen konuyu kısaca özetler.

Ara Özet:

Dil ve kalp en önemli organlarımızdır. İnsan dilini, kötü sözden, başkalarına zarar vermekten, insanları küçük düşürmekten vb. durumlardan uzak tutmalıdır. Yunus Emre'nin şu sözü bu konuda manidardır:

“Bir kalp kırdın ise, bu kıldığın namaz değil.”

“Dilin kemiği yok; ama kemiği kırar.”³² atasözü de konuşmanın kolay olduğunu, ölçülü olmazsa, büyük dertlere sebep olabileceğini ifade etmektedir.

Kalbin temizliği de dil kadar önemlidir. Kalbimizi kötü düşüncelerden; kin, nefret, haset gibi kötü duygulardan uzak tutmalıyız. Çünkü, kalpte olan duygular, kişi gizlemeye çalışsa bile, insanın diline ve davranışlarına yansır.

Lokman (a.s), hikmetle dolu sözlerinde, kalp ve dilin önemine dikkat çekerek, bu iki organın birçok güzelliğe de, kötülüğe de sebep olabileceğine dikkat çekmiştir. Kalbimizi ve dilimizi her türlü kötü duygudan, kötü sözden korumamız gerektiğini bize öğütlemiştir.

---

³² Ses, Hatice, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Zambak Yay. , İstanbul, 2011, s. 138-139.

Orta yolda, dengeli, ölçülü bir ahlaki yapıya sahip olmak ne anlama gelmektedir? sorusuyla, olmamız gereken orta nokta tespit edilmeye çalışılır.

Ara Özet:

Her iyi huyun çevresine iki kötü huy bulunur. İyi huy bunların ortasında durur. Mesela, cömertlik, cimrilik ile israfın arasında bulunur. Nefis, sabır noktasından kayınca ya sızlanmaya ya da öfkeye düşer. Kanaatten sapınca da ya hırsa ya da aşağılığa düşer. Rahmetten uzaklaşınca ya katı kalpliliğe ya da hiçbir şeye dayanmaz yufka yürekliliğe düşer. Güler yüzlülük de somurtma ile kaş göz etme hafifliği arasındaki orta noktadır.³³

Kısaca İslam, gerek nefsimize gerek topluma karşı her davranışımızda orta yolda ve dengeli olmamızı istemiştir. “ Böylece, biz sizi, orta bir ümmet yaptık.”³⁴ ayeti kerimesi, olmamız gereken noktayı bildirmiştir.

Kötü huylarımızdan nasıl kurtulabiliriz? sorusuyla, öğrencilerin, önce kötü huylarını tespit etmeleri, sonra da onları değiştirme yolları üzerinde düşünmeleri sağlanır.

Ara Özet:

İnsan, önce nefesine zor gelen güzel bir işi yapa yapa o güzel işe alışır. İbadetler, dini eylemler, ancak süreklilik ile ruha yerleşir. Kişinin önce zorlanarak yaptığı iş, zamanla hoşlandığı, zevk aldığı, yapmadan edemediği bir huy haline gelir.

Süreklilik, alışkanlık oluşturduğu gibi, çevreden, toplumdan görülenler de alışkanlık oluşturabilir. Bu sebeple, iyi bir çevrede bulunmak da ahlakımızı güzelleştirmede etkili olacaktır. Mümin insan, eylemlerini akıl ve din ölçüsü ile tarttığı zaman, iki dünya mutluluğunu elde edecektir.³⁵

---

³³ Ateş, Süleyman, *İslam Tasavvufu*, Radikal Yay., tsz., s. 335-336.

³⁴ Bakara, 2/143.

³⁵ Ateş, Süleyman, *a.g.e.*, s. 340.

Hangi güzel huylar sizi etkilemektedir? sorusuyla davranışlarımızın çevremize etkisine dikkat çekilir. Yaşanmış güzel ahlak örnekleri üzerinde durulur.

Bir Ayet: “*O takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.*”³⁶

Bir Hadis. “*Haya, ancak hayır kazandırır.*”³⁷

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Dersi özetlemek için, aşağıdaki soruların cevapları alınır:

1. Ahlak ne demektir?
2. Hangi davranışlar güzel ahlak kapsamına girer?
3. Hangi davranışlar kötü ahlak kapsamına girer?
4. Kötü huylarımızdan nasıl kurtulabiliriz?
5. Dil ve kalp neden insanın en önemli organları kabul edilmiştir?
6. İyi huylu bir insan olmak için en çok nelere dikkat etmeliyiz?
7. Ahlak ile ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

Kapanış: Öğretmen, “Ahlakın ne anlama geldiğini ve ahlaklı insanın hangi özelliklere sahip olduğunu öğrenmiş olduk. Ayrıca, ahlakımızı güzelleştirmek için dil ve kalbi korumanın önemini kavramış olduk. Bugünden sonra kendinizi yenileyip, davranışlarınıza daha fazla dikkat edeceğinizi ümit ediyorum. Bir sonraki konumuz, “Temizlik İslam’ın Özüdür” başlığı olacak. Temizlik konusunu araştırarak gelin.” der. Konuyu sorular ve tablo ile değerlendirir.

D. DEĞERLENDİRME

1. Ahlak nedir?
2. Hangi davranışlar güzel ahlak kapsamına girer?
3. Hangi davranışlar kötü ahlak kapsamına girer?
4. Orta yolda, dengeli bir ahlaka sahip olmak ne demektir?

---

³⁶ Ali İmran 3/134.

³⁷ Buhari Edep 77; Müslim İman 60.

5. Kötü huylarımızdan nasıl kurtuluruz?

6. Ahlakın önemine dair bir ayet, bir hadis söyleyiniz?

Aşağıdaki boş bırakılan yerlerin kendilerine göre doldurulması istenir.

	Her zaman	Bazen	Hiç
Doğru sözlüyüm.			
Güvenilir bir insanım.			
Merhametliyim.			
Alçakgönüllüyüm.			
Anne babama iyi davranırım.			
Adaletliyim.			
Elimdeki ile yetinirim.			
Başkalarının kusur ve hatalarını örterim.			
Yardımlaşmayı severim.			
Sabırlıyım.			
İnsanları sever ve sayarım.			
Verdiğim sözde dururum.			
Zamanı iyi kullanırım.			
Kimseyi küçümsemem.			
Cömerdim.			
İbadetlerime özen gösteririm.			

2. İSLAMIN ÖZÜ: TEMİZLİK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıfı: 1. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım.

Konu: İslam'ın Özü: Temizlik

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru-cevap tekniği.

Araç Gereç: Kur'an-ı Kerim meali, örnek olay metni.

Özel Amaç: Temizliğin önemini kavrar. Maddî, manevî, hükmi temizlik çeşitlerine örnekler verir.

Öğrenci Kazanımları:³⁸

1. Temizlik kavramını açıklar ve İslam'ın temelinde temizliğim olduğunu bilir.
2. Temizlik çeşitlerine örnekler verir.
3. Dinimizin temizliğe verdiği önemi kavrar.
4. Temiz bir toplumda yaşamanın güzelliklerini kavrar.
5. Madden ve manen temiz olmanın kişiye kazandırdıklarının farkına varır.
6. Temizlikle ilgili bir ayet, bir hadis söyler / yazar.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Sizce temiz kimdir? sorusuyla, öğrencilerin akıllarındaki temizlik anlayışı ortaya çıkarılmaya çalışılır. Kalp ve akıl temizliği hatırlanmaya kadar sorulara devam edilir.

Şimdi sizlere cennetlik bir adamın hikayesini anlatacağım diyerek, dikkatler konu üzerine çekilir.

---

³⁸ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 44.

Örnek Olay:

Enes b. Malik anlatıyor:

Bir gün, Peygamber Efendimiz ile oturuyorduk. Allah'ın Elçisi:

“Şimdi şuradan cennetlik bir adam gelecek.” buyurdu. Daha sözünü bitirir bitirmez Medine’li Sa’d amca görüldü. Ayakkabıları elinde, yeni abdest almış geliyordu. Bu olay ertesi gün, daha ertesi gün de aynı şekilde yaşandı. Namazdan sonra genç sahabilerden Abdullah, Sa’d amcanın peşine takıldı:

“Amca, babamla aramız bozuldu. Müsaade edersen üç gün sende kalabilir miyim? ” dedi. Sa’d amca da kabul etti. Beraberce üç gün aynı odada kaldılar. Abdullah, acaba bu cennetlik adam nafile ibadet etmek için geceleri ne zaman kalkacak diye bekleyip durdu. Sa’d amca, geceleri kalkıp namaz kılmadı. Yalnız uyanıp da sağa sola döndükçe Allah’ı anıyor, tekbir getiriyordu. Bir de konuştuğu zaman, sadece iyi ve hayırlı sözler söylüyordu. Sabah namazı vakti girince, kalkıp namaza gidiyordu. Üç gece böyle geçti. Abdullah, aradığını bulamamıştı. Sonunda Sa’d amcaya işin aslını anlattı:

“Amca, babamla aramızda bir anlaşmazlık yok. Peygamber Efendimiz, üç gün üst üste “Şimdi şuradan cennetlik bir adam gelecek.” buyurdu. Her defasında da sen çıkıp geldin. Ben de senin evinde kalarak, yaptığın ibadetleri öğrenmeye ve senin gibi yaşamaya karar verdim. Fakat pek de önemli bir ibadetini göremedim. Hangi davranışın sebebiyle Peygamber Efendimiz senin cennetlik olduğunu söyledi?” diye sordu. Sa’d amca:

“Gördüğünden başka bir ibadetim yok. Yalnız, ben hiçbir müslümana kin gütmem ve Allah’ın birine verdiği nimeti kesinlikle kıskanmam.” dedi. O zaman Abdullah: “Tamam amca. Seni cennetlik yapan, bizim sahip olmadığımız işte bu özelliğindir.” dedi.³⁹

---

³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, s. 166.

Güdüleme: Öğretmen, “Cennete giden yoldaki bazı levhaları görmüş olduk. Şimdi aramızda diğer levhaları bulmaya çalışacağız.” der. Dersin hedefini aşağıdaki cümleler ile ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu dersin sonunda temizliğin önemini, temizlik çeşitlerini ve temiz bir hayat yaşamının kendimize ve çevremize neler kazandırdığını öğrenmiş olacağız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Sizce temizlik neden önemli bir ibadettir? sorusuyla öğrencilerin konu üzerinde düşünceleri istenir. Konu öğretmen tarafından özetlenir.

Ara Özet:

Temizlik, dinimizin özünü teşkil eder. Birçok ibadet, temizlik üzerine inşa edilir. Mesela, abdestsiz namaz kılınmaz. Başa kakarak verdiğimiz bir sadaka, Allah katında değer bulmaz. Maddesini ve manasını temizlemiş insanlar, Allah katında temiz kabul edilir.

Temizlik çeşitleri nelerdir? sorusuyla, konu çeşitlendirilir.

Ara Özet:

Üç çeşit temizlik vardır:

1. Maddi temizlik: Gözle görülen pisliklerden temizlenmek.
2. Manevi temizlik: Kalbimizin, kötü düşünce ve duygulardan temizlenmesi.
3. Hükmi temizlik: İbadetlere hazırlık için yapılan, abdestsizlik ve gusülsüzlük halinden temizlenmek.

Maddi temizlik deyince akla beden temizliği, kıyafet temizliği, mekan temizliği, çevre temizliği, yiyecek ve içeceklerin temizliği, vb. gelir.

Manevi temizlik; kalbi haset, kin, nefret, hıyanet, bencillik, başkalarını küçük görme, iki yüzlülük, nifak gibi kötü duygu ve düşüncelerden uzak kalmayı içerir.

Hükmi temizlik ise; maddi ve manevi temizliği kapsayan, abdest, gusül ve teyemmümü ifade eder.

Temiz bir insan olduğunuzu söyleyebilir misiniz? sorusuyla, öğrencilerin üç ayrı temizlik şekli üzerinde düşünmeleri sağlanır.

Ara Özet:

Sağlıklı bir hayat yaşamak, güzel ve şık görünmek ve insanlar arasında değer görmek için, bedenimizin, kıyafetlerimizin, evimizin ve çevremizin temizliğine dikkat etmenin önemli olduğu vurgulanır. Toplumsal düzenin, herkesin temizlik kurallarına uymasıyla sağlanacağı üzerinde durulur.

Hikayedeki Sa'd amcanın cennetlik olmasına sebep olan davranışları hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuyla, cenneti kazanmanın zor olmadığı hatırlatılıp, konu üzerinde değerlendirmeler yapılır.

Ara Özet:

Büyük insanlar, manevi temizliği maddi temizlikten üstün tutmuşlar. Kalbi, hata ve günahın, kendini beğenmek, cehalet, iki yüzlülük ve nifak gibi hastalıklardan korumayı bir görev bilmişlerdir. Onlara göre, riya ve zulümden uzak kalmak, kıyafetlerimizin temiz ve süslü olmasından daha önemlidir. Nitekim namaz kılmak için bedenini, kıyafetini ve namaz kılınacak yerin temiz olması farzdır. Bunun yanında maddi ve manevi temizliği içeren abdest ve gusül de farzdır. Öyleyse, mü'min her yönden temiz olmalıdır.

Örnek Olay:

Büyük alimlerden Süfyan-ı Sevri, bir arkadaşıyla gezerken, önlerine çıkan, muazzam ve süslü bir konağın kapısına akadaşı bakınca, “Böyle yapma, eğer gelen geçen senin gibi yapmayıp, bu binaya bakmasa, adamcağız, lüzumsuz bu kadar masrafa girmezdi. Böyle hayretle bakmak, israfta bu adama yardımcı olmaktır.” der.⁴⁰

---

⁴⁰ Gazali, Muhammed, *a.g.e.*, I, s. 338.

Öyleyse, kötü ahlaktan uzak kalmak, dolaylı olarak bile ona destek olmamak, onun yerine güzel ahlak ile bezenmek, manevi temizliğin temelini teşkil etmektedir.

Abdest, gusül ve teyemmüm, temizlik açısından ne ifade eder? sorusuyla, hükmi temizlik üzerinde durulur. Öğretmen konuyu özetler.

Ara Özet:

Abdest ve gusül, maddi temizliği içerir. Ancak, aynı şeyi teyemmüm için söyleyemeyiz. Bu üç temizlikteki asıl kasıt, insanın şahsen ve zihnen ibadete hazırlanmasıdır. Bu temizlik edimlerinin ortak en mühim özelliği; Allah'ın huzuruna çıkma isteği ile, dünya meşguliyetinin arasını ayıran bir iş, Allah'a kavuşmak için, ruhun bir hazırlığı olmasıdır.⁴¹

Nelerle temizlik yaparız? sorusuyla, temizlenme yolları üzerinde durulur:

Ara Özet:

Başlıca temizlik yolları şunlardır:⁴²

1. Su ile yıkayarak temizleme: Görünen pislikler, su ile yıkanır.
  2. Silerek temizleme: İçine pislik emmeyen, cam, bıçak, mermer gibi eşyalar, silerek temizlenebilir.
  3. Ateşle yakarak temizleme: Tezek, yakılıp, kül haline gelirse, temiz olur.
- Temizliğin amaç ve işlevleri nelerdir? sorusuyla, temizliğin, bize ve çevremize kazandırdıkları irdelenir.

Ara Özet:

Temiz olursak;

1. Sağlıklı oluruz.
2. Sevilen, sayılan, değer verilen bir insan oluruz.
3. Günahlardan arınır, manevi yönden güçleniriz.

⁴¹ Kasapoğlu, Abdurrahman, *Kur'an'da Ahlak Psikolojisi*, Yalnız Kurt Yay., 1. Baskı, İstanbul, 1997, s. 56-57.

⁴² Şentürk, Lütfi, Yazıcı, Seyfettin, *İslam İlmihali*, DİB Yay., 9. Baskı, Ankara 2003, s. 80-81.

4. İbadetlere hazır hale geliriz.
5. Allah'ın sevdiği bir kul oluruz.

Bir Ayet: “Allah, çok temizlenenleri sever.”⁴³

Bir Ayet: “İnsanların dirilecekleri gün, ne mal fayda verir, ne evlat. Ancak Allah'a temiz bir kalp ile gelenler, o günde fayda bulur.”⁴⁴

Bir Hadis: “Temizlik, imanın yarısıdır.”⁴⁵

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Bu bölümde dersin özeti yapılır. Aşağıdaki soruların cevapları alınır:

1. Temizlik ne demektir?
2. Temizlik neden önemli bir ibadettir?
3. Temizlik çeşitleri nelerdir?
4. Nelerle temizlik yaparız?
5. Temizliğin amaç ve işlevleri nelerdir?
6. Temizlikle ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz?

Kapanış:

Öğretmen, “Temizliğin, dinimizin özünü teşkil ettiğini, farklı örneklerle öğrenmeye çalıştık. Bedenimizin, kıyafetimizin temizliğine gösterdiğimiz özeni, kalbimizin temizliği için de göstermemiz gerektiğini kavramış olduk. Bir sonraki konumuz, doğruluktan ayrılmamak olacak. Doğruluk konusunu araştırarak gelelim.” der. Konu sorular ile değerlendirilir.

D.DEĞERLENDİRME

1. Temizlik ne demektir?
2. Kaç çeşit temizlik vardır?

---

⁴³ Tevbe 9/108.

⁴⁴ Şuara 26/88-89.

⁴⁵ Müslim, Taharet 1.

3. Temiz olmak size neler kazandırır?
4. Temiz olmak çevrenize neler kazandırır?
5. Temizlik ile ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

3. DOĞRULUKTAN AYRILMAMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 1. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Doğrulukta Ayrılmamak

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Örnek olay incelemesi yöntemi, soru-cevap tekniği.

Araç Gereç: Kur'an'ı Kerim meali, örnek olay metni.

Özel Amaç: Doğruluğun önemini kavrar, dürüstlüğün insana kazandırdıklarının farkına varır.

Öğrenci Kazanımları:⁴⁶

1. Ahlaki bir değer olarak doğru ve güvenilir olma kavramını açıklar.
2. Doğrulukla birlikte düşünülen kavramları söyler / yazar.
3. Doğruluğun İslam ahlakının özü olduğunu benimser.
4. Doğru ve güvenilir olmaya özen gösterir.
5. İnsanı doğruluğa ve yalana götüren sebeplerin farkına varır.
6. Dinimizin doğrulukla ilgili görüşlerini söyler/ yazar.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen, “Bugün sizlere, kardeşleri tarafından kuyuya atılan, zindanlarda kalmak zorunda bırakılan, her şeye rağmen doğruluktan vazgeçmeyen bir peygamberden bahsedeceğim. Yusuf (a.s)’ın kıssasını dinlerken aynı şeyler sizin başınıza gelse, nasıl davranırdınız? düşünmenizi istiyorum.” der.

---

⁴⁶ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 44.

Örnek Olay:

Yusuf (a.s) 17 yaşında iken, kardeşleri kıskançlıklarından dolayı O'nu kuyuya attılar. Yoldan geçmekte olan kervandan bir yolcu, su ihtiyacını karşılamak için, kuyuya bir kova sarkıttı. Yusuf (a.s), kovaya tutunarak, kuyudan çıkıp boğulmaktan kurtuldu. Uzaktan olanları gözetleyen kardeşleri durumu görünce, “ O bizim kölemizdir.” diyerek az bir para karşılığı Yusuf'u o yolcuya sattılar. Malik isimli yolcu, Yusuf'u Mısır'a getirdi. Mısır azizi (hazinelere bakanı) Yusuf'u Malik'ten satın aldı. Belki de Yusuf'taki farklılığı anlamış olacak ki, Yusuf'a çok iyi bakılmasını sağladı. O'nu en iyi şekilde yetiştirmek istiyordu. Yusuf artık Mısır azizinin evinde kalıyordu. Aziz'in karısı Yusuf'a aşık olmuştu. Bu güzel ve asil kadın, Yusuf ile beraber olmak istedi. Yusuf:

“Böyle bir günah işlemekten Allah'a sığınırım. Aziz, benim efendimdir. O'na nasıl böyle bir kötülük yaparım.”dedi.

Azizin karısı, ısrar etti. Yusuf, kapıya doğru koşarken, O'nun gömleğini arkadan yırttı. Bu sırada Aziz çıkageldi. Kadın, Yusuf'u suçladı. Yusuf, kendini savundu. Orada bulunan bir kadın: “ Eğer gömlek arkadan yırtıldıysa, Yusuf haklı, önden yırtıldıysa hanım haklı.” dedi. Baktılar ki, gömlek arkadan yırtılmış, hanımın suçlu olduğunu anladılar. Olayı örtbas etmek istediler. Hanım, Yusuf'u tehdit etti. Kendisiyle beraber olmazsa, Yusuf'u zindana atıracığını söyledi.

Yusuf, doğruluktan taviz vermedi. Zindana atıldı. Aradan yıllar geçti. Yusuf, masumiyetini ve güvenilirliğini kanıtlayarak, dönemin kralı tarafından, devlet hazinelerinin yönetimine getirildi. Aziz'in karısı Züleyha, suçunu itiraf etmişti.

Bu sırada Mısır azizi öldü. Mısır kralı, Yusuf'u ölen azizin karısı Züleyha ile evlendirmek istedi. Yusuf:

“Senin vaktiyle benden istediğinden, böylesi daha hayırlı değil midir? dedi. Züleyha:

“Beni kınama. Ben, zengin ve güzel bir kadın idim. Eşim ise benimle ilgilenmezdi. Allah seni, ayrı bir güzellikte yaratmıştı. Nefsime yenik düştüm.”dedi.

Yusuf (a.s), Züleyha'yı affetti ve O'nunla evlendi. Yusuf'un Züleyha ile evliliğinden iki oğlu dünyaya geldi. Yusuf, dürüstlüğü sayesinde, hem dünya nimetlerini hem de ahiret nimetlerini elde edenlerden oldu.⁴⁷

Güdüleme: Öğretmen. “Şimdi, Yusuf (a.s)’ın yaşadıklarını değerlendirip, kendimizi O’nun yerine koyacağız.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Dersin sonunda, doğruluğun en üstün erdem olduğunu, Allah’ın doğruların beraber olduğunu, bir kez daha kavramış olacağız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Öğretmen, “Kur’an’ı Kerim’de doğruluğun timsali olan Yusuf(a.s)’ın kıssasını anlatan Yusuf suresi, bize bir takım gerçekleri bildiriyor.” der.

Bu kıssada Yusuf (a.s) yerinde siz olsaydınız ne hissederdiniz? sorusuyla, konu tartışmaya açılır.

“Doğruluk, yerine göre davranışla, yerine göre sözle olur.” cümlesi sizin için ne ifade ediyor? sorusuyla, konu irdelenir.

Siz Yusuf’un yerinde olsaydınız, zindana atılmamak için doğruluktan vazgeçer miydiniz? sorusuyla, öğrencilerin tek tek görüşleri alınır. Öğretmen konuyu özetler.

Ara Özet:

İnsanın başına bazen en yakınları, bazen hiç tanımadığı kimseler sebebiyle kötülük gelebiliyor. Ama, Allah Teala, her şeyin muhakkak karşılığını bulacağını bize bildiriyor. Haksızlığa uğrayan da haksızlık eden de belki bu dünyada, belki ahirette yaşadıklarının karşılığını alacak, sabretmek durumunda kalanların mükafatı daha fazla olacaktır. Bu sebeple, öncelikle kimseye haksızlık etmeyip, doğruluktan taviz vermemek, sonra da başımıza gelen birtakım olaylara sabretmek, yalan ve hileye başvurmamak, iyi müslüman olmanın gereklerindedir.

⁴⁷ Köksal, M. Asım, *a.g.e.*, II, s. 271-301.

Doğruluk kelimesini nasıl tanımlarsınız? sorusuyla, tanım buldurulmaya çalışılır.

Ara Özet:

Doğruluk, insanın; inancında, özünde, sözünde, niyetinde, sözleşmelerinde, ticaretinde, kısaca bütün fiil ve davranışlarında doğru, dürüst, hakkı gözeten, adil, ihlaslı ve samimi olma halidir.⁴⁸

Genel manada doğruluk, başkalarının iyiliğini gözeterek, onlara doğru bilgi ulaştırmaktır. Doğru olmak; hem doğru söylemek, hem doğru düşünmek, hem de doğru davranış göstermektir.⁴⁹

Sizce insanı doğruluğa götüren sebepler nelerdir? sorusuna cevap aranır.

Ara Özet:

Akıl, din, şahsiyet sahibi olmak ve doğrulukla meşhur olma arzusu, insanı doğru olmaya götüren sebeplerdendir.⁵⁰

Yalana sevk eden sebepler neler olabilir? sorusuyla, insanları yalana meylettiren durumlar buldurulmaya çalışılır.

Ara Özet:

Yalana sevk eden durumlar şunlardır:

1. Bir menfaat elde etme veya bir zararı def etme arzusu.
2. İnsanın konuşmasını hoş ve zevkli olsun diye yalanla süslemesi.
3. Söylediği yalanla düşmanından öç alma arzusu.
4. En önemlisi de yalan söylemenin bir alışkanlık ve ikinci bir tabiat haline gelmesi.⁵¹

⁴⁸ Karaman, Fikret v.d., *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİB Yay. , Ankara 2006, s. 127.

⁴⁹ Kasapoğlu, Abdurrahman, *a.g.e.*, s. 76.

⁵⁰ El-Maverdi, Ebu'l Hasan, *Edebü'd- dünya ve'd-din*, Müt: Ali Akın, Çelik Yay., İstanbul 1998, s. 424.

⁵¹ El-Maverdi, *a.g.e.*, s. 425-426.

Doğruluk kavramı genel olarak, sözünde durma, yeminini ve adağını yerine getirme, borcuna sadık olma, iftiradan sakınma gibi durumları da içerir.

“Şu halde, emrolunduğun gibi dosdoğru ol.”⁵² ayeti kerimesi, Mekke döneminin son yılı içerisinde indirilen Hud suresinde yer almaktadır. İniş zamanının, Hz. Peygamber’in hayat alanının Mekke muhalefeti tarafından iyice daraltıldığı günlere denk gelmesi hayli anlamlıdır: Hiçbir gerekçe, dinin doğruluk anlayışını yerinden kaydıracak bir anlamayı ve girişimi mazur gösteremez.⁵³

Bir Ayet: *“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve doğru söz söyleyin.”*⁵⁴

Bir Hadis: *“Şüphesiz ki, sözde ve işte doğruluk, hayra ve üstün iyiliğe yöneltir. İyilik de cennete iletir. Kişi, doğru söyleye söyleye, Allah katında doğrucu diye kaydedilir. Yalancılık, yoldan çıkmaya sürükler. Yoldan çıkma da cehenneme götürür. Kişi, yalancılığı meslek edinince, Allah katında çok yalancı diye yazılır.”*⁵⁵

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen, konuyu sonuca bağlar: “Doğruluk, yüce Allah’ın sıfatlarından olup, peygamberlerin de belirgin özelliklerindedir. Kur’an-ı Kerim’de mü’minlerin de aynı ahlakla ahlaklanmaları istenmiştir.

Doğruluk, insanların nefislerini huzura kavuşturur. Aynı zamanda diğer ahlaki erdemlerin de yolunu açar. O halde, her halükarda doğruluktan ayrılmamız gerekmektedir.” der.

Kapanış: Öğretmen, “Bir sonraki dersimize kadar hiçbir konuda yalan söylememek üzere anlaşıyoruz. Bakalım, ne gibi durumlarla karşılaşacağız? Biz de yalanı alışkanlık edinenlerden mi olduk? Değerlendirmesini yapacağız. Gelecek ders konumuz, Allah’ın İyilerle Beraber Olması, olacak. Derse hazırlıklı gelelim.” der. Değerlendirme soruları ile dersi tamamlar.

---

⁵² Hud 11/112.

⁵³ İslamoğlu, Mustafa, *Üç Muhammed İki Tasavvur Bir Gerçek*, Düşün Yay., 15. Baskı, İstanbul 2009, s. 284.

⁵⁴ Ahzap 33/70.

⁵⁵ Buhari, Edep 69; Müslim, Bir 103-105.

D. DEĞERLENDİRME

1. Doğruluk ne demektir?
2. Hangi davranışlar doğruluk kapsamına girer?
3. İnsanı doğruluğa götüren sebepler nelerdir?
4. İnsanı yalana götüren sebepler nelerdir?
5. Doğruluk neden İslam ahlakının özünü teşkil eder?
6. Doğrulukla ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

4. ALLAH'IN İYİLERLE BERABER OLMASI

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 1. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım.

Konu: Allah'ın İyilerle Beraber Olması

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Taktir, buldurma ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru-cevap tekniği.

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim meali.

Özel Amaç: İyilik yollarının çeşitliliğinin farkında olur.

Öğrenci Kazanımları:⁵⁶

1. İyilik kavramını açıklar.
2. İyi ve güzel davranışlara örnekler verir.
3. Allah'ın iyilik yapanları sevdiğini bilir.
4. İyi bir insan olmanın topluma kazandırdıklarını söyler / yazar.
5. Hiçbir iyiliği küçük görmez.
6. İyilik yapmaya istekli olur.
7. İyilik ile ilgili bir ayet, bir hadis söyler / yazar.

---

⁵⁶ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 49.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen, “Şimdi anlatacağım yaşanmış bir olayda, insanları cennete götüren yollardan birini hayretle dinleyip, bundan sonra hayır ve iyilik sebeplerinde yarışacağınızı tahmin ediyorum.” der.

Örnek Olay:

Ebu Hüreyre’den rivayet edilen bir hadiste Rasulullah (a.s) şöyle buyurdu:

Vaktiyle bir adam yolda giderken çok susadı. Bir kuyu buldu ve içine indi; su alıp dışarı çıktı. Bir de ne görsün; bir köpek, dili bir karış dışarıda soluyor ve susuzluktan nemli toprağı yalayıp duruyordu. Adam kendi kendine, “Bu köpek de tıpkı benim gibi susamış.”deyip, hemen kuyuya indi. Mestini su ile doldurdu ve mesti ağzına alarak, yukarıya çıktı. Köpeğı suladı. Onun bu hareketinden Allah Teala hoşnut oldu ve adamı bağışlayıp, cennetine koydu.⁵⁷

Güdüleme: Öğretmen, “İyilik yollarının çokluğunu, cennete götüren iyilik sebeplerinden hiç birini küçük görmemeyi, bu hikaye sebebiyle öğrenmiş olacağız.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Her canlıya yapılan iyilik, karşılık görecektir. İyiliğı yapan kimse, en küçük iyiliğinden bile fayda görecektir.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Hikayedeki adamın yerinde siz olsaydınız aynı davranışı gösterir miydiniz? sorusuyla konu tartışmaya açılır.

Başınızdadan benzeri bir olay geçti mi? sorusuyla, öğrencilerin hayat tecrübelerini anlatmalarına fırsat verilir. Konu öğretmen tarafından özetlenir.

---

⁵⁷ Buhari, Müsakat 9, Mezalim 23, Edep 27.

Ara Özet:

Hayır ve iyilik sebepleri pek çoktur. Her canlıya küçümsemeden iyilik yapılmalıdır. İyiliğin gösterişsiz yapılması ve tam yapılması önem arz etmektedir. Hikayedeki adam, kimsenin görmediği bir yerde bu iyiliği yapmıştır. Ayrıca, köpek suya kanıncaya kadar, ona su vermiştir.

İyilik deyince genel olarak aklınıza ne geliyor? sorusuyla, iyilik tarifi ve çeşitleri buldurulmaya çalışılır.

Ara Özet:

İnsanı evrensel düzeye yükseltecek olan şey veya hareket iyiliktir.⁵⁸ İyi insan dediğimiz zaman, üstün ahlaki değerleri taşıyan, bu değerleri davranışlarıyla ortaya koyan kişileri kastediyoruz. Demek ki iyilik, davranışlarla bazen de sözlerle ortaya çıkıyor.

İyilik çeşitlerinden bazıları şunlardır:

1. Anne – babaya karşı güzel davranışlarda bulunmak.
2. Bir iş yapana yardım etmek, işini beceremeyenin işini görmek.
3. İnsanlara zarar veren şeyleri yollardan temizlemek.
4. Müslüman kardeşini güler yüzle karşılamak.
5. Bir mü'mini sevindirmek.
6. Darginları barıştırmak.
7. Komşuya yemeğinden ikram etmek.
8. Her canlıya iyilikte bulunmak.
9. İyiliği tavsiye etmek, kötülükten sakındırmak.
10. İnsanlara ve topluma zarar vermemek.

En çok kime iyilikte bulunmamız gerekir? soruyla, anne – babaya iyilik konusu ön plana çıkarılır.

---

⁵⁸ Topçu, Nurettin, *Ahlak*, Hazırlayanlar: Ezel Erverdi, İsmail Kara, Dergah Yay., 1. Baskı, İstanbul 2005, s. 46-48.

Ara Özet:

“Rabbin kendisinden başkasına kullukta bulunmamanızı ve anne – babaya iyi muamele etmenizi emretti.”⁵⁹ ayet-i kerimesi hatırlatılır.

Kur’an’ı Kerim, anne babanın çocuklarına iyiliğinden çok, çocukların anne babaya iyiliğinden bahseder. Bunun temelinde, anne babanın fitratında, çocukları koruyup gözetmeye yönelik sevgi ve duygunun varlığı yer almaktadır. Çocuklar ise, kendilerine yapılan iyilikleri çabuk unuttur. Daha çok geleceklere yönelik uğraş ve fedakarlıkta bulunup, nankörlüğe düşebilirler.⁶⁰ Bu duruma düşmemek için, öncelikle annemize, sonra da babamıza karşı iyi ve şükran duyguları içinde olmamız gerekmektedir.

Toplumda iyilerin çok olması, sizce hangi güzellikleri beraberinde getirir? sorusuyla, iyiliğin kişiye ve topluma kazandırdıkları üzerinde durulur.

Bir Ayet: “*İyilik işleyenin faydası kendisinedir.*”⁶¹

Bir Hadis: “*Kendisine iyilik edilen kimse, ona karşılık versin. Şayet karşılık verecek bir şey bulamazsa, kendisine yapılan iyiliği methetsin. İyiliği methedince, ona teşekkür etmiş olur. Eğer kendisine yapılan iyiliği gizlerse, nankörlük etmiş olur.*”⁶²

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Aşağıdaki sorulara verilen cevaplarla konu özetlenir:

1. İyilik ne anlama gelmektedir?
2. İyilik çeşitlerine örnekler veriniz.
3. İyilik bize neler kazandırır?
4. İyilik topluma neler kazandırır?
5. İyilikle ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

---

⁵⁹ İsra 17/23.

⁶⁰ Kasapoğlu, Abdurrahman, *a.g.e.*, s. 107- 109.

⁶¹ Casiye 45/15.

⁶² Buhari, Muhammed, *Edebü'l – Müfred Müslümanın Edep ve Ahlakı*, Müt: Rauf Pehlivan, Tahkik ve Tahrir: Muhammed Nasıruddin el – Albani, Motif Yay., İstanbul 2005, s. 89.

Kapanış: Öğretmen, “Bugün, cennetin kapılarını açacak olan iyilik çeşitlerinden bazılarını değerlendirdik. Unutmayalım ki, en küçük bir iyilik bile, iyilik kumbaramızda birikip, karşımıza bir servet olarak çıkacaktır. Bugünden sonra, hiçbir iyilik sebebinin kaçırılmayacağını ümit ediyorum. Bir sonraki konumuz; İslam Dini ve Sevgi olacak. Hazırlıklı gelelim.” der. Değerlendirme sorularıyla dersi tamamlar.

D. DEĞERLENDİRME

1. İyilik ne demektir?
2. İyilik çeşitlerine örnek veriniz.
3. İyi bir insan olmak, bize ve topluma neler kazandırır?
4. İyilikle ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

5. İSLAM DİNİ ve SEVGİ

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 1. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Süre: Bir Ders Saati

Konu: İslam Dini ve Sevgi

Yöntem: Takrir, örnek olay incelemesi yöntemi, soru – cevap tekniği.

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an'ı Kerim meali.

Özel Amaç: İslam dininin sevgi üzerine kurulduğunun farkında olur, tüm varlıklara sevgi ile bakmayı öğrenir.

Öğrenci Kazanımları:⁶³

1. Ahlaki bir değer olarak sevgi ve saygı ifadelerini açıklar.
2. İslam'ın sevgi ve merhamet dini olduğunu bilir.
3. Sevginin insana neler yaptırabileceğini fark eder.
4. Sevginin bir seçim olduğunu kavrar.
5. Dinimizin sevgiye bakışını ifade eder.

⁶³ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 44.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen, “Bugün, yaratılışımızdaki en güçlü hislerden biri olan sevgiyi, sevmeyi ve sevilmeyi öğreneceğiz. Sevginin insana neler kazandırıp, neler yaptırabileceğini göreceğimiz bir örnekle konuyu ele alacağız.” der.

Örnek Olay:

Bağdat'ta bir grup cemaat Şeyh Şibli Hazretlerini ziyarete gider. Kapıya vardıkları zaman Şeyh içerden:

- Kimsiniz? diye seslenir. Onlar:

- Seni sevenler, diye cevap verirler. Şeyh, derhal onları taş yağmuruna tutar. Onların hepsi bir tarafa kaçırlar. Kapıda sadece iki kişi kalır.

Şeyh, kaçanlara sitem eder ve:

- Siz nasıl dostlarsınız ki, benden kaçıyorsunuz? Eğer siz beni hakkıyla sevsedyiniz, attığım taşlara sabrederdiniz, der. Kendisini bekleyen iki kişiye de sevgi ve muhabbetini ifade ederek:

- Benim gerçek dostlarım, sizlersiniz. Taşlarıma sabretmekle, hususi sohbetime hak kazandınız, der.⁶⁴

Güdüleme: Öğretmen, “Şimdi, sevginin ne olduğunu anlamaya çalışacağız.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu derste, İslam dininin sevgi üzerine kurulduğunu, sevgisiz bir hayatın yaşanmaz olduğunu, Allah sevgisinin tabii bir sonucu olarak insan sevgisinin ortaya çıktığını öğrenmiş olacaksınız.

---

⁶⁴ Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Marifetname*, Sadeleştiren: Mehmet R. Eyüplüoğlu, Merve Yay. , İstanbul 1992, s. 522.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Örnek olayı değerlendirmek için, aşağıdaki sorulara cevap aranır:

1. Şeyh Şibli, bu davranışıyla ne yapmak istemiştir?
2. Taşlanan ziyaretçiler olsaydınız, siz ne düşünürdünüz?
3. Sevdiğiniz insanlar için gerektiğinde fedakarlık yapabiliyor musunuz?

Konu öğretmen tarafından özetlenir:

Ara Özet:

Şeyh Şibli, bu davranışıyla, sevginin sözde kalmaması gerektiğini; sevginin yerine göre sevilen için fedakarlık yapmak, özveride bulunmak, diğergamlık gibi davranışlarla gösterilmesi gerektiğini anlatmak istemiştir.

Sevgi, kainatın kendisiyle ayakta kaldığı bir duygudur. Yaratılışımızdaki en güçlü hislerden biri sevgidir. Bütün varlıklara karşı gösterilmesi gereken sevginin kaynağı, Allah sevgisidir. Allah'ı seven, dolayısıyla O'nun yaratıklarını da sevecektir.

Sevgi, aynı zamanda bir seçimdir. Sevilmeyi isteyenler, severek işe başlamalıdır. İsteddiğiniz kadar çok sevmek ve sevilmeğe size bağlıdır. İnsanları sevmeye karar vermek ve onlara saygı göstermek, ilişkilerimiz üzerinde büyük fark meydana getirecektir.⁶⁵

Dinimizdeki ahlaki öğütlerin büyük bölümü, anne – baba, komşuluk, akraba ilişkileri, zayıfları gözetme gibi konular üzerine yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla insan sevgisi, ahlaki değerlerin başında gelir.

İnsan, kainatın gözbebeğidir. Bu sebeple insan, bunun kıymetini bilip, şanına uygun bir hayat sürmelidir.

Kültürümüzde insan sevgisi deyince akla Yunus Emre gelir. Yunus Emre, insan sevgisini şu başlıklar altında özetler:⁶⁶

---

⁶⁵ Helmstetter, Shad, *Bizi Biz Yapan Seçimlerimiz*, Çeviren: Betül Çelik, Sistem Yay., 4. Baskı, İstanbul 1999, s. 239-245.

⁶⁶ Demirci, Mehmet, *Yunus Emre'de İlahi Aşk ve İnsan Sevgisi*, Kubbealtı Neş., 2. Baskı, İstanbul 1997, s. 89-103.

1. İnsanın Değeri: Yunus Emre, insanı kainatın merkezine koyup, onu alemin çekirdeği kabul eder.

2. Dostun Dostunu Sevmek: Allah'ı gerçekten sevenler, Allah'ın en mükemmel eseri ve halifesi olan insanı da seveceklerdir. Öyle diyor Yunus:

“Hakkı gerçek sevenlere cümle alem kardaş gelir.”

3. Derviş Diğergam Olur: Gerçek dervişlik için, elsiz ve dilsiz olmak, kimseye gönül koymamak gerekir;

“Dövene elsiz gerek, sövene dilsiz gerek.

Derviş gönülsüz gerek, sen derviş olamazsın.”

4. Benim İşim Sevi İçin: Yunus, gönül yapmaya gelmiştir. Gönül yapmak; gönülleri imar etmek, onları, Hak sevgisini barındıracak bir olgunluğa erdirmenin yollarını göstermektir. Der ki:

“Ben gelmedim dava için, benim işim sevi için

Dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim.”

5. Bir Kez Gönül Yıktın İse Bu Kıldığın Namaz Değil: Yeryüzünde Kabe'nin Müslümanlarca değeri ne ise, insan varlığında gönlün yeri odur. Kulun kalbi Allah katında, Kabe'den daha değerlidir. Dediği gibi;

“Bir kez gönül yıktın ise, bu kıldığın namaz değil

Yetmiş iki millet dahi, elin yüzün yumaz değil.”

Din bir ağaca benzetilirse; iman bunun gövdesi, ibadet dalları ve yaprakları, ahlak ise meyvesidir. Meyvesiz ağacın fazla değeri yoktur. Ahlaki olgunluğa ermemiş müslümanın davranışları, şekil dindarlığından ibarettir.

6. Bir Hastaya Vardın İse: Yunus Emre'deki insan sevgisi, teoriden ibaret değildir. Önemli olan, bu sevginin davranış haline gelmesidir.

“Bir hastaya vardın ise, bir içim su verdin ise

Yarın anda karşı gele, Hak şarabın içmiş gibi.”

7. Yiğit İken Ölenler: Yunus Emre'deki insan sevgisi, öyle bir boyuta ulaşmış ki, yaşadığı devirde Anadolu'daki bütün muzdarip insanların duygularına tercüman olmaktadır.

“Bu dünyada bir nesneye yanar içim göynür gözüm

Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi.”

8. Beri Gel Barışalım: O herkesi barışa, dostluğa, tanışıp anlaşmaya çağırıyor.

“Beri gel barışalım, yad isen bilişelim

Atımız eğlendi eşdik elhamdülillah.”

Tüm bu örnekler bize, yaratılanı Yaratan'dan ötürü sevmenin gerekliliğini ve tüm kapıları sevgi ile açabileceğimizi göstermektedir.

Sevgi örneğinde Yunus Emre'den 500 yıl önce yaşamış, aynı anlayışa sahip bir başka İslam büyüğü olan İbrahim b. Ethem'in davranışı dikkatimizi çeker.

Örnek Olay 2:

İbrahim b. Ethem, yolda giderken bir sarhoşa rastlar. Adam yere yıkılmış, üstü başı perişan, ağzı yüzü bulaşık ve kir pas içindedir. Sarhoşluktan bu hale gelmiştir. Onun, insan haysiyetiyle bağdaşmayacak bir şekilde, böyle bir görüntü içinde kalmasına gönlü razı olmadığı için, gidip su getirir. Sarhoşun elini yüzünü güzelce yıkar, üstüne başına çeki düzen verir ve uzaklaşır. Durumu görenler, ayıldığı zaman adama olup bitenleri anlatırlar. Meşhur bir kimse olan İbrahim b. Ethem'in sarhoş ağzı yıkamak gibi bu ince davranışı karşısında çok etkilenen o alkolik insan, tövbe eder ve bir daha içki içmemeye kesin karar verir.

Bir müddet sonra İbrahim rüyasında Allah-ü Teala'nın şöyle bir hitabıyla karşılaşır:

“Ey İbrahim, sen bizim için bir ağız yıkadın, biz de senin için onun gönlünü yıkadık; yani ona tövbe nasip ettik.”⁶⁷

Siz olsaydınız, böyle bir davranış gösterir miydiniz?

⁶⁷ Attar, Feridüd-din, *Tezkiratü'l – Evliya*, Müt: Mahmut Sami, Erkam Yay., 3. Baskı, İstanbul 1984, s. 41-42.

Alkolik insan yerinde olsaydınız, ne hissederdiniz? sorularına cevap aranır. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Her iyilik, insan şahsiyetinde bir etki bırakır. İnsanları reddetmek, kırmak, kovmak bir yoldur. Ama yıkmak değil, yapmak asıldır. Kapıları açık tutmak, yol göstermek ve onları kazanmak en güzel davranışlardır. Bu sonuca da ancak sevgi ile ulaşılabilir.

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen, “Allah-ü Teala’yı, peygamberi, inananları ve diğer insanları sevmek, müslümanın kalbi hasletlerindedir. Bunun yanında bitkileri, hayvanları, tabiatı, kısaca bütün varlıkları da Allah-ü Teala yarattığı için severiz. Ayrıca dinimizi, ahlaki değerlerimizi, kutsal bildiğimiz şeyleri, vatanımızı ve milletimizi de severiz.

Bugünden sonra çevrenize sevgi dolu gözlerle bakacağımızı tahmin ediyorum. Bunu denediğinizde hayatınızda nelerin değiştiğini göreceksiniz.” der.

Bir Ayet: *“İman edip de iyi davranışlarda bulunanlara gelince, onlar için çok merhametli olan Allah, (gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır.”*⁶⁸

Bir Hadis: *“Siz, iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız. Yaptığınız zaman birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayınız.”*⁶⁹

Öğretmen, “Gelecek derse konumuz, İslam’ın temel bir ilkesi; kul hakkı konusu olacak. Hangi davranışlar kul hakkı kapsamına girer? Araştırarak gelelim.” der. Aşağıdaki sorularla konuyu değerlendirir.

---

⁶⁸ Meryem 19/96.

⁶⁹ Müslim, İman 93.

D. DEĞERLENDİRME

1. İnsan sevgisi deyince ne anlarsınız?
2. Sevgi dolu bir insan neler kazanır?
3. Sevgiden mahrum bir insan neler kaybeder?
4. Sevgi bir seçim midir?
5. Sevgiyi ifade eden bir ayet / bir hadis yazınız.

6. İSLAM'IN TEMEL BİR İLKESİ: KUL HAKKI

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 1. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: İslam'ın Temel Bir İlkesi: Kul Hakkı

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir, buldurma ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru – cevap tekniği.

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim mealı.

Özel Amaç: Kul hakkına saygı göstermenin bilincine varır.

Öğrenci Kazanımları:⁷⁰

1. Kul hakkı kavramını açıklar.
2. Kul hakkına sebep olan davranışları söyler / yazar.
3. Kul hakkı ile ilgili örnekler verir.
4. İslam'ın kul hakkı konusuna verdiği önemi fark eder.
5. Kul hakkının sonuçlarını açıklar.
6. Kul hakkından nasıl kurtulabileceğimizi söyler / yazar.
7. Kul hakkı konusunda hassasiyet kazanır.
8. Kul hakkı ile ilgili bir ayet, bir hadis söyler/ yazar.

---

⁷⁰ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 45.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen, “Şimdi sizlere öğrencilerim arasında yaşanmış bir olayı anlatacağım. Dikkatle dinlemenizi istiyorum.” der.

Örnek Olay:

SUÇ KİMDE?

Ayşe, Elif ve Selma, çok iyi anlaşılan üç arkadaşlarıdır. Bunlardan Ayşe, içlerinden en başarılı olanıdır. Elif ve Selma, ara sıra Ayşe’yi kıskansalar da onunla arkadaşlık etmekten hoşnutlardır.

Bir sonraki gün, aynı sınıfta okuyan bu üç arkadaşın matematik sınavı vardı. Ayşe, Elif ve Selma ile, öğleden sonra bir araya gelip, onları çalıştırmak için söz vermişti.

Okuldan çıkıp, eve döndüklerinde Ayşe, başının çok ağrıdığını ve çalışacak durumda olmadığını bahane ederek, arkadaşlarına verdiği sözü tutmadı. Bu durum karşısında Elif ile Selma, kendi aralarında Ayşe’nin kötü ve bencil bir arkadaş olduğunu söyleyerek ve onunla bir daha konuşmamak üzere anlaşarak evlerine gittiler.

Bir sonraki gün, Selma ile Elif, Ayşe’yi görmezden gelerek sınıfa girdiler. Ayşe, verdiği sözde durmamanın pişmanlığını yaşıyordu. Elif ve Selma ise, en yakın arkadaşları hakkında kötü konuştukları için utanıyorlardı. Ama, kimse kimseye hiçbir şey belli etmiyordu.

Sınava girdiler. Bir müddet sonra, sınav sonuçları açıklandı. Üç arkadaş da birbirine yakın puanlar almışlardı. Yaptıklarına ve söylediklerine pişmanlık içinde birbirlerinin gözlerine baktılar. Ama, olan olmuştu; sınavı kazanmışlardı ama birbirlerinin dostluğunu kaybetmişlerdi.

Güdüleme: Öğretmen, “Şimdi bu olayı aramızda değerlendirip, suçun kimde olduğunu bulmaya çalışacağız. Sizin de başınızdan böyle olaylar geçtiyse onları da değerlendireceğiz.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeyten Haberdar Etme: Bu dersin sonunda kul hakkının ne anlama geldiğini, kul hakkını oluşturan durumları ve kul hakkından kurtulma yollarını öğrenmiş olacaksınız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Size göre bu olayda yapılan yanlışlar nelerdir? sorusu ile konu irdelenir. Konu öğretmen tarafından özetlenir:

Ara Özet:

Bu olayda Ayşe, verdiği sözde kasıtlı olarak durmadığı için, Elif ile Selma da en yakın arkadaşları hakkında kötü ifadeler kullandıkları için kul hakkına girmişlerdir.

Bu yaşananlardan sonra sizce bu üç arkadaş ne yapmalıdır? sorusu ile kul hakkından kurtuluş yolu buldurulmaya çalışılır.

Ara Özet:

Ayşe, ihmal ederek arkadaşlarına verdiği sözde durmadığı için arkadaşlarından özür dilemeli, bir başka sefere bu hatasını telafi etmeye çalışmalıdır.

Elif ve Selma ise, arkadaşları hakkında kötü düşündükleri ve konuştukları için Ayşe'den özür dilemeli, aynı davranışı bir daha tekrar etmemelidirler.

Siz kul hakkı deyince ne anlıyorsunuz? sorusuyla kul hakkının tanımı buldurulmaya çalışılır.

Kul hakkı; insanların canları, bedenleri, ırz ve namusları, manevi şahsiyetleri, makam ve mevkileri, dini inanç ve yaşayışları, malları ve aile fertlerine ilişkin haklardan oluşmaktadır.⁷¹

Hangi durumlar kul hakkı kapsamına girer? sorusuyla kul hakkı örnekleri buldurulmaya çalışılır.

---

⁷¹ Çağrııcı, Mustafa, “*Kul Hakkı*” Mad. , *DİA*, Ankara 2002, XXVI, s. 350.

Ara Özet:

İftira, alay, arkadan çekiştirme, kötü lakap takma, kötü zan, kusur arama, gıybet gibi tutumlar şahsiyete zarar veren kul haklarıdır. Hırsızlık, ölçü ve tartıda hile yapmak, emanete hıyanet etmek, kumar, tefecilik, rüşvet gibi sebeplerle meşru olmayan yollarla insanların birbirlerinin mallarını yemeleri mal ile ilgili olan kul haklarıdır. İnançlar ve dini tercihler üzerinde baskı kurma, yurtlarından uzaklaştırma gibi durumlar ise kişiye karşı işlenen kul haklarıdır.

Ayrıca anne baba, komşu, akraba, yetim, yolcu ve çocukların da kul hakkını ilgilendiren yönleri vardır.

Kul hakkının sonuçları nelerdir? sorusuyla, kul hakkı ihlali yaptığımızı karşılaştığımız durumlar üzerinde durulur:

Kul hakkı ihlal eden büyük günah işlemiştir.

Kul hakkı, ancak hakkı yenen kişi tarafından affedilebilir.

Kul hakkına giren kişi, bu dünyada saygı görmez.

Kul hakkı yiyen insan, ahirette cezasını çeker.

Kul hakkından nasıl kurtulabiliriz? sorusuyla, yapabileceğimiz alternatifler sunulur:

Kul hakkından kurtulmak için, o kişinin hakkını ödemek gerekir.

Hakkına girilen kişi ile helalleşmek gerekir.

Allah'tan af dilemek ve hatayı tekrarlamamak gerekir.

Başınızdaki kul hakkı ile ilgili bir olay geçti mi? sorusuyla bazı örnekler gündeme getirilir. Yaşanmış olaylardan iki örnekle konu sonlandırılır:

Hz. Ömer yaralanıp, ölüm yatağında iken oğlu Abdullah'a,

“Ey Abdullah, eğer ölürsem beni yıkamadan ve defnetmeden önce malımızdan şu kadarını devlet hazinesine bırak.” diye vasiyet eder.

Orada bulunanlar, ailesini zor durumda bırakacağını ve görevliyken kullandıklarının onun hakkı olduğunu söyleyerek buna itiraz ettiler. Hz. Ömer:

“Ben Allah ile karşılaştığımda kimse beni az veya çok bir şey ile sorguya çekmesin. İşte Ömer! Girdiği şekilde bu dünyadan ayrılmak ister.” diye cevap verir.⁷²

Büyüklerden bir zatın evinde fareler çoğalınca, çevreden, “Bir kedi alsan da farelere çare bulsan.” dendiğinde, “Kedinin sesini duyunca farelerin komşunun evine kaçmasından korkarım.” cevabını verdiği hatırlatılır.

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen, “Kul hakkının çok önemli bir hak olduğunu öğrenmiş olduk. Allah hakları affedilebilir ama kul hakkı ile bu dünyadan ayrılan insanın ahirette sıkıntı çekeceğine dair hadisler vardır. Bundan sonra kul hakkı konusunda daha çok dikkatli olacağımızı ümit ediyorum.” der.

Bir Ayet: “*İnsanların hakkı olan şeyleri kısmayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.*”⁷³

Bir Hadis: “*Kimin üzerinde din kardeşinin ırzı, namusu veya malı ile ilgili bir zulüm varsa, altın ve gümüşün bulunmayacağı kıyamet günü gelmeden önce o kimseyle helalleşsin. Yoksa kendisinin salih amelleri varsa, yaptığı zulüm miktarınca sevaplarından alınır, hak sahibine verilir. Şayet iyilikleri yoksa, kendisine zulüm yaptığı kardeşinin günahlarından alınarak onun üzerine yüklenir.*”⁷⁴

Öğretmen değerlendirme sorularıyla dersi tamamlar.

D. DEĞERLENDİRME

1. Kul hakkı ne demektir?
2. Hangi davranışlar kul hakkı kapsamına girer?
3. Kul hakkının önemini anlatınız?
4. Kul hakkının sonuçları nelerdir?
5. Kul hakkından nasıl kurtulabiliriz?
6. Kul hakkıyla ilgili bir ayet, bir hadis yazınız.

⁷² Askalani, İbn Hacer, *Metelibul-Aliye fi Zevaid İl-Mesanid İs-Semaniye En Eski Hadis Müsnedi*, Müt: Adem Yesinde, Hüseyin Kaya, Ocak Yay. , 1. Baskı, İstanbul 2006, (I-V), IV, s. 42.

⁷³ Şuara 26/183.

⁷⁴ Buhari, Mezalim 10.

II. KUR

1. HOŞGÖRÜLÜ VE BAĞIŞLAYICI OLMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin adı: Ahlak

Sınıf: 2. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Hoşgörülü ve Bağışlayıcı Olalım

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir, buldurma ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru – cevap tekniği

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim Meali

Özel Amaç: Hoşgörülü ve bağışlayıcı olmaya istekli olur.

Öğrenci Kazanımları:⁷⁵

1. Hoşgörü ve bağışlama kavramlarını açıklar.
2. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olma ile ilgili örnekler verir.
3. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olmanın kişiye faydalarını söyler / yazar.
4. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olmanın topluma faydalarını söyler / yazar.
5. Olaylar karşısında gösterilen hangi tepkilerin hoşgörü kapsamına girdiğini fark eder.
6. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olma ile ilgili bir ayet söyler / yazar.
7. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olma ile ilgili bir hadis söyler / yazar.

---

⁷⁵ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 49.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen, “Şimdi sizlere Peygamber Efendimizin başından geçen bir olayı anlatacağım. Olayı dikkatle dinlemenizi ve eğer Peygamber Efendimiz yerinde siz olsaydınız, nasıl davranırdınız? düşünmenizi istiyorum.” der.

Örnek Olay:

Enes b. Malik anlatıyor:

Bir gün, Nebi (s.a.v) ile beraber yürüyordum. O gün O'nun üzerinde, kalın dokunmuş bir hırka bulunuyordu. O sırada bir bedevi arkadan gelip, şiddetli bir şekilde Rasulullah'ın (s.a.v) hırkasını çekti. Rasulullah'ın boyun kısmına baktım ki, bedevinin çekişinden hırkanın sertliği iz yapmıştı. Sonra bedevi dedi ki:

-Senin yanındaki Allah'ın malından bana da verilmesini emret.

Rasulullah (s.a.v) ona yöneldi ve gülümsedi. Sonra sahabilere, bedeviye bir şeylerin verilmesini emretti.⁷⁶

Güdüleme: Öğretmen, “Şimdi bu olayı aramızda konuşup, aynı davranış bize yapılsaydı, tavrımız ne olurdu? değerlendireceğiz.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Kendimizi Peygamber Efendimizin (s.a.v) yerine koyup, olaylar karşısındaki tavrımızın önemini ve hoşgörü ile elde edeceğimiz bazı kazançların neler olduğunu öğreneceğiz.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Öncelikle, sizce bedevi neden böyle davranıyor? Bu davranışın altında yatan sebepler nelerdir? sorularıyla konu tartışmaya açılır.

---

⁷⁶ Buhari, Humus 19.

Gelen cevaplar değerlendirir ve kısa bir ara özet yapılır: Bedevinin eğitim almamış, nerede nasıl davranacağını bilmeyen bir kişi olduğu için yaptığı hatanın çok da farkında olmadığı üzerinde durulur. Çevremizde böyle insanlarla karşılaşabileceğimiz ihtimali göz önünde bulundurularak, hoşgörü sınırlarımızı geniş tutmamız gerektiği ifade edilir. Eğitimin, toplum hayatında çok önemli olduğu vurgulanır. Toplumda eğitim ihmal edildiği zaman, sonuçlarından bizim de zarar göreceğimiz söylenir.

Bedevinin nasıl davranmasını beklerdiniz? sorusuyla konu irdelenir.

Bu soruya gelen cevaplardan sonra, insanın hata yapabileceği, gerektiği zaman özür dilemeyi de, özrü kabul etmeyi de öğrenmemiz gerektiği üzerinde durulur. Hoşgörü ve bağışlama olmazsa, aramızda düşmanlık, kin ve nefretin büyüüp, daha kötü sonuçlara ulaşabileceğimiz söylenir.

Siz bedevinin yerinde olsanız ne yapardınız? sorusuyla, olması gereken davranış biçimi ortaya konulur.

Sizce Peygamber Efendimizin bu olay karşısındaki duygu ve düşünceleri nelerdir? sorusuyla, öğrencilerin kendilerini O'nun yerine koymaları istenir.

İnsanın olaylar karşısındaki ilk tepkisinin çok önemli olduğu, öfkelenmeyip, sabır göstermenin üstün bir ahlaki davranış olduğu vurgulanır.

Daha önce başınıza böyle bir olay geldi mi?

Bu soruyla, öğrencilerin yaşam tecrübeleri gündeme getirilir. Bu olay karşısındaki tavırlarının ne olduğu sorulur. Şimdi olsaydı nasıl davranırdın? sorusuyla, olması gereken ahlaki davranış öğretilir.

Hoşgörü gerektiren olaylardaki kişiyi tanıyıp, tanımamak tavrımızı etkiler mi? sorusuyla tüm insanlara karşı sevgi, şefkat ve hoşgörü sınırları içinde hareket etmemiz gerektiği vurgulanır.

Sizce hoşgörü nedir? sorusuyla, kavramın tanımı buldurulur.

Ara Özet:

Hoşgörünün; anlayışla karşılama, müsamahalı olma anlamlarına geldiği, yapılan hataları cezalandırma yerine, affetme yönteminin dinimizce tavsiye edilen ahlaki bir erdem olduğu vurgulanır.

Başkalarına varlıkta yer verme, sevgi ve saygı ortamında ortakça yaşama hoşgörülü olmanın temellerindedir. İnsan, hoşgörülü olmakla hayattaki huzurunu sağlamış olur. Bu bakımdan hoşgörü, bir lütuf değil, bir görevdir.

Hoşgörülü olmanın kişiye ve topluma faydaları nelerdir? sorusuna cevap aranır.

Ara Özet:

Hoşgörülü olmak, öncelikle kişiye iç huzuru sağlar. Birlikte yaşamının getirmiş olduğu sorumlulukları yerine getirmiş oluruz. Hoşgörülü olmak, insanlara karşı düşmanlık, kin ve nefret duygularına engel olur. Bireyler arasında sevgi ve saygının, hoşgörü ve bağışlamanın olduğu toplumda, huzur ve mutluluk olur.

Bir Ayet: “*Kim sabreder, suç bağışlarsa, işte bu, işlerin en hayırlılarından*.”⁷⁷

Bir Hadis: “*Merhamet etmeyen kimseye, merhamet edilmez.*”⁷⁸

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Bu bölümde dersin özeti yapılır. Öğrencilerden kısaca aşağıdaki soruların cevapları alınır:

1. Bedevinin yaptığı yanlışlar nelerdir?
2. Peygamber Efendimizin (s.a.v) bedeviye karşı davranışından neler öğrendik?
3. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olmak ne demektir?

---

⁷⁷ Şura 42/43.

⁷⁸ Zebidi, Ahmed b. Ahmed b. Abdillatif , *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi*. XII, s. 129. H. No. 1978.

4. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olmanın kişiye faydaları nelerdir?
5. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olmanın topluma faydaları nelerdir?
6. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olma ile ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

Kapanış: Öğretmen, “Bugün, hoşgörülü ve bağışlayıcı olmanın önemini bir kez daha kavramış olduk. Umarım bundan sonra hoşgörü sınırlarımızı daha geniş tutar, Yunus Emre'nin “ Yaratılanı hoş gör, yaratandan ötürü” sözünü hiç aklımızdan çıkarmayız. Bir sonraki derste “Yardımlaşalım” konusunu işleyeceğiz. Yardımlaşmanın ne anlama geldiğini araştırıp, ilgili örneklerle derse hazırlıklı gelin. Gazete ve dergi kùpürlerinden örnekler bulabilirsiniz.” der. Değerlendirme sorularıyla dersi tamamlar.

DEĞERLENDİRME

1. Hoşgörülü ve bağışlayıcı olmak ne demektir?
2. Hoşgörülü olmak bize neler kazandırır?
3. Hoşgörülü olmak karşımızdakine neler kazandırır?
4. Hoşgörülü olmak topluma neler kazandırır?
5. Hoşgörü ile ilgili bir örnek veriniz.
6. Hoşgörülü olmak ile ilgili bir ayet, yazınız.
7. Hoşgörülü olmak ile ilgili bir hadis yazınız.

2. YARDIMLAŞMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 2. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Yardımlaşalım

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir ve örnek olay incelemesi yöntemleri, kavram haritası, soru – cevap teknikleri ve gazete kùpürü tarama.

Araç Gereç: Gazete ve dergi kùpùrleri, Kur'an-ı Kerim Meali, projeksiyon aleti.

Özel Amaç: İnanan insana yakışan yardımlaşma kavramını benimser ve örneklerle açıklar.

Öğrenci Kazanımları:⁷⁹

1. Yardımlaşma ve paylaşma kavramını açıklar.
2. Çevresiyle yardımlaşmaya istekli olur.
3. Cömertliğin İslam'da övülen bir erdem olduğunu fark eder.
4. Yardımlaşma çeşitlerinin farkına varır.
5. Yardımlaşmanın kişiye ve topluma kazandırdıklarının farkına varır.
6. Yardım kurumlarından haberdar olur.
7. Yardımlaşma ile ilgili bir ayet, bir hadis söyler / yazar.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Öğretmen, önceki derste ödev olarak istediği, gazete ve dergi haberlerini toplar. Bunların arasından üç tanesini okur. Bugün, inanan insana yakışan davranışlardan yardımlaşmanın önemini kavrayacağız. Dersi iyi takip ederseniz, hayatımızın her alanında yardımlaşmanın önemini daha iyi anlarsınız, diyerek derse giriş yapar.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen miladi 300' lü yıllarda yazılmış olan bir kitaptan güzel bir hikaye ele alacağız, dikkatlice dinleyelim, der ve örnek olay projeksiyonla yansıtılıp bir öğrenciye okutulur.

Örnek Olay:

Üç kardeş vardı. Babaları onlara pek çok servet bırakmış, onlar da aralarında bu serveti paylaşmışlardı. İki büyük kardeş kendi paylarını süratle tüketmiş ve yersiz bir şekilde harcamışlardı. Küçük kardeşe gelince, ağabeylerinin servetlerini nasıl

---

⁷⁹ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 49.

har vurup harman savurduklarını görünce, nefesine dönerek, şöyle istişare etti: “ Kişi, malı ancak iyi halinin devamı, dünyasının ve geçiminin yolunda gitmesi, insanların gözünde mevkiinin yüce olması, insanların elindekine muhtaç olmaması, akrabayı gözetmek, çoluk çocuğu doyurmak, dostlara ikram etmek gibi uygun yolda harcamak için talep eder ve toplar. Malı olup da onu hak ölçülerine göre harcamayan kimse, zengin olduğu halde fakir sayılan kimse gibidir. Malına hakkıyla hakim ve sahip olan kimse ise iki şeyi elinden kaçırmaz: Devamlı dünya varlığı ve kendisine yöneltilen övgü ve şükran. Şüphe yok ki, uzak bile olsalar akrabayı gözetmek infakın en iyisidir. Kardeşlerim ise, en yakın akrabamdır.”der. Böyle düşündükten sonra hemen birini göndererek kardeşlerini çağırır ve malını onlarla paylaşır.⁸⁰

Güdüleme: Öğretmen, “Şimdi, bu hikayeyi aramızda tartışıp, yardımlaşma konusunu kavramaya çalışacağız.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu dersin sonunda yardımlaşma çeşitlerini, günlük hayatta ihmal ettiğimiz küçük yardımların önemini ve yardımsever bir insan olduğumuzda elde edeceğimiz kazançları öğrenmiş olacağız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Öğretmen, hikayenin yazıldığı tarihin çok eski olduğuna dikkat çekerek, yardımlaşma duygusunun insanlık tarihiyle başladığına dikkat çeker. Aşağıdaki sorulara cevap arar:

1. Küçük kardeşin yerinde olsaydınız, siz ne yapardınız?
2. Küçük kardeşin davranışı sizce doğru mu?
3. Küçük kardeş, bu davranışıyla neyi amaçlamıştır?
4. Büyük kardeşler, bu durum karşısında ne yapmıştır?
5. Büyük kardeşlerden, bu yardımı aldıktan sonra nasıl davranmaları beklenir?

---

⁸⁰ Beydaba, Abdullah b. El- Mukaffa, *Kelile ve Dimne*, Müt: Karaman, Hayrettin, Topaloğlu, Bekir, Nesil Yay. , Ankara 1990. , s. 113.

Öğrencilerin verdiği cevapların genelde, böyle bir durumda yardım yapılmaması gerektiği şeklinde olacağı düşünülüp, Peygamber Efendimiz'in "Kardeşine mazlum da olsa, zalim de olsa yardım et."⁸¹ hadisinin kapsadığı mana izah edilir.

Küçük kardeşin gösterdiği yardımlaşma örneğinin önemine vurgu yapılarak, bunun gibi zor durumlarda hoşgörü ve merhametin yardımlaşmalara sebep olduğu açıklanır. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Küçük kardeşin, diğer kardeşlerin en küçüğü olmasına rağmen gösterdiği davranış örneği üzerinde durulur. Bu davranışıyla kardeşlerini hem zor durumdan kurtardığı hem de onlara örnek olduğu ve hatalarını düzeltmelerine fırsat verdiği söylenir. Bizim de aynı durumda olsaydık, böyle bir davranış gösterip gösteremeyeceğimiz irdelenir.

Büyük kardeşlerin de yaşanan olaylardan ders almaları ve hatalarını anlayıp, tekrar aynı hataya düşmemeleri gerektiği vurgulanır.

Veren elin, her zaman alan elden üstün olduğu ve vermeyi bir alışkanlık haline getirmemiz gerektiği vurgulanır. "Kim, bir hayır ile gelirse ona on misli verilir."⁸² ayeti değerlendirilir. Ensarın tarihe geçen yardım örneği verilir:

Rasulullah (s.a.v) ensara:

- Kardeşleriniz, mallarını ve çocuklarını bırakarak sizin yanınıza çıkıp geldiler, buyurdu. Ensar da:

- Mallarımızı aramızda paylaşıyoruz, dediler.

Rasulullah (s.a.v):

- Bundan başka bir şey yapamaz mısınız? diye sordu.

Ensar:

- Ne yapalım, ya Rasulallah?dediler.

---

⁸¹ Zebidi , a.g.e. , IV, s. 281. H. No. 619.

⁸² En'am 6/160.

- Onlar, çalışmayı bilmeyen bir topluluktur. Onlara sorumluluk yüklemeyen, meyveleri onlara taksim edersiniz, buyurdu. Ensar da:

- Olur, dediler.

Muhacirler:

- Ya Rasulallah (s.a.v)! Yanlarına geldiğimiz bu kavmin bir benzerini daha görmedik. Az olan gelirlerine bizi ortak ediyorlar, çok olursa daha fazla veriyorlar. Bize sorumluluk yüklemeyen meşakkatsizce gelirlerine ortak ediyorlar. Bütün mükafatı alıp, götüreceklerinden korkuyoruz, dediler.

Rasulullah(s.a.v):

- Hayır, onları övdüğünüz ve onlar için Allah'a dua ettiğiniz müddetçe siz de mükafattan nasibinizi alırsınız, buyurdu.⁸³

Bu olayın kısaca değerlendirmesi yapıp, yardımlaşma kavramının iyice anlaşılması ve yardımsever bir insan olmak için gerekli ilkelerin belirlenmesi sağlanır.

Yardımlaşmanın, kendi güç ve imkanlarını başkalarının iyiliği için kullanmak, bir kimsenin sıkıntısını gidermek, o kişiye karşılaştığı güçlüklerde yardımcı olmak, onun yükünü paylaşmak, güç duruma düşenin güçlüğüne istekle, içten, hiçbir sıkıntı hissetmeksizin gidermek gibi anlamlara geldiği,⁸⁴ hayatımızın her alanında yapabileceğimiz küçük yardımlar olduğu, yardımlaşmanın sadece maddi yönünün olmadığı vurgulanır. İhtiyaç sahibine hiçbir menfaat gözetmeden, maddi ve manevi destekte bulunmanın yardım kavramını en geniş biçimde ifade ettiği söylenir. Sınıftan, yapabileceğimiz yardımlaşma örnekleri vermeleri istenir.

Tarihten örnekler verilerek; vakıf, hacı baba yuvaları, sadaka taşları, sebiller ve kuş evlerinin ne anlama geldiği açıklanır. Bir ayet ve bir hadisle konu tamamlanır:

Bir Ayet: *“Ey iman edenler! İyilik ve takva üzere yardımlaşın. Ama, günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının.”*⁸⁵

⁸³ Kandehlevi, Muhammed Yusuf, *Hayatü's-Sahabe*, Müt: Yağcı, Cengiz, Karabulut, Mehmet, Akpınar Yay. , İstanbul, tsz., I , s. 458.

⁸⁴ Durmuş, Alparslan v.d., *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Klavuzu.*, DİB Yay., Ankara 2006, s. 63.

⁸⁵ Maide 5/2.

Bir Hadis: “Dünyada insanların bir sıkıntısını giderenin Allah Teala da ahirette bir sıkıntısını giderir”⁸⁶

“El eli yıkar, el de döner yüzü yıkar.” cümlesi değerlendirilir.

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen, “Dersi özetlemek için kavram haritasından yararlanınız. Bunun için tahtaya büyük harflerle “Yardımlaşma” yazarak, bu kelimedden çıkan oklarla yardımlaşma kavramını özetleyebiliriz.”⁸⁷” der. Sorularla konuyu tamamlar.

Konuyla İlgili Ayet Meali:
“Ey iman edenler! İyilik ve takva üzerine yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allaha karşı gelmekten sakının.”
(Maide/2)

Konuyla İlgili Hadisi Şerif:
“Dünyada insanların bir sıkıntısını giderenin Allah Teala da ahirette bir sıkıntısını giderir.” (En-Nevevi, Riyazüs – Salihin, II, 246.

YARDIMLAŞMA

İlgili Olumlu Kavramlar:
Alçakgönüllülük, bağış, cömertlik, dayanışma, destek olmak, empati, fedakarlık, hayırseverlik, infak, iyilik, katkıda bulunmak, merhamet, sadaka, teberru, zekat, kadirşinaslık.

İlgili Olumsuz Kavramlar:
Bencillik, benmerkezcilik, bireycilik, cimrilik, çıkarıcılık, istigna, kibir, menfaatçilik, narsisizm, pragmatizm, vurdumduymazlık, nankörlük.

Tanımı:
İhtiyacı olana, hiçbir menfaat gözetmeksizin gönüllü olarak, maddi ya da manevi destekte bulunma.

⁸⁶ Nevevi, Ebu Zekeriyya Yahya b. Şeref , *Riyazüs- Sâlihîn*, Müt: Kandemir Yaşar, v.d., Erkam Yay., İstanbul 2005,II, s. 226. H. No. 246.

⁸⁷ Durmuş, Alparslan ve ark., *a.g.e.*, s. 67.

D. DEĞERLENDİRME

1. Yardımlaşma ne demektir?
2. Hangi davranışlar yardımlaşma kapsamına girer?
3. Yardımsever bir insan olmak bize neler kazandırır?
4. Günümüzde hangi yardım kurumları bulunmaktadır?
5. Yardımlaşma ile ilgili bir ayet bir hadis yazınız.
6. Dinimizin yardımlaşmaya verdiği önemi belirtiniz.
7. Yardımlaşma çeşitleri nelerdir, örnek veriniz.

3. SÖZÜMÜZDE DURMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 2. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Sözümüzde Duralım

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir, buldurma ve örnek olay incelemesi yöntemleri, çember tartışma ve soru – cevap teknikleri.

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim Meali

Özel Amaç: Verilen sözde durmanın önemini kavrar.

Öğrenci Kazanımları:⁸⁸

1. Sözünde durma kavramını açıklar.
2. Sözünde durma ile ilgili örnekler verir.
3. Sözünde durmanın bireyi toplumda saygın kılacağını bilir.
4. Sözünde durmanın topluma faydalarını söyler / yazar.
5. Verilen sözde durulmadığında karşılaşılabilecek olumsuzlukların farkına varır.
6. Sözünde durma ile ilgili bir ayet söyler / yazar.
7. Sözünde durma ile ilgili bir hadis söyler / yazar.

⁸⁸ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 48.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Şimdi hepimize örnek olacak, yaşanmış bir olay anlatacağım, diyerek öğrencilerin dikkati çekilmeye çalışılır.

Örnek Olay:

Sahabeden, Huzeyfe İbnü'l Yeman (r.a) anlatıyor:

Ben ve babam, müslüman olduktan sonra Medine'ye doğru yola çıkmıştık. Kureyş kafirleri bizi tuttular ve;

“Siz, muhakkak Muhammed'in yanına gitmek istiyorsunuz.”dediler. Biz de;

“Hayır, O'na gitmiyoruz. Medineye gitmek istiyoruz.”dedik. Bunun üzerine bizden, Muhammed'in safında yer alıp, beraber savaşmayacağımız hususunda Allah'a söz vermemizi istediler. Biz de Allah adına söz verdik. Medine'ye gelince durumu Rasulullah'a arzettik. Rasulullah(s.a.v.):

“Haydi gidin. Biz, onlara verdiğiniz sözü tutar, onlara karşı Allah'tan yardım dileriz.” buyurdular. Bunun üzerine biz Bedir Savaşı'na katılmadık.⁸⁹

Güdüleme: Öğretmen, “Biraz sonra, bu olayı aramızda değerlendirip, olaydan çıkaracağımız dersi konuşacağız.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu dersin sonunda, sözünde durmanın ne kadar önemli olduğunu ve bunun sonucunda elde edeceğimiz kazançları öğrenmiş olacaksınız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Arkadaşlar, olayı dinledik. Öncelikle bu olayda dikkatinizi neler çekti? diyerek, öğrencilerin örnek olay üzerinde düşünceleri istenir. Öğrencilerin verdiği cevaplardan önemli olanlar, tahtaya yazılır. Varsa bulunmayan cevaplar, öğretmen tarafından tamamlanır. Konu özetlenir.

---

⁸⁹ Canan, İbrahim, *Hadis Külliyyatı Kütüb-ü Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yay., Ankara 1991, XII, s. 101.

Ara Özet:

Dikkatimizi çeken kısımlar şunlardır:

1. Sahabeden Huzeyfe ve babası en zor şartlarda bile sözlerini tutmuşlardır.
2. Harpte yalan söylemeye izin verilmesine rağmen, bu olayda Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sahabenin verdikleri sözde durmalarını istemiştir.
3. Peygamber Efendimiz, (s.a.v.) ashabın arasında verdikleri sözde durmama yaygınlaşmasın diye böyle bir tavsiyede bulunmuştur.
4. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) verdikleri sözde duranlara, Allah'ın yardımının geleceğini müjdelemiştir.

Bu iki sahabi, sözünde durmasaydı ne olurdu? sorusuyla, verilen sözde durmanın veya durmamanın getireceği sonuçlar buldurulmaya çalışılır.

Ara Özet:

En zor şartlarda bile verilen sözde durmak dinimizin güzelliklerindedir. Müslüman; sözüne güvenilen, kendisinden hile ve aldatmaca beklenmeyen kişidir. Bu iki sahabi verdikleri sözde durmasaydı, halk arasında verilen sözde durmanın önemi yeterince kavranamazdı. İnsanlar, basit sebeplerle verdikleri sözlerden dönebilirlerdi.

Hangi davranışlar sözünde durmaya örnek olabilir? sorusuyla farklı örnekler gündeme getirilir.

Sözünde durmanın ne anlama geldiği açıklanır. Sözünde durma ile ilgili, vaadini yerine getirmek, sözünden dönmek ve hıyanet etmek kavramlarının ne anlama geldiği soru – cevap tekniği ile öğrencilere buldurulur. .

Şimdi de sözünde durma konusunda dinimizin görüşlerini öğrenelim, diyerek konu ile ilgili ayet ve hadislerle yer verilir.

Bir Ayet: *“Verdiğiniz sözü ve yaptığımız antlaşmayı yerine getirin. Çünkü, verilen söz, sorumluluğu gerektirir.”*⁹⁰

Bir Hadis: *“Münafiğin alameti üçtür:*

Konuşunca yalan söyler.

Söz verince sözünde durmaz.

*Kendisine bir şey emanet edilince hıyanet eder.”*⁹¹

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Dersin özetlenmesi için çember tartışma tekniği kullanılır. Bunun için altı öğrenci tahtaya çıkararak çember şeklinde dururlar. Her öğrenci, bir dakika içinde aşağıdaki konuları özetler:

1. Sözünde durma, vaadini yerine getirme, sözünden dönme ve hıyanet kavramlarının anlamları ve aralarındaki farklar.
2. Verilen sözde durma ile ilgili bir örnek veriniz.
3. Sözünde durmanın kişiye kazandırdıkları nelerdir?
4. Sözünde durmanın topluma kazandırdıkları nelerdir?
5. Sözünden dönen bir insanı hangi olumsuzluklar beklemektedir?
6. Sözünde durma ile ilgili bir ayet ve bir hadisin meali nedir?

Kapanış: Öğretmen, “Sözünde durmanın bu kadar önemli olduğunu belki de bilmiyorduk veya önemsemiyorduk. Bundan sonra bu konuda daha dikkatli olacağınızı tahmin ediyorum. Böyle davranmak, hem sizi daha değerli kılacak, hem de karşıdaki insana verdiğiniz güveni pekiştirecektir. Bir sonraki ders, “Adaletli Olalım” konusunu işleyeceğiz. Sizden dikkatinizi çeken adalet örnekleri bulmanızı istiyorum. Bu konuya hazırlıklı gelin.” der. Sorularla konunun değerlendirmesini yaparak dersi tamamlar.

---

⁹⁰ İsra 17/34.

⁹¹ Nevevi, Ebu Zekeriyya Yahya b. Şeref, *a.g.e.*, IV, s. 101. H. No. 690.

D. DEĞERLENDİRME

1. Sözünde durmak ne demektir?
2. Hangi davranışlar sözünde durma kapsamına girer?
3. Sözünde durmak kişiye neler kazandırır?
4. Sözünde durmak topluma neler kazandırır?
5. Sözünde durmak ile ilgili bir ayet yazınız.
6. Sözünde durmak ile ilgili bir hadis yazınız.
7. Sözünde durmayan bir insan nelerle karşılaşır?

4. ADALETLİ OLMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 2. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Süre: Bir Ders Saati

Konu: Adaletli Olmak

Yöntem: Takrir, örnek olay incelemesi yöntemi, soru – cevap tekniği.

Araç Gereç: Yazı tahtası, örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim Meali

Özel Amaç: Adaletin önemini kavrar. Adaletsiz bir toplumda yaşanacak sıkıntıların farkına varır.

Öğrenci Kazanımları:⁹²

1. Ahlaki bir değer olarak adalet kavramını açıklar.
2. Adalet ile ilgili örnekler verir.
3. İslam dininin niçin adalet dini olduğunu kavrar.
4. Adaletsiz bir toplumdaki sıkıntıların farkına varır.
5. Adalet ile ilişkili kavramların anlamlarını ve aralarındaki farkları söyler / yazar.
6. Adaletin neden gerekli olduğunu söyler / yazar.
7. Adalet ile ilgili bir ayet ve bir hadis söyler/ yazar.

⁹² DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 48.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Hz. Mevlana'nın Mesnevi'sinde geçen bir hikaye ile adaletli olmanın önemini kavrayacağız, iyi dinleyelim diyerek öğrencilerin dikkati çekilir.

Örnek Olay:

HASTA ADAM, SUFİ ve KADI

Birisi hastalandı, hekime gitti. “Ey hünnerli kişi, şu nabzıma bir bak. Nabızdan kalbin halini anlarsın.” dedi.

Hekim, hastanın nabzını tuttu. O'nun iyileşme ümidinin kalmadığını anladı. O'na dedi ki:

“Gönlün ne isterse onu yap. Bedenindeki bu eski hastalığın geçsin gitsin.”

Hasta:

“Peki.” dedi.

Bir gün, ırmak kıyısında gezinip duruyordu. Irmak kıyısında bir sufi oturmuş, elini yüzünü yıkıyordu. Hasta, sufinin ensesini gördü. İçine bir sille vurmak isteği düştü. Hekim O'na: “İçinden geleni yapmazsan, sana dert olur.” demişti.

Sufinin ensesine vurunca, enseden bir “Şırak” sesi çıktı. Sufi: “Hey! Ahlaksız adam ne yapıyorsun?” diye bağırdı. Sufi, düşmanı hasta ve zayıf görünce, “Ben de bir yumruk vursam, ölümüne sebep olacağım, başım belaya girecek.” dedi. O'nu kadıya şikayet etmeyi düşündü. O'nu kadıya götürdü. Kadı sufiye dedi ki:

“Oğlum, şu işi iyice anlat. Vuran nerede? Şikayet ettiğin adam, perişan bir halde, adeta hayale dönmüş.” Sufi:

“Hiçbir suçum yok iken, bu adamın bana sille vurmasını doğru buluyor musunuz?” dedi.

Kadı suçlunun haline acıyarak:

“Az çok bir şeyin var mı? diye sorunca O: “Altı kuruştan başka param yok.” dedi. Kadı, sufiye:

“Üç kuruşu al, üç kuruşu da bu hasta, zayıf adama ekmek, katık alması için bırak.” diye hükmetti.

Bu sırada hasta adamın gözü, kadının ensesine ilişti. “Vurduğum sille nin cezası pek ucuz.” diyerek, kadının ensesine ani bir sille vurdu. “Siz iki düşmanım, altı kuruşu bölüşün.” dedi.

Kadı öfkelenince, sufi: “Hükmüne uyman gerek. Zalim kişiye acıdın. Sana üç kuruş lazım diye ikramda bulundun. Diğer hükümlerin de böyle ise daha başına neler gelecek.” dedi.

Kadı, “Başıma gelene razıyım.” dedi ve hastayı serbest bıraktı.⁹³

Güdüleme: Öğretmen, “Şimdi sizlerle bu hikayeden alacağımız dersleri konuşacağız.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu dersin sonunda, adalet kavramının çok hassas bir konu olduğunu öğrenmiş olacaksınız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Bu olayda kim haklı? sorusuyla, öğrencilerin olayı tüm yönleriyle değerlendirerek düşünmelerine zemin hazırlanır.

Kadının hükmünü nasıl değerlendiriyorsunuz? sorusuyla, adalet kavramının önemi ön plana çıkarılır.

Hasta adamın davranışında haklılık payı var mıdır? sorusuyla olayın tüm boyutları ele alınır. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Hasta adamın durumu ne olursa olsun, başkasına zulmetmeye hakkı yoktur. Kendi haklarımızı ararken, başkalarının hakkına tecavüz etmemeliyiz.

Sufinin yaptığı tek şey, hakkını aramaktır. Zulme, zulümle karşılık vermemiş, adaletle verilecek bir hükme razı olmuştur.

---

⁹³ Mevlana, Celaleddin Rumi, *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevi Tercümesi*, Müt: Can, Şefik, Ötüken Yay. , İstanbul 2002, V-VI, s. 432-455.

Kadı ise, kararında adaletten taviz vermiştir. Bir yerde zulme razı olursak, sonuçlarından bizim de zarar göreceğimiz bu örnekte gündeme getirilmiştir.

Adalet kelimesinden ne anladıkları öğrencilere sorulur. Adaletin, tutarlı ve dengeli davranmak, her şeyin ve herkesin hakkını vermek, haksızlıklardan uzaklaşarak orta yolu tutmak, hakkını vermek, insanlar arasında ayırım yapmadan hükmetmek, tarafsızlık, bir şeyi yerli yerine koymak, insaf ve eşitlik anlamlarına geldiği, adaletin zıddının zulüm olduğu söylenir.⁹⁴

Öğrencilerden, adaletle ilgili örnekler vermeleri istenir.

Sen ..... olsaydın, adalet için ne derdin?

Sen göz olsaydın, adalet için ne derdin?

Sen su olsaydın, adalet için ne derdin?

Sen ayakkabı olsaydın, adalet için ne derdin?⁹⁵ gibi sorularla, adalet kavramının kapsamı genişletilerek, ifade edilir.

Aşağıdaki kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin bu kelimelerle ilgili birer örnek vermeleri istenir;⁹⁶

Denge	Tutarlı ve dengeli davranmak
Hukuk	Her şeyin ve herkesin hakkını vermek
Hüküm	Haksızlıklardan uzaklaşmak
İnsafsızlık	Orta yolu tutmak
Kıyıcılık	Hakkını vermek
Mahkeme	İnsanlar arasında ayırım yapmadan hükmetmek
Yargıç	Tarafsızlık
Zulüm	Bir şeyi yerli yerine koymak
İnsaf	Eşitlik

⁹⁴ Karataş, İbrahim Hakan v.d., *Dinimizi Öğreniyoruz Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kitabı*, DİB Yay., Ankara 2007., s. 182.

⁹⁵ Erol, Nesligül , *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Drama Yönteminin Uygulanması, (İlköğretim 4. Sınıf), İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009, s. 116.*

⁹⁶ Karataş, İbrahim Hakan v.d. , *a.g.e.*, s. 186.

Adaletsiz bir toplumun yıkılmaya mahkum olduğu, adaletin olmadığı bir ailede iki kardeşin bile geçinemeyeceği vurgulanır.

Şimdi de Kur'an-ı Kerimden adaletle ilgili bir ayet öğrenelim, denilir. Nisa / 58. ayet tahtaya yazılır:

Bir Ayet: *“Allah, size emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman, adaletle hükmetmenizi emrediyor ”*⁹⁷

Bir Hadis: *“Verdiği hükümlerle, ailesinin ve halkın yönetiminde adaletli davranan yöneticiler, kıyamet gününde Allah Teala'nın yanında nurdan, yüksek koltuklar üzerinde otururlar.”*⁹⁸

Bir Nükte:

Bir adam, bir ağaca çıkmış, bindiği dalı kesiyormuş. Bu hali gören bahçe sahibi şöyle demiş:

“Bu adam, kendisine fenalık yapıyor, bana değil;

Dinleyecek olursan, her nasihat yerindedir.

Kuvvetinle böbürlenerek, zayıfları sakın yıkma.

Mahşer günü bir de bakar, görürsün ki, bir arpa kadar bile değeri olmayan bir dilenci, bir padişahı çekmiş, büyük mahkemeye götürüyor. Kıyamet günü büyük kalmak istersen, bu dünyada küçükleri kendine düşman yapma.”⁹⁹

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen öğrencilerden soruları varsa sormalarını ister. Sonra, “Adalet ile ilgili olarak aklınızda neler kaldı?” diye sorarak, öğrencilerden konuyu özetlemelerini ister. Bir sonraki dersin konusunun “ Özverili Olalım” başlığı olduğu hatırlatılıp, öğrencilerden derse hazırlıklı gelmeleri istenir. Sorularla konu değerlendirilerek ders tamamlanır.

⁹⁷ Nisa 4/58.

⁹⁸ Nevevi, Ebu Zekeriyya Yahya b. Şeref, *a.g.e.*, c. 4., s. 40. , H. No. 661.

⁹⁹ Şirazi, Şeyh Sadi, *Bostan ve Gülistan*, Müt: Necefzade, Yakup Sinan, Bedir Yay., İstanbul 2004, s. 225-226.

D. DEĞERLENDİRME

1. Adalet ne demektir? Hangi davranışlar, adaletli olma kapsamına girer?
2. Adaletli olma, bir topluma neler kazandırır?
3. Adaletsiz bir toplumda, ne gibi sıkıntılar ortaya çıkar?
4. Adaletle ilgili hangi kavramlar vardır?
5. Adaletle ilgili bir ayet, bir hadis yazınız.

5. ÖZVERİLİ OLMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 2. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Özverili Olalım

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir, buldurma ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru – cevap tekniği

Araç Gereç: Yazı tahtası, örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim meali.

Özel Amaç: Özverili bir insan olmaya istekli olur.

Öğrenci Kazanımları:¹⁰⁰

1. Özverili olmanın ne anlama geldiğini söyler/ yazar.
2. Özverili olma ile ilgili örnekler verir.
3. Hayatta başarılı olmanın temel şartının özverili bir şekilde çalışmaya bağlı olduğunu bilir.
4. Özverili olmanın topluma kazandırdıklarını söyler / yazar.
5. Özveri ile ilgili kavramları bilir.
6. Özverili olmaya istekli olur.
7. Özverili olma ile ilgili bir ayet, bir hadis söyler / yazar.

---

¹⁰⁰ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 50.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Şimdi sizlere bir gazetede okuduğum, ülkemizin doğusunda yaşanmış örnek bir olay anlatacağım, diyerek öğrencilerin dikkati çekilir.

Örnek Olay 1:

Ahmet öğretmen, nice zorluklarla okuduğu üniversitenin sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olmuş, bir an önce göreve başlamak istiyordu. Nihayet, atamalar yapıyordu. Herkes, kendisine merkezi bir yerlerin çıkması için dua ediyordu. Sonunda atamalar açıklanmıştı. Ahmet öğretmen, bilgisayarın başında, hayırlısını isteyerek atama sonucuna baktı. Karşısında “Şırnak İdil İlçesi İlköğretim Okulu” yazıyordu. Ahmet öğretmen sevineceğini mi üzüleceğini mi bilememişti. Çünkü, herkes Şırnak’ın terörün yuvası olduğundan bahsediyordu. Ahmet öğretmen, “Bayrağın dikili olduğu her yer bizimdir.” diye düşünerek, kendini toparladı ve birkaç gün sonra göreve başladı. Öğrencilerine kısa zamanda alışmıştı. Sanki yıllardır öğretmenlik yapıyordu. Öğrencilerinden biri, iki gündür gelmiyordu. Durumunu araştırınca, öğrencisi Ali’nin bacağını kırdığını ve iki ay yataktan çıkamayacağını öğrendi. Ali, birinci sınıf öğrencisiydi ve iki ay onun için büyük bir kayıptı. Ahmet öğretmen bunun farkındaydı. Okul çıkışı her gün, Ali’nin evine giderek, o günkü dersleri ona bir bir anlatıyordu. İki ay geçmiş, birinci dönem de bitmişti. Artık Ali, okuyor ve yazıyordu. Ahmet öğretmen, karneleri hazırlamış, öğrencilere dağıtmıştı. Ali’nin karnesini de evine götürdü. Ali’ye karnesini verdi. Ali, çok başarılı olmuş, diğerlerine fark bile atmıştı.

Ahmet öğretmen, kapıdan çıkarken, Ali’nin gözlerine baktı. O gözlerdeki gülümseme ve pırıltı her şeye bedeldi. Ahmet öğretmen, “Allah’ım, iyi ki öğretmen olmuşum, iyi ki buraya gelmişim” diye düşünüyordu. O günden sonra, görevine daha sıkı sarıldı. Çünkü, bir çocuğu mutlu etmek, en büyük mutluluktur.

Örnek Olay 2:

Tebük savaşında Rasulullah, müslümanları cihada teşvik ediyordu ve bu yolda yardımda bulunmalarını emrediyordu. Yardım edenlerin ilki, Ebu Bekir (r.a) oldu. Dört bin dirhemden ibaret olan malının tümünü, yardım için getirdi. Rasulullah

ona, “Ailen için bir şey bıraktın mı?” deyince, “Allah ve Rasulünü bıraktım” cevabını vermişti. Sonra, Ömer, (r.a) malının yarısını yardım olarak getirdi. Rasulullah ona da, “Ailen için bir şey bıraktın mı?” deyince, Ömer (r.a) “Evet, buraya getirdiğim kadarını da onlara bıraktım.”dedi. Ömer ,(r.a) Ebu Bekir’in (r.a) getirdiği yardımı işitince, “Ne zaman bir hayırda yarışa girsek, Ebu Bekir beni geçmiştir” dedi.¹⁰¹

Güdüleme: Öğretmen, “Şimdi bu iki olayı aramızda konuşup, özverili olmanın ne anlama geldiğini öğreneceğiz.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Özverili olmanın, hem maddi hem manevi yönü olduğunu, her zaman yapılabilecek bir fedakarlık bulunduğunu göreceğiz.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Birinci olayda, Ahmet öğretmenin yaptığı fedakarlık hakkında ne düşünüyorsunuz? diyerek, konu tartışmaya açılır.

Siz Ali’nin yerinde olsaydınız, ne hissederdiniz? sorusuyla, öğrencilerin özverili bir davranış karşısındaki duygularının neler olduğu irdelenir.

Buna benzer bir olay yaşadınız mı? diyerek, varsa öğrencilerin geçirdiği tecrübeler konuşulur. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Özveri, kişisel menfaatleri bir kenara bırakarak, fedakarlıkta bulunabilmektir.¹⁰² Allah’ın rızasını kazanabilmek veya toplumun genel menfaati için, hiçbir hesap yapmadan, elinden geleni fazlasıyla yapmaktır.

Ahmet öğretmenin gösterdiği davranış, güzel bir özveri örneğidir. Ahmet öğretmen, resmi görevi dışında, fedakarlık yaparak öğrencisiyle ilgilenmiştir. Karşılığını da öğrencisinin başarısı ve mutluluğuyla almıştır. Her şeyi maddi olarak düşünmek, bizi maddeye esir eder. Halbuki, parayla satın alınamayacak, nice güzellikler vardır.

¹⁰¹ Kandehlevi, Muhammed Yusuf , *a.g.e.* , c.1. , s. 504.

¹⁰² Karataş, İbrahim Hakan v.d. , *a.g.e.* , s. 184.

Özveri ile ilgili kavramların neler olduğu sorulur. Gelen cevaplar değerlendirilip, özet bilgi verilir.

Ara Özet:

Olumlu:	Olumsuz:
Yardımlaşma	Bencilik
Fedakarlık	Çıkarıcılık
Diğergamlık	Menfaatçilik

İkinci örnek olayda, Hz. Ebu Bekir'in (r.a) gösterdiği mali fedakarlık ölçüsüne dikkat çekilir.

Siz yardım yaparken, neyi ölçü alıyorsunuz? sorusuyla, öğrencilerin kendilerini bu konuda değerlendirmeleri istenir. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'e bu fedakarlığı yaptıran gücün ne olduğu sorulur.

Bizde eksik olan nedir? sorusuyla, kendimizle onları kıyaslamamız istenir. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Hz. Ebu Bekir'in iman yönünden çok güçlü olduğu ve ona bu fedakarlığı yaptıranın imanı olduğu ifade edilir. Onların bir takım fedakarlıklar yaparken sonra ne olur diye düşünmedikleri, Allah'a ve peygamberine olan güvenlerinin, onlara bu davranışları yaptırdığı söylenir.

Bizim de iman yönünden güçlü olursak, aynı fedakarlığı gösterebileceğimiz vurgulanır.

Bir Ayet: *"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir."*¹⁰³ ayetinin ne ifade ettiği konuşulur.

---

¹⁰³Bakara 2/261.

Ara Özet:

Mallarını Allah yolunda verenlerin, kat kat fazlasıyla bunu alacağı ve bu imanla yapılan yardımdan dolayı, kulun hiçbir zaman sıkıntı çekmeyeceğinin ayetle garanti edildiği söylenir.

Bir Hadis: *“Yalnız şu iki kişiye gıpta edilmelidir: Biri, Allah’ın kendisine verdiği Kur’an ile gece gündüz meşgul olan kimse, diğeri, Allah’ın kendisine verdiği malı gece gündüz harcayan kimse.”*¹⁰⁴

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Aşağıdaki sorulara verilen cevaplarla konu özetlenir:

1. Özveri ne anlama gelmektedir?
2. Özveriyi çağrıştıran kavramlar nelerdir?
3. Ahmet öğretmen ve Hz. Ebu Bekir’in yaptığı fedakarlıklar bize nasıl örnek olmalıdır?
4. Özverili olduğunuzda veya özverili bir davranış gördüğünüzde neler hissedersiniz?
5. Özverili olmak bize ve topluma neler kazandırır?
6. Özveri ile ilgili bir ayet bir hadis meali nedir?

Kapanış: Öğretmen, “Özverili olmanın güzelliklerinden biraz konuştuk ama önemli olan bunu yaşamaktır. Yaptığınız bir fedakarlık karşısındaki mutluluğunuz, hiçbir şeyle kıyaslanamaz. Yaptığınız işlerde özverili davranarak, bunu yaşayarak öğrenmenizi istiyorum. Böyle davrandığınızda, hem kendinizi hem de karşınızdakini mutlu etmek, elde edilebilecek en büyük kazançtır.” der. Sorularla dersin değerlendirmesini yapıp, dersi tamamlar.

D. DEĞERLENDİRME

1. Özverili olmak ne demektir?
2. Hangi davranışlar, özverili olma kapsamına girer?
3. Özverili olmak, bize ve topluma neler kazandırır?
4. Özveri ile ilgili bir ayet bir hadis yazınız.

---

¹⁰⁴ Nevevi, Ebu Zekeriyya Yahya b. Şeref , *a.g.e.* , III, s. 424, H. No. 573.

III. KUR

1. SORUMLULUK BİLİNCİNE SAHİP OLMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 3. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Süre: Bir Ders Saati

Konu: Sorumluluk Bilincine Sahip Olmak

Yöntem: Takrir, buldurma ve örnek olay incelemesi yöntemleri, çember tartışma ve soru – cevap teknikleri.

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim meali.

Özel Amaç: Sorumluluk kavramını benimser ve sorumluluk almaya istekli olur.

Öğrenci Kazanımları:¹⁰⁵

1. Sorumluluk kavramını açıklar/ yazar.
2. Sorumluluk almaya hazır olur.
3. Dünya ve ahiret sorumluluklarının farkında olur.
4. Sorumluluklarını yerine getirmenin kişiyi başarıya götüreceğini fark eder.
5. Sorumluluk çeşitlerini söyler/ yazar.
6. Sorumlulukla ilgili kavramları söyler /yazar.
7. Sorumlulukla ilgili bir ayet, bir hadis söyler/ yazar.

---

¹⁰⁵ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 47.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Sorumluluk konusunda, nükteleriyle meşhur Nasreddin Hoca'dan bir hikaye ele alacağız. Nasreddin Hoca'nın kararına siz ne dersiniz? Dinleyip, fikirlerimizi beraber değerlendirelim, diyerek dikkatler konu üzerine çekilir.

Örnek Olay:

Bir gün bitişik iki komşu, evlerinin karşısındaki dükkanın önünde oturup, şuradan buradan konuşarak sohbet ederler. Bu esnada iri bir köpek gelir ve tam iki evin ortasında durarak sokağa pisler. Bunu öğrenen iki komşudan biri:

- Senin evine daha yakındır. Pisliği kaldırmak ve sokağı temizlemek sana düşer, der. Diğeri derhal:

- Hayır! Senin evine daha yakındır, sana düşer! diyerek itiraz eder.

Münakaşa büyür ve kavga derecesine varır. Nihayet meseleyi halletmek için mahkemeye gitmeye karar verirler ve giderler. Doğru kadının huzuruna çıkarlar. Kadı işin içinden çıkamayınca, meseleyi Hoca'ya havale eder. Hoca inceden inceye bir düşünür ve hükmünü açıklar:

- O sokak umuma aittir, kimsenin malı değildir ve olamaz da. Bundan dolayı onu temizlemek kimsenin vazifesi değildir. O halde köpeğin pisliğini kaldırmak Kadı Efendi'nin görevidir.¹⁰⁶

Güdüleme: Öğretmen, “Şimdi, hocanın verdiği kararı ve niçin böyle bir karar vermiş olabileceğini aramızda tartışacağız.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu hikaye ışığında, sorumluluk kavramını ve sorumluluk bilincine sahip olmanın bize kazandırdıklarını öğrenmiş olacağız.

---

¹⁰⁶ Özbek, Abdullah, *Bir Eğitimci Olarak Nasreddin Hoca*, Esra Yay. , 2. Baskı, Konya 2004, s. 102.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Hocanın verdiği kararı haklı buluyor musunuz? sorusuyla, öğrencilerin olaya bakış açısı tespit edilmeye çalışılır. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Hoca bu noktada, insanlara sorumluluklarını hatırlatmaktadır. Toplumdaki aksaklıkların, kişilerin ve kurumların görevlerini hakkıyla yerine getirmemelerinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Bizlere de aldığımız sorumlulukları hakkıyla yerine getirme konusunda bir yol göstermektedir.

Sorumluluk kelimesi sizin için ne ifade eder? sorusuyla, öğrencilerin fikirleri alınır. Özet bilgi verilir.

Ara Özet:

Sorumluluk, hareketlerinin doğurduğu sonucu kabullenmek, kendi üzerine almaktır.¹⁰⁷ Ayrıca, başkalarının haklarına saygılı olmak, üstlendiği vazifenin hakkını vererek yapmak gibi anlamlara da gelir.

Davranışlarımızda hür olduğumuza göre, hürriyet aynı zamanda sorumluluğu beraberinde getirir. Davranışlarımızda önce ahlaki, sonra da hukuki sorumluluğumuz vardır. Ayrıca, dünya ve ahirete ait sorumluluklarımız vardır.

Dünyaya ait sorumluluklarımızdan bazıları; kendimize, anne babamıza, çocuklarımıza, kardeşlerimize, akrabalarımıza, komşu ve arkadaşlarımıza ve bütün insanlara karşı olan sorumluluklarımızdır.

Ahirete ait sorumluluklarımız ise; en başta Allah'a karşı görev ve sorumluluklarımız, peygambere ve Kur'an'a karşı, bedenimize ve ruhumuza karşı ve diğer insanlara karşı görev ve sorumluluklarımız şeklinde özetlenebilir.

---

¹⁰⁷ Topçu, Nurettin, *a.g.e.*, s. 177.

Sorumluluk üç çeşittir:¹⁰⁸

1. Ahlaki sorumluluk
2. Sosyal sorumluluk
3. Dini sorumluluk

Sorumlulukların üç şekli, her ne kadar farklı alanlara ait gibi görünse de, İslam ahlakı bunları birbirinden ayırmayıp, iç içe kabul eder. Hür irademizle yaptığımız eylemlerde öncelikle vicdan devreye girer. Yaptığımız eylemin toplumda ne tür karşılık göreceği bizi düşündürür. Bu eylemin dünya ve ahiret sorumluluğu, bizi belirli sınırlar içerisinde hareket etmeye yönlendirir.

Sorumlulukla ilgili olumlu ve olumsuz kavramlar:

Olumlu:

Hassasiyet

Dert edinmek

Mesuliyet

Özen

İlgi

Ciddiyet

Olumsuz:

Sorumsuzluk

Duyarsızlık

Aldırmazlık

Kayıtsızlık

Özensizlik

Ciddiyetsizlik

İhmal

Sorumluluk almak size ve çevrenize neler kazandırır? sorusuna cevap aranır.
Konu özetlenir.

---

¹⁰⁸ Çağrı, Mustafa, *Bütün Yönleriyle Asrı Saadette İslam*, Editör: Vecdi Akyüz, Beyan Yay. , İstanbul 1994, (I-V), V, s. 104-106.

Ara Özet:

Sorumluluk alan kişilerin güven duygusu gelişir. Sorumluluk, tecrübe, birikim ve olgunluk kazandırır. Gerektiğinde daha büyük sorumluluk almak için bizi cesaretlendirir.

Toplum açısından bakıldığında, sorumluluk üstlenecek kişilerin var olması herkese güven ve huzur verir. Toplumda düzen ve denge oluşur.

Sorumluluk almaya istekli olmalıyız. Ancak bir takım sorumlulukları gerektiği zaman ehil insanlara bırakmayı da bilmeliyiz.

Bir Ayet: *“O ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır.”*¹⁰⁹

Bir Hadis: *“Hepiniz çobansınız ve hepimiz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz.”*¹¹⁰

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Dersin özetlenmesi için çember tartışma tekniği kullanılır. Bunun için beş öğrenci tahtaya çıkararak çember şeklinde dururlar. Her öğrenci bir dakika içinde aşağıdaki konuları özetler:

1. Sorumluluk kavramı ne anlama gelmektedir?
2. Dünya ve ahirete ait sorumluluklarımız nelerdir?
3. Sorumluluk çeşitleri nelerdir?
4. Sorumluluk almak bize neler kazandırır?
5. Sorumlulukla ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

Kapanış: Öğretmen, “Bugün, sorumluluk almanın önemini kavradık. Bir sonraki konumuz, cömertlik olacak. Derse hazırlıklı gelelim.” der. Değerlendirme sorularıyla dersi tamamlar.

---

¹⁰⁹ Mülk, 67/2.

¹¹⁰ Buhari, Cuma 11.

D. DEĞERLENDİRME

1. Sorumluluk kavramı ne anlama gelmektedir?
2. Dünya ve ahirete ait sorumluluklarımız nelerdir?
3. Sorumluluk çeşitleri nelerdir?
4. Sorumlulukla ilgili olumlu ve olumsuz kavramlar nelerdir?
5. Sorumluluk almak kişiye ve topluma neler kazandırır?
6. Sorumlulukla ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

2. CÖMERT OLMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 3. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Cömert Olmak

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir, buldurma ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru – cevap tekniği.

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim meali.

Özel Amaç: İnanan insana yakışan cömertlik ahlakını benimser.

Öğrenci Kazanımları:¹¹¹

1. Cömertliğin anlamını söyler/ yazar.
2. Cömertlikle ilgili örnekler verir.
3. Cömertlik çeşitlerini söyler/ yazar.
4. Cömertliğin kişiye faydalarını söyler / yazar.
5. Cömertliğin topluma faydalarını söyler/ yazar.
6. Cömertliğin İslam'da övülen bir erdem olduğunu fark eder.
7. Cömertlikle ilgili bir ayet, bir hadis söyler / yazar.

---

¹¹¹ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 49.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen, “Şimdi, İslam büyüklerinden biri olan Rabiâtül – Adeviyye hazretlerinin cömertlikle ilgili verdiği bir dersi ele alacağız.” der.

Örnek Olay:

Bir gün Rabiâtül – Adeviyye hazretleri, evinde iki ekmeğin ihtiyaçtan fazla kaldığını görür. Onları Allah rızası için fakirlere verir. Bir zaman sonra, varlıklı bir adamın hizmetçisi Rabia hazretlerinin evine on sekiz tane ekmeğin getirir. Rabia, ekmeğin getiren adama, “ Bu ekmeğin ikisini ne yaptın?” diye sorar. Adam şaşırıp kalır. İki ekmeği yolda yediğini itiraf eder. Adam, “ Bu ekmeğin yirmi tane olduğunu nereden anladın?” diye sorunca, Hz. Rabia, şu cevabı verir:

“Benim vaktiyle iki ekmeğim kalmıştı. Onları sadaka olarak vermiştim. Cenab-ı Hakk’ın en küçük bir iyiliğe karşı, on mislini vereceğini biliyordum. İki ekmeğe karşı yirmi ekmeğin geleceğini bildiğim için, noksan iki ekmeği sordum.”der.¹¹²

Güdüleme: Öğretmen, “Bir iyiliğe karşı on katının verileceği hükmünün bir örneğini görmüş olduk.

Nitekim, En’am suresinde, “Kim bir hayırlı ve güzel bir amel ile gelirse, ona on misli verilir.” buyurulmaktadır.”¹¹³ der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu dersin sonunda cömertliğin insana dünyada ve ahirette kazandırdıklarını fark etmiş olacağız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Sizce iman kuvveti, benzer cömertlik örnekleri sergilememizde etkili midir? sorusuyla, Hazreti Rabia’nın iman kuvvetinin cömertlikte onu ileri seviyeye ulaştırdığına dikkat çekilir.

¹¹² Mevlana Celaleddin Rumi, *a.g.e.*, V, s. 121.

¹¹³ En’am 6/160.

Siz cömertlik deyince ne anlarsınız? sorusuyla cömertlik kavramı buldurulmaya çalışılır. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Cömertlik, eldeki imkanları meşru ölçüler içinde, hiçbir karşılık beklemeden gönüllü olarak, başkalarının yararına sunma eğilimi demektir.¹¹⁴ Cömertlik, sadece mal ile olmaz. Kişi, bedeniyle, aklıyla, ilmiyle ve statüsüyle de cömertlikte bulunabilir. Din ve dünya saadeti cömertliğe bağlıdır.

Kur'an'a göre insan, dünya malını çok seven bir yapıya sahiptir.¹¹⁵ Cömertlik ve infak, insanın mal konusundaki imtihanıdır. Allah yolunda verilen sadakalar, yedi başak veren ve her başağında yüz tohum bulunan bir tohuma benzetilmiştir.¹¹⁶

Bir insanın cömert sayılabilmesi için, hem dinen, hem insani bakımdan, hem de örf ve adetleri bakımından vermesi gereken malı vermesi ve infak etmesi gerekir. Bu şartları yerine getiremeyen kişi, cimri sayılmaktan kurtulamaz.¹¹⁷

Din ve dünya saadeti cömertliğe bağlıdır. Bilgin insanlar cömertliği, üç kısma ayırmışlardır: Seha, cud, isar. Seha; az bir malı ihsan etmek, cud; malının çoğunu vermek, isar ise; kendi fakru zaruret derecesinde olmasına rağmen, bütün varını vermektir.¹¹⁸

Cömertliğin zıddı cimriliktir. Cimrilik, ya fakirlik korkusu, ya mala aşırı düşkünlük, ya da dünya hırsından ileri gelmektedir.

Cömertlik rahmani, cimrilik ise şeytanidir. Kim cömertlik etmek istese, şeytan ona gelir der ki:

“Elinde dünyalığı tut, dağıtma, yoksa ertesi gün fakir olursun, halk içinde izzetin gider. Dünyalığı dağıtma, sen ölünce ne olursa olsun.”

---

¹¹⁴ Karaman, Fikret v.d., *a.g.e.* , s. 105.

¹¹⁵ Fecr 89/20, Adiyat 100/8.

¹¹⁶ Bakara 2/261.

¹¹⁷ Kiraz, Celil, *a.g.e.* , s. 267.

¹¹⁸ Sucu, Nurgül, *Bostanzade Yahya Efendi ve Mir'atü'l- Ahlak'ı (İnceleme- Metin)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2010, s. 55.

İşte şeytan halka böyle vesvese verir. Sana gereken, şeytanın sözlerine uymaman, rızık konusunda Allah'a güvenip dayanmandır.¹¹⁹

Cömertlik bize ne kazandırır? sorusuyla, cömertliğin getirileri değerlendirilir. Cömertliğin faydaları hakkında kısa bilgi verilir.

Ara Özet:

Cömert kişi, çevresinde sevilen sayılan biri olur. Cömert insan öncelikle cimrilik hastalığından kurtulmuş olur. Kalbi ferahlar. İçi huzurla dolar. Cömertlik sahibi, verdiği karşılığını hem bu dünyada hem de ahirette görür.

Bir Ayet: “*Siz neyi harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.*”¹²⁰

Bir Hadis: “*Rasulullah'dan bir şey istendiği zaman, asla yok demezdi.*”¹²¹

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen, “Cömertlik, savurganlık ile israf arası orta bir yoldur. İnsanın verdiği kendisine ya dünya hayatında mal mülk olarak, ya ahiret hayatında sevap ve nimet olarak, ya da hem dünya hem ahiret nimetleri olarak verilir. Kanaat ise, insana verilen en değerli hazinedir. Öyleyse insan, malını vermekten kaçınmamalı, Yüce Allah'ın dünya ve ahiret lütuflarını umarak, infakta bulunmalıdır. Bir sonraki konumuz, saygılı olmak. Derse hazırlıklı gelelim.” der. Değerlendirme sorularıyla dersi tamamlar.

D. DEĞERLENDİRME

1. Cömertlik ne demektir?
2. Cömertlik çeşitlerini açıklayınız.
3. Cömertlik size ve çevrenize neler kazandırır?
4. Cömertlikle ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz.

¹¹⁹ Eşrefoğlu, Rumi, *Müzekkin- Nüfus*, Hazırlayan: Abdullah Uçman, İnsan Yay., 2. Baskı, İstanbul 2003, s. 105.

¹²⁰ Sebe, 34/39.

¹²¹ Buhari, Edep 39; Müslim , Fezail 56.

3. SAYGILI OLMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 3. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Saygılı Olalım

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru- cevap tekniği.

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim Meali

Özel Amaç: Sosyal hayatta başkalarına karşı saygılı olmanın önemini kavrar.

Öğrenci Kazanımları:¹²²

1. Saygı kavramını açıklar ve insanlar arası ilişkilerde saygılı olmanın önemini fark eder.
2. Saygı ve özür ifadelerini bilir ve doğru şekilde kullanır.
3. Saygı gösterenin saygı göreceğini kavrar.
4. İnsanların farklı özelliklerine karşı saygılı olmanın gerekli olduğunu anlar.
5. Saygı ile ilgili bir ayet, bir hadis söyler/ yazar.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: “Saygısı ne kadar çoksa insan o kadar büyüktür. Büyük ruhlar, büyük saygıların barındığı yerdir.”¹²³ Bu söz tahtaya yazılarak konu üzerine dikkat çekilir.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Örnek Olay:

Fethin ilk günü, Fatih Sultan Mehmet, kır atının üzerinde İstanbul'a girerken hocası Akşemseddin, en önde yürüyordu. İstanbul halkı Akşemseddin'i padişah

¹²² DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 44.

¹²³ Topçu, Nurettin, *a.g.e.*, s. 38.

sanarak, ellerindeki çiçek demetlerini Akşemseddin'e uzatıyorlardı. Akşemseddin, kalabalığa gerisindeki padişahı göstererek:

- Sultan Mehmet O'dur. O'na gidiniz, demişti. Fatih ise, “ Evet ben, Sultan Mehmet'im ama, O benim hocamdır.” diyerek kendisine gösterilen üstün saygıyı hocasına yöneltmiş, böylece Akşemseddin'e olan saygı ve sevgisini herkesin önünde bir kez daha ortaya koymuştur.¹²⁴

Örnek Olay 2:

Osman Gazi Anadolu'ya geldiği zaman, misafir olduğu Şeyh Edibali'nin evinde, yatak hazırlanan odada Kur'an bulunduğu için, “ Allah'ın kitabının huzurunda yatılmaz.” diyerek bütün geceyi saygı duruşunda geçirmişti.¹²⁵

Sizce, Fatih'in hocasına saygısı ve Osman Bey'in Kur'an'a saygısı, bu iki büyük insanın başarılarında etkili olmuş mudur? sorusuyla saygının öncelikli getirileri gündeme getirilir. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Saygı bedenden önce ruhun hareketidir. Bir insanın önünde bedenlen eğilmek zorunda kalabilirsiniz ama ruhunuz eğilmez.

Saygı, insanın büyüklüğüne inanan kalbin hareketidir. Bir insan ne kadar saygılı ise, o kadar saygıdeğerdir.¹²⁶

Kendinizi ve çevrenizdekileri saygılı buluyor musunuz? sorusuyla öğrencilerin konu üzerinde düşünmeleri sağlanır.

Ara Özet:

Saygı, insanı değerli kılan en temel ahlaki özelliktir. Saygısızlık ise, karşıdakinden öte insanın kendisini küçük düşürücü bir davranıştır. Bazı saygısızlık örnekleri şunlardır:

¹²⁴ Önder, Mehmet, *Anadolu'yu Aydınlatanlar*, Vakıf Kültür Serisi: 1, Ankara 1998, s. 78

¹²⁵ Topçu, Nurettin, *a.g.e.*, s. 38.

¹²⁶ Topçu, Nurettin, *a.g.e.*, s. 37 - 38.

Başkalarını aldatmak
Başkalarının düşünce hürriyetine karşı çıkmak
Kanunlara karşı gelmek
Okulda disiplin kurallarına uymamak
İnanç ve ibadetlere saygı göstermemek
Toplum içerisinde insanları rahatsız edecek hareketlerde bulunmak
Sokak, park ve caddeleri kirletmek
Konuşmalarda nezaket kurallarına uymamak
Yalan söz söylemek...

Başınızdaki geçen saygı ve saygısızlık örnekleri oldu mu? sorusuyla öğrencilerin yaşam tecrübeleri gündeme getirilir.

Ara Özet:

Başkalarına saygı, insanı küçültmez, yüceltir. Saygı gösterdiğimiz oranda saygı görürüz. İnsan önce kendine karşı saygılı olmalıdır. Sonra büyüklere karşı saygılı davranmalıdır. Hz. Muhammed'in bu konuda, bir gencin yaşından ötürü bir ihtiyara saygı gösterdiğinde, yaşlandığı zaman ona hizmet edecek kimseler verileceğini müjdelemesi önem arz etmektedir.¹²⁷

Yaratılmışların en üstünü olan insan, saygıdeğer bir varlıktır. Allah'ın üstün tuttuğu bir varlığa bizim saygısızlık göstermemiz yaratılış hikmetine ters düşer.

İnsanların birbirlerine gereken önemi vermeleri, karşılıklı saygı ve anlayış içinde olmaları, insan olmalarının vazgeçilmez bir gereğidir. Özellikle müslümanların bu konuya önem vermeleri, aynı zamanda iman ve İslam'ın icabıdır.¹²⁸

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Müslümanlar en büyük saygıyı Allah'a ve O'nun peygamberine gösterirler. Dinin emir ve yasaklarına uymak, hem dünya hem ahiret mutluluğu kazandırır. Diğer

¹²⁷ Tirmizi, Birr 75 ; Kandemir M. Yaşar, *Peygamberimin Sevdiği Müslüman*, Zafer Yay., İstanbul 2011, 23. Baskı, s. 202.

¹²⁸ Duman, Zeki, *Kur'an-ı Kerim'de Adab-ı Muâşeret*, İpek Yay., İstanbul 2011, s. 354.

insanlara karşı gösterdiğimiz saygı ise, bize değer katan ve sonuç itibarıyla bize geri dönen ahlaki bir erdemdir.

Bir Ayet: “*Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, anne babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine “öf”bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle.*”

129

Bir Hadis: “*Allah Teala, yaşından ötürü bir ihtiyara saygı gösteren gence, yaşlılığında hizmet edecek kimseler lutfeder.*”¹³⁰

Kapanış: Öğretmen, “Bugün saygılı olmanın önemini kavradık. Bir sonraki konumuz, Başkalarını da Düşünelim, başlığı olacak. Derse hazırlıklı gelelim.” der. Değerlendirme sorularıyla dersi tamamlar.

D. DEĞERLENDİRME

1. Saygılı olmak ne demektir?
2. Hangi davranışlar saygılı olma kapsamına girer?
3. Hangi davranışlar saygısızlık örneğidir?
4. Saygılı olmak bize neler kazandırır?
5. Saygısız olmak ne gibi sonuçlar doğurur?
6. Saygılı olmak ile ilgili bir ayet, bir hadis yazınız.

4. BAŞKALARINI DA DÜŞÜNMEK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 3. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Başkalarını da Düşünelim

Süre: Bir Ders Saati

---

¹²⁹ İsra 17/23.

¹³⁰ Tirmizi, Birr 75.

Yöntem: Örnek olay incelemesi, takrir yöntemleri, soru – cevap tekniği

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim Meali

Özel Amaç: Kendisinin dışındaki diğer insanlara karşı duyarlı olur, diğergamlık örnekleri sergiler.

Öğrenci Kazanımları:¹³¹

1. Çevresine karşı duyarlı olur.
2. İnsanların birbirinden farklı yaratıldığını, bununla birlikte herkesin değerli, özel ve saygın olduğunu bilir.
3. Diğergamlık ve isarın anlamını söyler/ yazar.
4. Diğergamlık örnekleri söyler / yazar.
5. Başkalarını düşünmenin kişiye faydalarını söyler / yazar.
6. Başkalarını düşünmenin topluma faydalarını söyler / yazar.
7. Başkalarını düşünme ile ilgili bir ayet, bir hadis söyler / yazar.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Kendi ihtiyacınız var iken, harçlığınızın tamamını birine verip de aç kaldığımız hiç oldu mu? sorusuyla dikkatler konu üzerine çekilir.

Örnek Olay:

Bir sahabi Rasulullah'ın huzuruna gelerek aç ve perişan olduğunu söyledi. Rasulullah kendi evlerine bir adam gönderdi. Ama yiyecek bir şey bulamadı. Bunun üzerine sahabilere “Bu misafiri bir geceliğine kabul edecek var mı?” diye sordu. Ensardan bir sahabi: “Ey Allah'ın Rasülü, ben misafir ederim.” dedi. Onu evine götürdü ve hanımına: “Bu, peygamberin misafiridir, ikramda hiçbir şeyi eksik etme ve hiçbir şeyi saklama.” dedi. Hanım: “Allah'a yemin olsun, çocuklar için ayırdığım biraz yiyecekten başka, evde hiçbir şey yok.” dedi. Sahabi: “Çocukları avutarak uyut, onlar uyuyunca yemeği getirip misafirle beraber oturalım. Sonra sen kalkıp kandili düzeltme bahanesiyle söndürüver.” dedi.

Nitekim hanımı aynısını yaptı. Karı – koca ve çocuklar, geceyi aç olarak geçirdiler. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu:¹³²

¹³¹ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 45.

“... Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile, onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.”¹³³

Güdüleme: Öğretmen, “Şimdi bu olayı aramızda değerlendirip, böyle bir fedakarlığı yapabilme ihtimalimiz hususunda kendimizi test edeceğiz.” der. Dersin hedefini ifade eder.

Hedeften Haberdar Etme: Bu dersin sonunda fedakarlığın, diğergamlığın ve isarın önemini kavramış olacağız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Bu sahabinin misafire ikramını nasıl değerlendiriyorsunuz? sorusuyla konu tartışmaya açılır. Gelen olumlu ve olumsuz tepkiler değerlendirilir. Konu özetlenir.

Ara Özet:

Bu olay, fedakarlığın ve diğergamlığın ötesinde olan isar kavramı ile açıklanabilir. İsar, kendisi muhtaç iken, başkasının ihtiyacını giderme demektir. İsar kavramı, ensar arasında doruk noktaya ulaşmıştır. Onlara bu fedakarlığı yaptıran inanç, tüm müslümanları kardeş bilmeleridir.

Kardeşlik duygusunun temelinde iman kardeşliği yatmakta olup, ilk Müslümanlar bunun en güzel örneklerini göstermişlerdir. Onlar, müslüman kardeşlerini ve onların ailelerini kendi aileleri gibi gözetmişlerdir. Hatta selef dediğimiz salih insanlardan bazıları, haberi yokken bir kardeşinin evine gidip, ailesine: “Ununuz var mı? Zeytinyağınız bulunur mu? Şu ihtiyacımız var mı? diye sorar, “Yok” derlerse lazım olan şeyleri satın alıp gelirdi.¹³⁴

Çevrenizde buna benzer bir olay yaşadınız mı? sorusuyla günümüzde yaşanan diğergamlık örnekleri buldurulmaya çalışılır.

---

¹³² Kandehevi, Muhammed Zekeriyya, *Fezail-ül A'mal Amellerin Faziletleri*, Müt: Hayri Demirci, Tashih: Kerim Dad, Gülistan Yay. , İstanbul 2009, s. 63.

¹³³ Haşr 59/9.

¹³⁴ El- Mekki, Ebu Talip, *Kut-ul- Kulub Kalplerin Azığı*, Müt: Dilaver Selvi, Ali Kaya, Umran Yay., 1. Baskı, İstanbul 2003, IV, s. 367.

Ara Özet:

Bazı diğergamlık örnekleri şunlardır:

Yiyeceğin iyisini misafire ikram etmek

Kendisi için aldığı yeni bir kıyafeti ihtiyaç sahibi bir müslümana hediye etmek

Hastanede sıra beklerken sırasını yaşlı birine vermek

Sınıfta söz almak isteyen bir arkadaşımızı dinleyip ona da söz hakkı vermek

Başkalarını düşünen insanların ne gibi kazançları olur? sorusu gündeme getirilir.

Ara Özet:

Başkalarını da düşünen insanlar, kanaatkar, tok gözlü ve fedakar olurlar. Bencillik, çıkarıcılık gibi vasıflardan uzak kalırlar. Bu özelliklere sahip insanlar, hem iyi insan olma imkanına erişirler hem de çevreleri tarafından sevilir ve sayılırlar.

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Başkalarıyla paylaşabileceğimiz şeyler, sadece eşyalarımız değildir. Bazı yeteneklerimizi ve zamanımızı da insanların yararına sunmamız bizi gerçek iyiliğe ulaştırır. İyi olan insanlar hem dünya hem ahiret değerlerini elde ederler.

Bir Ayet: *“Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça iyiye eremezsiniz. Her ne harcarsanız, Allah onu hakkıyla bilir.”*¹³⁵

Bir Hadis: *“Kim cehennemden uzaklaştırılıp, cennete konulmayı isterse, başkalarına karşı kendisine nasıl davranılmasından hoşlanıyorsa öyle davransın.”*¹³⁶

Kapanış: Öğretmen, “Başkalarını düşünmenin yüce bir ahlak olduğunu öğrendik. Bir sonraki konumuz, manevi değerlerimizi sevelim ve koruyalım başlığı olacak.” der. Değerlendirme sorularıyla dersi tamamlar.

¹³⁵Ali İmran 3/92.

¹³⁶Müslim, İmare 46.

D. DEĞERLENDİRME

1. Diğergamlık ne demektir?
2. İsar ne demektir?
3. Diğergamlığa dair bir örnek veriniz.
4. Başkalarını düşünmek bize ne kazandırır?
5. Başkalarını düşünmek topluma ne kazandırır?
6. Başkalarını düşünme ile ilgili bir ayet bir hadis yazınız.

5. MANEVİ DEĞERLERİMİZİ SEVMEK ve KORUMAK

GÜNLÜK DERS PLANI

Dersin Adı: Ahlak

Sınıf: 3. Kur

Ünite: Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Konu: Manevi Değerlerimizi Sevmek ve Korumak

Süre: Bir Ders Saati

Yöntem: Takrir ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru – cevap tekniği

Araç Gereç: Örnek olay metni, Kur'an-ı Kerim meali

Özel Amaç: Manevi değerlerimizin farkında olur. Manevi değerlerimize sahip çıkar.

Öğrenci Kazanımları:¹³⁷

1. Manevi değerlerimizin neler olduğunu söyler/ yazar.
2. Dinini, Allah'ı, Hz. Peygamber'i, Kur'an-ı Kerim'i, ülkesini, bayrağını, ezanını sever ve saygı duyar.
3. Milli ve manevi değerlerimizi korumanın ve sevmenin imanın bir gereği olduğunu fark eder.
4. Manevi değerlerimizin birlik ve beraberliğimizdeki önemini kavrar.

---

¹³⁷ DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 47.

5. Manevi değerlere sahip ıkılmadığında karşılaşılabilecek sorunları söyler/ yazar.

6. Manevi değerlerimizle ilgili bir ayet, bir hadis söyler / yazar.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

“Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez

Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez.”¹³⁸

Mehmet Akif’e ait mısralar tahtaya yazılarak, öğrencilerin bu mısralar üzerinde düşünmeleri istenir.

Örnek Olay:

VATAN SEVGİŐİ

Ahmet arkadaşlarına, dün gece mahallelerine şehit düşmüş bir askerin getirildiğini, gecenin ağıtlarla, kadınların bağırıp ağırmalarıyla geçtiğini, sabahın olmak bilmediğini anlatıyordu. Onları sessizce dinleyen Kürşat, “ Yazık olmuş, pisi pisine ölmüş, bu dünyaya doyamadan gitmiş.” şeklinde cevap verdi. Ahmet, Kürşat’ın bu tavrı karşısında sesini yükselterek, “ Sen ne diyorsun? Bu insanın boşu boşuna mı öldüğünü söylüyorsun?” diye tepki gösterdi. Kürşat, “ Doğru değil mi? Bir avuç toprak için her gün birileri ölüyor. Değer mi?” şeklinde karşılık verdi. Ahmet, Kürşat’ın bu sözleri karşısında şaşkına dönmüştü. Kürşat’a:

“Bak Kürşat! Vatan dediğin, bir avuç topraktan ibaret değildir. Vatan, atalarımızın bize bir emaneti, canımızdan kanımızdan daha değerli, yüce anlam içeren, kutsal bir değerimizdir. Bizler vatanımızın değerini bilmeli, onu korumak ve yüceltmek için gerekirse canımızı feda etmeliyiz.” Dedi. Kürşat:

“ Bilmiyorum, her şeyi geride bırakıp da ölmek, o kadar da kolay değil.” Diye cevap verdi...

Güdüleme: Öğretmen, “şimdi bu olayı aramızda konuşup, Ahmet ve Kürşat’ın düşüncelerini değerlendireceğiz.” der. Dersin hedefini ifade eder.

¹³⁸ Ersoy, Mehmet Akif, *Safahat*, Akpınar Yay. , İstanbul 1992, s. 235.

Hedeften Haberdar Etme: Dersimizin sonunda, manevi değerlerimizin neler olduğunun farkına varıp, manevi değerlerimizin anlam ve önemini kavramış olacağız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Sizce manevi değerlerimiz nelerdir? sorusuyla konuya giriş yapılır. Gelen cevaplar tahtaya yazılır, eksikler öğretmen tarafından tamamlanır.

Ara Özet:

Din, dil, tarih, örf ve adetler, gelenek ve görenekler, vatan, bayrak, aile bizi ayakta tutan manevi değerlerimizdir. Bizim ve toplumumuzun kimliğini oluşturan, kalbimizi ve ruhumuzu besleyen, manevi yönümüzü tamamlayan değerlerimiz, toplumsal zenginliklerimizdir.

Sizce, manevi değerlerimizin anlam ve önemi nedir? sorusuyla öğrencilerin manevi değerlere bakış açıları ortaya konur.

Ara Özet:

Manevi değerlerimiz, birlik ve beraberliğimizin mimarlarıdır. Toplumda birlik ve beraberlik olduğu zaman, huzurlu mutlu bir ortam meydana gelir. Herkes, vatanının yücelmesi için, kendi bulunduğu konumda gerekeni yaparsa, vatan kalkınır, milletimiz yücelir.

Vatan sevgisi, bayrak sevgisi her vatandaşın içinde barındırması gereken, en yüce sevgidir. Çünkü, vatanımız ve bayrağımız olmasaydı, güven içinde okulumuza gelip gidemezdik. Öyleyse, sahip olduğumuz nimetlerin değerini çok iyi bilmeli, manevi değerlerimize sahip çıkmalıyız.

Ahmet ve Kürşat'ın düşünceleri hakkında sizin görüşünüz nedir? sorusuyla iki arkadaşın arasındaki diyalog değerlendirilir.

Ara Özet:

Şehitliğin yüce bir merteye olduğu, Kur'an-ı Kerim'de şehitlerin, ölü değil diri kabul edildiği hatırlatılır.¹³⁹ Türk milletinin istiklal harbini “ Ölürsem şehit, kalırsam gazi ” inancı ile kazandığı, aynı duygu ve düşüncelerin hepimizin kalbinde yer etmesi gerektiği söylenir.

Manevi değerlerimize sahip çıkmadığımızda, ne gibi sorunlar ile karşılaşırız? sorusu ile konu tamamlanır.

Ara Özet:

Manevi değerlerimize sahip çıkmazsak, canımızı, malımızı, namus ve şerefimizi koruyamayız. Minarelerden gönüllerimizi huzurla dolduran ezan seslerini duyamayız. Huzur ve güven içinde yaşayamayız.

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen konuyu sonuca bağlar; Tarih boyunca başımıza gelen sıkıntıların çoğunun, ayrılıklar yüzünden meydana geldiğini bilip, birlik ve beraberliğimizi ayakta tutan manevi değerlerimize sahip çıkmalıyız. Elimizdeki nimetlerin değerini bilip, dünyanın çeşitli yerlerinde sıkıntıya düşen müslümanların konumuna düşmemeliyiz.

Bir Ayet: “*Hepiniz birden Allah'ın ipine sımsıkı sarılın, sakın ayrılıp bölünmeyin.*”¹⁴⁰

Bir Hadis: “*Allah yolunda hudutta bir gün nöbet tutmak, başka yerlerde bin gün nöbet tutmaktan daha hayırlıdır.*”¹⁴¹

Öğretmen, değerlendirme sorularıyla dersi tamamlar.

---

¹³⁹ Bakara 2/154.

¹⁴⁰ Ali İmran 3/103.

¹⁴¹ Tirmizi, Fezailü'l- cihad 26.

D. DEĞERLENDİRME

1. Manevi değerlerimiz nelerdir?
2. Manevi değerlerimiz niçin önemlidir?
3. Manevi değerlerimizin birlik ve beraberliğimizdeki önemi nedir?
4. Manevi değerlerimize sahip çıkmadığımızda ne gibi sorunlar ile karşılaşırız?
5. Manevi değerlerimizle ilgili bir ayet, bir hadis söyleyiniz?

SONUÇ

Günümüzde din eğitim ve öğretiminde yöntem arayışları “Nasıl Bir Din Eğitim ve Öğretimi?” sorusunu gündeme getirmiştir. Artık, ezberci sistemin yerine bilgilerin içselleştirildiği, yorumlandığı ve hayata uygulandığı bir eğitim ve öğretim sürecinin gerekliliğinin farkına varılmıştır.

Örnek olay incelemesi yöntemi, problem çözmeye dayalı bir öğretim yöntemidir. Ahlak öğretiminde, günlük hayatımızda karşımıza çıkan problemlere çözümler üreten, ahlaki değerlerini uygulayan ve ilk tepkisini ahlaki değerler çerçevesinde ortaya koyan bireyler yetiştirebilmek önem arz etmektedir.

Örnek olay incelemesi yöntemi, yaparak ve yaşayarak öğrenme, kendi değerlerini ortaya koyma ve kendini ifade etme açısından etkili bir yöntemdir. Bu yöntemle, daha önceki bilgilerini kullanma, anlayarak ve kavrayarak öğrenme ön plana çıkmaktadır.

Bu yöntem, öğrencinin aktif olmasını, öğretmenin ise rehberlik etmesini gerektiren bir yöntemdir. Aynı zamanda, öğrencinin diğer öğrencilerle ve öğretmenle iletişimini sağlamakta, öğrenciye cesaret ve kendine güven aşılamaktadır.

Örnek olay incelemesi yöntemi ahlaki konuların öğretiminde uygulandığında, derse karşı hiç ilgisi olmayan öğrencilerin bile dikkatleri toplanır. Derse katılmayan öğrencilere kendilerini ifade etme fırsatı verilir. Bu sebeple kendilerine güven ve cesaret kazandırılır. Yine, öğrencilere birbirlerini dinleme, fikir alışverişinde bulunma, gerektiğinde itiraz etme, öğrendiklerini kullanma ve birleştirme imkanı verilmesi de yöntemin etkisini artıran sebeplerdendir.

Örnek olay incelemesi yönteminin kullanıldığı ahlak derslerinde konular, öncelikle Kur'an-ı Kerim'den ayetlerle temellendirilmeli, Hz. Peygamber'in hayatından örneklerle açıklanmalı, ibadetlerin ahlaki boyutlarına vurgu yapılarak, itikatla bağlantılarına dikkat çekilmelidir.

Yaz Kur'an kursları ahlak derslerinde öğrenciler, değerleri içselleştirmelerini sağlayıcı etkinliklerle desteklenmelidir.

Örnek olay incelemesi yöntemini değerlendirdiğimizde bu çalışmanın sonunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Örnek olay incelemesi yöntemi, ahlak derslerinde kullanılması gereken bir yöntemdir. Çünkü, eğitim öğretimden beklenen; öğrencilerin bedensel, zihinsel ve duygusal yeteneklerini geliştirmeleridir. Örnek olay incelemesi yöntemi, problem çözüme ve kendini ifade etme açısından öğrenciyi geliştiren bir yöntemdir.

2. Örnek olay incelemesi yöntemi, ahlak derslerine uygun ve sonuç getiren bir yöntemdir.

3. Örnek olay incelemesi yöntemi, öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun şekilde çeşitlendirilerek uygulanmalıdır.

4. Örnek olay incelemesi yöntemi ile bilgiyi yeniden üretmek, yeni durumlara aktarmak ve sentez yapmak mümkündür.

5. Öğrenme, süreklilik ve birikimlilik özellikleri gösterir. Bu nedenle öğretim yöntemleri; özelden genele, basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru gelişen ve kendi içinde bütünlük gösteren etkinlikler olarak tasarlanmalıdır.

6. Örnek olay incelemesi yöntemi ile öğrenci, önceki birikimlerini kullanarak kendini geliştirme fırsatı elde etmektedir.

7. Örnek olay incelemesi yöntemi uygulanırken, öğrenciler arasında yarışma ve rekabet gibi duyguların değil, paylaşma, işbirliği ve dayanışma gibi duyguların gelişmesine imkan tanınmalıdır.

8. Örnek olay incelemesi yöntemi uygulanırken seçilen örnek olay, öğrencilerin hayat tecrübelerine katkıda bulunup, öğrencinin bilgiyi kendisinin bulmasını ve bu yolla kalıcı öğrenmeyi sağlamasını gerçekleştirmelidir.

9. Örnek olay incelemesi yöntemi ile sorunlu bir olay hakkında, gerçek ve geçerli bilgileri öğrencilerin bizzat keşfetmesi sağlanmaktadır.

10. Örnek olay incelemesi yöntemi ile eski bilgilerin hatırlanması, kavranması, uygulanması, analiz, sentez ve değerlendirme yapılmasıyla yeni bilgilere ulaşılması gerçekleşmektedir. Böylece, öğrenilen bilgilerin gerçek hayatta yer bulması, kişinin dünya ve ahiret saadetine katkı sağlaması mümkün olacaktır.

ÖNERİLER

Diğer yöntemlere göre daha fazla zaman alan, iyi bir rehberlik gerektiren ve en uygun örneği bulmada zorlanılan bu yöntemde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir: Öğretmen;

1. Süreyi iyi kullanmalıdır.
2. Önceden hazırladığı sorularla konuyu irdelemelidir.
3. Sınıfta katılımı yüksek tutmalıdır.
4. Ahlak öğretiminde çağdaş yöntem, teknik, araç ve gereçler kullanılmalıdır.

Ayrıca;

5. Örnek olay yöntemiyle ilgili olarak, öğretmenlerle eğitici çalışmalar yapılmalıdır.

6. Öğretmenlerin sınıf şartlarına ve öğrenci seviyesine uygun örnekler bulmaları sağlanmalıdır.

7. Yetersizliğini gördüğümüz, örnek olaylarla ahlaki konuların verildiği çalışmalar yapılmalıdır.

8. Din eğitim ve öğretiminde deneysel olarak uygulanan, uygulama sonuçları olumlu olan yeni yöntemler konusunda ahlak dersi öğretmenleriyle eğitimler ve uygulamalar yapılmalıdır.

9. Bu ve benzeri çalışmalar için deney grupları oluşturulmalı, yöntemler bu deney grupları üzerinde uygulandıktan sonra eksik ve sınırlı yanları belirlenerek geliştirilmelidir.

10. Ahlak dersi öğretmenleri kendilerini yeni ve çağdaş yöntemler konusunda yetiştirmeli, ortama en uygun yöntemi seçme konusunda bilgi ve tecrübe sahibi olmalıdır.

11. Ahlak dersi öğretmenleri, hazırlanan örnekleri dikkate alarak, kendileri sınıfın şartlarına uygun yeni örnek uygulamalar hazırlayabilmelidirler.

12. Ahlak dersi öğretmenleri, örnek olay incelemesi yöntemi gibi yöntem ve teknikleri kullanırken, zamanı verimli kullanma konusunda ve haftalık ders saatlerindeki sınırlılık konusunda çok dikkatli olmalıdırlar.

13. Diyanet İşleri Başkanlığı, yaz Kur'an kursları ile ilgili çalışmalarını çeşitlendirmeli, bu konuda yapılan akademik çalışmalarını değerlendirip, öğretmenlere yardımcı kaynak olabilecek çalışmaların yayın ve basımına öncelik vermelidir.

14. Diyanet İşleri Başkanlığı, yaz Kur'an kurslarıyla ilgili görsel ve işitsel materyalleri çeşitlilik ve içerik açısından geliştirmeli, öğretmenleri günümüz şartlarına uygun öğretim yöntemlerini kullanmaya teşvik etmelidir.

KAYNAKÇA

Aydın, Mehmet Zeki, *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi* (2. Baskı), Nobel Yayınları, Ankara 2005.

Ahmet b. Hanbel, *el- Müsned*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.

Askalani, İbn Hacer, *Metelibül- Aliye fi Zevaidil- Mesanidis- Semaniyye, En Eski Hadis Müsnedi*, Müt: Ahmet Yerinde, Hüseyin Kaya, Ocak Yayınları,1-5, 1. Baskı, İstanbul 2006.

Aydın, Mehmet Zeki, *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yayınları, Ankara 2004.

Aydın, Mehmet, “Ahlak” Mad, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 1989.

Attar, Feridüd-din, *Tezkiratül- Evliya*, Müt: Mahmut Sami, Erkam Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1984.

Akseki, Ahmet Hamdi, *Ahlak Dersleri*, Üçdal Neşriyat, 2. Baskı, İstanbul 1968.

Akyürek, Süleyman, *Din Öğretimi Model Strateji Yöntem Teknikler*, Nobel Yayınları, Ankara 2009.

Ateş, Süleyman, *İslam Tasavvufu*, Radikal Yayınları, tsz.

Beydaba, Abdullah b. El- Mukaffa, *Kelile ve Dimne*. Müt: Karaman, Hayrettin, Topaloğlu, Bekir, Nesil Yayınları. , Ankara 1990.

Bilgin, Beyza, Selçuk, Mualla, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri* (4. Baskı), Gün Yayınları, Ankara 1999.

Buhari, Muhammed b. İsmail, *es-Sahih*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.

Buhari, Muhammed, *Edebü-l Müfred, Müslümanın Edep ve Ahlakı*, Müt: Rauf Pehlivan, Tahkik ve Tahric: Muhammed Nasrud-din el- Albani, Motif Yay., İstanbul 2005.

Canan, İbrahim, *Hadis Külliyyatı Kütüb-ü Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yay. Ankara 1991.

Çağrı, Mustafa, “ Ahlak”, *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul 1989.

Çağrı, Mustafa, “ Kul Hakkı” , *DİA*, TDV Yayınları, Ankara 2002.

Çağrı, Mustafa, *Bütün Yönleriyle Asrı Saadette İslam*, Editör: Vecdi Akyüz, Beyan Yayınları 1 - 5, İstanbul 1994.

Demirci, Mehmet, *Yunus Emre'de İlahi Aşk ve İnsan Sevgisi*, Kubbealtı Neşriyat, 2. Baskı, İstanbul 1997.

DİB, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, Ankara 2018.

Doğan, Recai, Tosun, Cemal, *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegem Yayınları, Ankara 2003.

Duman, Zeki, *Kur'an-ı Kerimde Adab-ı Muaşeret*, İpek Yayınları, İstanbul 2011.

Durmuş, Alparslan ve Arkadaşları, *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Klavuzu*, DİB Yayınları, Ankara 2006.

Erol, Nesligül, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Drama Yönteminin Uygulanması (İlköğretim 4. Sınıf)*. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi , Konya 2009.

Ersoy, Mehmet Akif, *Safahat*, Akpınar Yayınları, İstanbul 1992.

Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Marifetname*, Sadeleştiren: Mehmet R. Eyüplüoğlu, Merve Yayınları, İstanbul 1992.

Eşrofoğlu, Rumi, *Müzekkin-Nüfus*, Hazırlayan: Abdullah Uçman, İnsan Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2003.

Gazali, Muhammed, *İhyau Ulumid-din*, Müt: Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yayınları 1-4, İstanbul 1986.

Helmstetter, Shad, *Bizi Biz Yapan Seçimlerimiz*, Çeviren: Betül Çelik, Sistem Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1999.

İslamoğlu, Mustafa, *Üç Muhammed İki Tasavvur Bir Gerçek*, Düşün Yayınları, 15. Baskı, İstanbul 2009.

Kandehlevi, Muhammed Yusuf, *Hayatüs- Sahabe*. Müt: Yağcı, Cengiz, Karabulut, Mehmet, Akpınar Yayınları, İstanbul tsz.

Kandehlevi, Muhammed Zekeriyya, *Fezailül- A'mal Amellerin Faziletleri*, Müt: Hayri Demirci, Tashih: Kerim Dad, Gülistan Yayınları, İstanbul 2009.

Kandemir, M. Yaşar, *Peygamberimin Sevdiği Müslüman*, Zafer Yayınları, 23. Baskı, İstanbul 20011.

Karaman, Fikret ve Diğerleri, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİB Yayınları, Ankara 2006.

Karataş, İbrahim Hakan ve Arkadaşları, *Dinimizi Öğreniyoruz Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kitabı*, DİB Yayınları, Ankara 2007.

Kasapoğlu, Abdurrahman, *Kur'an'da Ahlak Psikolojisi*, Yalnız Kurt Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1997.

Kiraz, Celil, *Kur'an'da Ahlak İlkeleri Tevrat Zebur ve İnciille Mukayeseli Bir Çalışma*, Emin Yayınları, Bursa 2007.

Köksal, M. Asım, *Peygamberler Tarihi*, 1-2, TDV Yayınları, 8. Baskı, Ankara 2004.

Küçükahmet, Leyla, *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (12.Baskı), Nobel Yayınları, Ankara 2001.

Küçükahmet, Leyla, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Nobel Yayınları, Ankara 2001.

Kur'an-ı Kerim, Müt: Karaman, Hayrettin ve Arkadaşları, DİB Yayınları, Ankara 1999.

El- Maverdi, Ebul- Hasan, *Edebüd- Dünya ved-Din*, Müt: Ali Akın, Çelik Yayınları, İstanbul 1998.

El- Mekki, Ebu Talip, *Kut'ul Kulub Kalplerin Azığı*, Müt: Dilaver Selvi, Ali Kaya, Umran Yayınları, 1. Baskı, 1-4, İstanbul 2003.

Mevlana, Celaleddin Rumi, *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevi Tercümesi*, Müt: Şefik Can, Ötüken Yay. İstanbul 2002.

Müslim b. Haccac, *es-Sahih*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.

Nevevi, Ebu Zekeriyya Yahya b. Şeref b. Müri, *Riyazüs- Salihın*. Müt: Kandemir, Yaşar, Çakan, İsmail Lütfi, Küçük Raşit, Erkam Yayınları, İstanbul 2005.

Öcal, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, TDV Yayınları, Ankara 1999.

Önder, Mehmet, *Anadoluyu Aydınlatanlar*, Vakıf Kültür Serisi:1, Ankara 1998.

Özbek, Abdullah, *Bir Eğitimci Olarak Nasreddin Hoca*, Esra Yayınları, 2. Baskı, Konya 2004.

Ses, Hatice, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Zambak Yayınları, İstanbul 2011.

Sucu, Nurgül, *Bostanzade Yahya Efendi ve Miratül-Ahlakı*, (İnceleme-Metin), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2010.

Şentürk, Lütfi, Yazıcı, Seyfettin, *İslam İlmihali*, DİB Yayınları, 9. Baskı, Ankara 2003.

Şirazi, Şeyh Sadi, *Bostan ve Gülistan*. Çev: Yakup Sinan Necefzade, Bedir Yayınları, İstanbul 2004.

Tirmizi, Muhammed b. İsa Ebu İsa, *es- Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.

Topcu, Nurettin, *Ahlak*, Hazırlayanlar: Ezel Elverdi, İsmail Kara, Dergah Yayınlar, 1. Baskı, İstanbul 2005.

Türer, Celal, Kuşat Ali, *Temel İslam Bilgileri Ahlakım*, DİB Yayınları, Ankara 2007.

Zebidi, Zeynüd-din Ahmed b. Ahmed b. Abdil- Latif, *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi*. Müt: Kamil Miras. DİB Yayınları, Ankara 1993.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Elmas SEVİNÇ			
Doğum Yeri:	Ilgın/KONYA			
Doğum Tarihi:	01.06.1979			
Medeni Durumu:	Evlü			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Mehmet Nuri Küçükköylü İlkokulu		Konya	
Ortaöğretim	Merkez İmam Hatip Lisesi		Konya	
Lise	Merkez İmam Hatip Lisesi		Konya	
Lisans	Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi		Konya	
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Ün. Sosyal Bilimler Ens.		Konya	
İş Deneyimi:	Vaiz.			
İlgi Alanları:				
Aldığı Ödüller:				
Tel:				
Adres				
Ekleme istediğiniz hususlar				